

Agitator.

Roman.

Spisal Janko Kersnik.

Prvo poglavje.

Bilo je zgodaj zjutraj na starega leta dan 188 . . . Mrzel veter je bril po ulicah stolnega mesta ter dvigal goste oblake suhega snega, ki je na debelo pokrival tla. Tu in tam so brlele po oglih še svetilnice, a na nebu so pričale goste zvezde, da bo napočil lep, toda mrzel zimski dan. Ljudij ni bilo veliko po ulicah; zdaj pa zdaj se je prikazala kaka stara ženica izza ovinka in hitela po gladkem tlaku ob hišah dalje proti cerkvi, kamor je vabil mali tankoglasni zvon k zgodnji, tihi maši; ali pa je prisopihal mlad pekovski učenec mimo, s težkim polnim košem na hrbtu, zvižgal in pihal gorko sapo v pletene rokavice. Tudi nekoliko mlékarič je bilo že videti, ki so prihajale s svojimi voziči v mesto, gazile sneg in opletale po njem s kratkimi, visoko izpodbrécanimi krili.

Na širokem dvorišči pred pošto so stale vprežene saní, in postiljon se je pripravljaj, da odrine iz mesta. Na sanéh pa je sedél v debelo suknjo zavít mož, kateri se je sedaj z nejevoljnim glasom obrnil do voznika:

„Bo li kaj, Tine — ali ne bo nič?“

„Le malo še potrpi, gospod!“ zavrnil je oni pohlevno; „še enega moram počakati! Nekega gospoda — od sodišča ali ká-li!“

„Katerega?“ vpraša potnik radovedno.

„Nov je, nov! Jaz ga še ne poznam, pa dejal je, da je k nam premeščen. Prostora bo dovolj, in s sankami bomo tudi urni — da bi le prišel!“

Oni na vozu je zamrmral nekaj nerazumljivega v ruto, s katero si je bil ovil vrat na debelo.

„Aha, je že tu!“ dejal je v tem Tine ter šel počasi naproti gospodu, ki se je bližal preko dvorišča.

„Je li moj kovčeg tu?“ vpraša prišlec.

„Da, da, vse je v redu!“

„Mrzlo bo, mrzlo, proketo mrzlo!“

„Oh, saj imate kožuh!“ tolaži postiljon.

V tem je bil oni zlezel na saní in običajno pozdravil sopotnika.

„Se li peljate tudi v Borje?“ vprašal je naglo ter zavijal nogi v kožuh.

„Tudi!“

„Dobro, dobro! Da nas je le več!“

Tine je pognal svoja konjiča in glasno zatrobil, da je odmevalo med visokimi hišami in čudno razlegalo se tanko žvenketanje kraguljcev. V malo trenutkih so bili iz mesta na široki veliki cesti, kjer so vozniku kazali tir le veliki obcestni kameni in telegrafovi stebri.

Oba potnika sta si užgala smodki in oni v kožuhu se je obrnil zopet k drugemu v suknji:

„Ste li znani v Borji?“

„Se ve da!“

„Oh! Veseli me to! Torej so Vam tudi razmere tamo znane.“

„Še predobro!“ smeje se oni.

„Umejem, umejem! Vi bivate torej stalno v Borji. Oprostite, da se Vam predstavljam: jaz sem vladni koncipist Ruda.“

„Plemeniti Ruda?“

„Da, da!“

„Čul sem že o Vas! A jaz sem koncipijent Koren!“

„Ah! Veseli me, jako me veseli! Koncipijent pri odvetniku —

„Pri Hrastu!“

„Oh, znano ime! Pri Hrastu torej! Narodnjak, dober narodnjak — to.“

„Kakor vsi v Borji!“

„Se ve da, se ve da,“ hiti Ruda; „to vse vem; Borje je naroden trg. Veseli me, da pridem tja.“

Koren je v tem ustni zaničljivo raztegnil.

„Vam je li graščák Meden znan?“ vpraša potem naglo.

„Tudi, tudi! Po imeni! Pa ta — — —“

„Ni naroden!“ smeje se Koren.

„Ha, ha!“ pritrди oni, ter izkuša vnovič zapaliti svojo smodko, da bi zakril svojo zadrego.

„Vi ste pač dobro poučeni o naših gospodih!“ omeni vnovič Koren z zbadljivim naglasom.

„To mora pač biti pri nas! Čemu smo pa politiki?“

Koncipistov glas je bil nekoliko ošaben.

„Kaj pa družba sicer? Kaj gospé? Je li kaj zabave?“ nadaljuje potem naglo.

„I, v tem morate biti vendar tudi poučeni? Politika ima mnogo opravila s — krili!“ roga se Koren.

„Vi ste dovtipni! Toda — oprostite — v aktih nimamo take politike!“

„Škoda! Sicer bi jih še rajši čitali!“

Smijala sta se oba.

V tem pa se je jelo daniti. Rudeč svit je legel na širno, s snegom pokrito ravnino, in lahna meglica se je izgubljevala proti podnožji daljnih gorá. Debelo ivje se je lesketalo po vejah dreves, poredkoma stoječih ob cesti, in sulo ž njih, če je droben ščinkovec sfrfólel z vršička. Po cesti pa so sédale vrane v gostih tolpah, preletavale se pred vozom ter spuščale se zopet za njim na tir.

Vse se je godilo tiho; dirjajočih konj ni bilo čuti, in saní so brez glasú smučále po snegu; le kraguljci, pripeti konjema na uzdi, žvenkljali so tanko v jutranji zrak.

Z ravnega, samotnega polja, po katerem je tekla s prvega cesta, dospeli so potniki kmalu v goratejši svet; a hudih strmih klancev ni bilo. Ob cesti pa so se vrstila sela in vasi.

„Imamo li še mnoga pota?“ vprašal je Ruda zopet po dolgem molku ter globoko zazeval.

„Da le prebijeva prvo postajo; potem bo še poldrugo uro vožnje.“

„Vrag, da je ni železnice!“

„Preskrbite nam jo, vi vladni možje!“ smeje se Koren.

„Oh — kaj mi! vi, vi in vaši poslanci!“

„Ha ha, ti nam še poštene pošte ne morejo pridobiti. To je vse humbug!“

Vladni koncipist se je s čudnim pogledom ozrl v svojega soseda; polovica istega je bila zadovoljnost in pritrjevanje, polovica pa bojazljivo čudenje. Toda kot moder političen uradnik ni zinil besedice.

Koren pa itak ni čutil poklica nadaljevati ta kritični predmet.

V vasi Groblje je bila prva postaja. Tam je oddajal postiljon pisma, tja namenjena, ter prejemal druga za Borje in daljne postaje; tudi nove potnike je rad naložil, ako je bilo le prostora dovolj na vozu. Konj pa ni preprégal; morali so do Borja.

Danes sta čakala dva popotnika, da bi prisedla na pošto: mlad mož, opravljen v tanko, vrhovno suktnjo, in priletna kmetica.

„Oh, gospod učitelj, kaj pa Vi tukaj uganjate?“ poklical je Koren prvega.

Ta pa je najprej zlezal na saní poleg Tineta; vedel je, da tu velja stara prislovica, da tisti prej melje, kdor prej pride.

„Izlet smo napravili sinoči, izlet! Pa sem se malo zakasnil,“ odgovoril je s hripavim glasom; „drugi so odšli okoli polunoči, meni je bilo

pa tu bolj vseč. Pri Vodetu — godba, petje, ples! Škoda, da Vas ni bilo. Kako ste se zabavali doma v praznikih, — saj ste bili pač doma?“

„Malo, malo! Največ v mestu!“ zavrne Koren in predstavi učitelja svojemu sosedu, kateri je odzdravil na pol prijazno, na pol pa ošabno.

V tem je opravil Tine svoj posel in kregal se le še na glas s kmetico, kateri ni bilo več prostora na sanéh.

„Môlči baba!“ odrezal se je konečno in udaril z bičem po konjih.

Učitelj si je smehljaje mel roki in stisnil ji v žepa, Koren pa se je z iročnim smehom obrnil k Rudi:

„Glejte, tu takoj lahko studirate naše prometne razmere! Častnim občanom Vas bodo takoj volili, ako le obljubite, da boste kaj storili.“

„Treba, treba res kaj ukreniti!“ dejal je oni samosvestno in zavil se tesneje v kožuh.

„Nocoj bo pa v čitalnici zabava,“ oglesi se učitelj s sprednjega sedeža in potegne nogi malo k višku pod postiljonovo odejo.

„Oh, tega nisem vedel,“ — vzklikne Koren.

„Zabava? Beseda?“ vpraša vladni koncipist; „pride li glavlar tudi tja?“

„I kaj pa! Vse, vse zahaja v čitalnico, odkar je „Leseverein“ umrl. Tako se sučemo na svetu!“ posmehuje se Koren, a potem naglo pristavi: „A kaj bode vendar nocoj v čitalnici? Tombola, ká-li?“

„Tudi! A najprej — predavanje.“

„Béžite, béžite! Kdo bo pa predaval? Novi kaplan morda — ta je tako nekako hud!“

„Ne, ne — pa ugenite!“

„Ne morem! Predavanje, to je pri nas nečuveno!“ kliče Koren.

„Naš notar bo predaval!“

„Ha, ha, o čem pa?“

„Ni znano! Pa mož se pečá v prostih urah z astronomijo. Morda bo o tem kaj povedal?“

„Tega ne smemo zamuditi! Tudi Vi ne, gospod koncipist! Videli boste borjanske tržane, kako učeno se bodo spogledovali pri tem predavanji. Izvrstna misel! Pa to ste vse izumili v teh štirinajstih dnevih, v katerih mene ni bilo v Borji!“

„A — gospé? Katere gospé prihajajo v čitalnico?“ ustavi koncipist Korenovo čudenje.

Učitelj je hotel odgovoriti, toda Koren ga je na skrivnem dregn timer z nogo.

„Kako morete povpraševati?“ hitel je, da bi preprečil učiteljev odgovor. „Rekel sem Vam, da vse pride, kar koli šteje k haute volée v našem Borji: glavarjeva gospá, nadzornikova soproga in usnjarjeve hčerke; fina dekleta in groš je pri hiši; potem prihaja časi graščákinja Medenovka, à propos, saj jo morda poznate?“

„Medenovka? Oh, plavolasa je, in Nemka — ne li?“

„Da, da! V mestu je mnogokrat!“

„Ah, superbe! Izvrstno! Poznam jo.“

Plemeniti Ruda se je samoljubno nasmehljajal.

„Potem imamo še Filipino Vrtačnikovo, póstarno gospico, katera rada igra na čitalničnem odru, toda le mlade vloge, akopram so ji materinske najbolj prikladne. In mnogo, mnogo drugih gospá in gospodičin!“

„Boletove ste pozabili!“ ogласi se učitelj, ki ni vedel, se li Koren šali ali ne.

„Dekletec ni doma, gospá pa redko zahaja v Borje,“ deje oni.

„Starejša, Milica je prišla domóv!“

„Takó?“ méni Koren malomarno; „no, vidite, ta bi bila izvrstna za Vas; lepa mora biti — in bogata bo, da malo tacih.“

„Hvala lepa!“ zavrne oni skoro zamérljivo.

„Potem pa žena Vašega šefa — doktorica!“ nadaljuje učitelj.

„Oh, ta se pa z otroki bavi!“ zavrne Koren. Pa dejal je to vendar spoštljivim naglasom, da ga je koncipist začuden pogledal.

Doneči glas Tinetovega roga jim je končal pogovor. Dričali so že mimo prvih borjanskih hišic, in malo potem ustavili se pred pošto nasproti čitalnične krčme.

„Na svidenje — zvečer!“ klical je še Koren, ko so se razhajali.

Drugo poglavje.

Predno nadaljujemo svojo povest, treba vendar, da seznanimo čitatelje malo bolj z osebo, kateri je namenjena glavna vloga v skromnem dejanji, ki se bode tu razvilo, namreč s sedanjim odvetniškim koncipijentom Andrejem Korenom.

Imel je sedaj blizu trideset let in bil je bolj velike, nego srednje postave, koščen in vitek; kratka rujava brada in njegovi dolgi, nazaj česani lasje prouzročevali so nekov resen vtis, katerega pa je zopet motilo dvoje malih, temnih pa jako veselih očij. Lep ni bil, a nikdo bi ne smel reči, da je bil prav nasprotno — grd mož; nekaj simpatičnega, prijaznega odsevalo je vedno z njegovega lica, čigar vplivu se nihče ni mogel ustavljati. Tudi njegova vnanja oprava je bila sedaj elegantna, kakor se spodobi odvetniškemu kandidatu.

Koren je po burnih časih svojega studiranja in poznejšega klatenja po raznih uradih in pisarnah napósled zavil v mirno luko občinskega tajništva v Borji; isto je oskrboval malo let. Borjanski odvetnik dr. Hrast je spoznal ob raznih prilikah, da v mladem moži tiči vendar še dosti dobrega, in sklenil je, spraviti ga zopet v prvotni tir: vzel ga je v svojo pisarno. Ob ednem pa se je oni moral obvezati, da bo dovršil še svoje nepopolne preskušnje. Koren je z veseljem vse obljubil, pridno delal v pisarni ter bil od dné do dné rabljivejši, samó preskušenj se ni lotil. „Saj je še čas“, odgovarjal je stereotipno raznim opominjevanjem; tako je potekalo leto za letom, in takóv je bil Andrej še, ko smo ga videli na starega leta dan vračajočega se domóv v Borje.

A ker je bil tako gledé socijalne stopinje zlezal za nekoliko klinov više, postal je tudi — čitalnični odbornik in v ti važni službi ga vidimo zopet zvečer pri čitalnični veselici. Nocoj je bil kar nagloma imenovan rediteljem, in radovoljno se je lotil nehvaležnega posla.

Čitalnični prostori so se naglo polnili; veselica na starega leta dan je bila zlasti zarad tombole borjanskim tržanom najbolj priljubljena; mladi svet pa se je itak veselil plesa, s katerim se je moralo pričeti novo leto. Tako je zahtevala ukoreninjena navada — odkar je stala borjanska čitalnica. Letos pa je prišel odbor z novotarijo, gledé katere so konservativni društveniki jeli resno glave in rame zmajevati, češ — kaj bo zopet s tem? Napovedano predavanje jih je tako vznemirilo. Toda na drugi strani trla jih je radovednost in naudajala skrb, da jih bodo drugi zmatrali za nesposobne umeti tako predavanje — in tako se je zgodilo, da je bila nocoj čitalnična dvorana bolj polna, nego kedaj; blagajnik, lekar Sok, mel si je roki in notarju čestital na gotovem, vsestranskem vspehu. Sam je bil v svesti, da čim več je občinstva, tem več tablic se bo pri tomboli spečalo — in čitalnica je potrebovala novcev za predpustne besede.

Pa ne samó dvorana, nego tudi druge sobe so bile polne; občinstvo se je vrstilo v njih, kakor bi bilo po dijetnih razredih uvrščeno. V prvi sta sedela dva podučitelja, nekoliko sodnih in drugih pisarjev in davkarska praktikanta. Drugo sobo pa so bili posedli nadučitelj, davkarski nadzornik in davkarski kontrolor, zemljiški knjigovodja in nekoliko tržanov, se ve da imovitejših; kdor je bil oženjen, pripeljal je tudi svojo soprogo. Tretja soba pa se je le polagoma polnila. Mladi neoženjeni sodnik in njegov adjunkt sta bila že tu, in pri njima odvetnik dr. Hrast s svojo ženo. Govorili in ugibali so o drugih, bodo li prišli, ali ne. Vnanjih članov z bližnjih gradičev se niso nadejali; sneg je bil prevelik.

„Pa Bolè mi je obljubil, da pripelje svojo Milico,“ trdil je Hrast.
 „Koliko je stara?“ vprašal je adjunkt zaspano. Imel je navado, da je tako leno govoril.

„Čakajte, da zračunim — petnajst, o ne, šestnajst let — v sedemnajsto grè. Pomislite, najkrasnejša leta!“

„Premlada, premlada! To je otrok!“

„Da in ne!“ smeje se odvetnik; „meni taka leta najbolj ugajajo.“
 Soproga ga s pahljačo na lahko udari po roki.

„Ti si nepoboljšljiv!“

„Le pomiri se, draga moja; kdor največ govori, ta ne kupi.“

„Je li lepa?“ vpraša sodnik.

„Oh, tu se je oglasil idejalist! Ne vem, kaka je sedaj, a obetala je pred leti mnogo, predno jo je Bolè poslal v Švico. Sedaj se je vrnila, in ostane menda doma.“

Med vrati se je čulo glasno škripanje novih čevljev in v sobo stopi naš znanec pl. Ruda v fraku, z belim ovratnikom in cilindrom. Za njim pa nocojšnji reditelj Koren.

„Predstavite me vendar!“ šepnil je prvi temu na uho.

(Dalje prihodnjič.)

„Križanje Krista.“

V umetniškem domu na Dunaji je sedaj razstavljena najnovejša slika Munkacsyjeva, „Križanje Krista“, pendant k podobi „Krist pred Pilatom“.*) Velikanska podoba dela tudi velikansk vtis. Pobožno, rekel bi, stoji dunajsko prebivalstvo pred tem najnovejšim umotvorom slavnega Madjarja. Ni čuda! Tako neposredno se ta prizor ni še naslikal. Nad mestom Jeruzalemom grozi zatemnelo nebó, ki je videti v dalji kakor bi pretilo s pogubo brezbožnemu ljudstvu. Spredaj se vidi vrh gore Golgate in pot, ki drži v mesto. Na križi, bolj na desni stráni podobe, visi Sin božji med razbojnikoma, oči ima obrnene proti nebu. Obraz in vsa postava nam kaže grozne muke, ki jih trpi Krist za rešitev človeštva. „Oče, odpústi jim, saj ne vedó, kaj delajo!“ te besede je ravno moral izreči, udan in potrpežljivo trpeč. Pod križem zgrudena objema mati njegova noge križanega. Silni prizor je uničil občutke máterinemu srcu. Marija Magdalena, Marija Salome in apostel Janez v bridki srčni bolesti se jokajo za blagim učnikom. Rabelj je pobral svoje orodje, z lestvico na rami se odpravlja na

*) Glej „Ljubljanski Zvon“ I. 513 in II. 182.

naj bi svojim umstvenim proizvodom jemali češče in več snovij iz življenja glasovitih celjskih grofov, med katerimi se nabaja mnogo zanimivih in primernih dejanj i moških i ženskih članov obiteljskih, kakor so zlasti gori imenovani Herman II., Friderik II. in Urh II., ter poleg Veronike še njena zalva Barbara, žena cesarja Sigismunda; posebe bi še bilo tu dosta prikladnega gradiva za dramatiko!“ Res, ali si moremo misliti lepše snovi za balado, nego je zgoraj omenjena Kosova pripovedka „Očetova kletev“, ali pa hvaležnejšega gradiva za veselo igro, nego je to, katero je obdelal pokojni Ferdo Kočever v „Mlinarjevem Janezu“ ali porabil Gorázd za krasno balado svojo? Pesniki in pisatelji slovenski, uvažujte vsega priporočila vredne besede g. dr. L. Gregorca!

Agitator.

Roman.

Spisal Janko Kersnik.

Drugo poglavje.

(Dalje.)

Koren mu je naglo ustregel; a storil je to vendar malo posiljeno in okorno, kakor ravnajo ljudje, pri katerih ta običaj ni povsem v navadi. Ko je bil predstavil najnovejšega svojega znanca mali družbi, odšel je takoj v prve sobe; le kratek, zaničljiv pogled je vrgel še na gladko osebo koncipistovo.

„Oh, Koren, doktor Koren!“ kričal je med drugimi vrati majhen, debel možic, očitvidno Gorjanski tržan; „si li zopet tu? Dobro, dobro! Pa tjà sedi k nam k oni dolgi mizi, tam bomo jeli purana, purana na akcije! Hahaha, purana na akcije — pomisli — akcija po petdeset — soldov, seveda! Izgubiti ne moreš, kosti imaš še po vrhu!“

„Kdo si je pa to izmislil?“ smeje se Koren.

„Lovšev Boštjan; kdo drugi! Le položi petdeset kebrov; pozneje bodo akcije dražje — šestdeset, sedemdeset!“

Ob dolgi mizi so se v istini zbirali razni gostje, ter se glasno smeje hvalili izvrstno misel, jesti purana na delnice. Lovšev Boštjan, ustanovitelj te nove banke, v navadnem življenji pa trgovski pomočnik, pobiral je z resnim licem akcijski kapital.

Koren je tudi segel v žep.

„Pa samó — puran?“ vpraša z onega konca sobe davkarski nadzornik.

„Salata tudi, kisli krómpir in pésa in kruh!“ poučil ga je Boštjan.

„Jaz vzamem tudi delnico!“ hiti nadzornik.

„Kaj pa, da nas boste še obdačili,“ ugovarja Koren.

„Ne, ne, pa jedel bom zato več!“

Glasni grohot in sledeče mu dovtipe končal je krčmar, ki je prinesel zaželjenega purana. Delničarji so zdajci utihnili ter seli za dolgo mizo; nekoliko časa v njihovem krogu ni bilo čuti drugega, nego ropot nožev in vilic. Tudi drugi v sobi so diskretno molčali.

„Kje pa je Koren? Kje je Koren, reditelj nocojšnji?“ klicalo se je zdajci z mostovža pred dvorano.

„Notár te išče!“ omeni oni debeli možic, ki je bil prej vabil koncipijenta k obedu na delnice. „Naj čakajo, naj čakajo, ob osmih bomo pričeli,“ pristavi počasi, ter gloje perutnico.

A tu je bil že prihitel notar.

„Za božjo voljo, gospod Koren! Ali ne bomo pričeli? Ob sedmih je napovedano in sedaj je le še četrť ure do osme.“

„Takoj, takoj!“ meni ogovorjeni hladnokrvno in si naloži pol ploščeka kislega krompirja.

„Delnico vzemite, še jedno imam, puranov vrat in pol škofije je še tu!“ prigovarja Lovšev Boštjan.

„Oprostite,“ zavrača notar, mlad mož, majhne pa skoraj obile postave, ter vzpodbuja vnovič Korena:

„Kaj pa bo s predavanjem in — s tombolo?“

„Da, tombola, to je glavna stvar,“ oglasi se s polnimi usti debeli tržan, ki je bil prvi vabil Korena k obedu. „Kaj pa bo z vinom, Boštjan, ali bomo tudi vino na delnice pili?“

Notar je z nejevoljnim obrazom odšel ter siknil med zobmi.

„Takoj pričnemo!“ klical je Koren za njimi.

Vstal je ter jel natikati bele rokavice na roko.

„Čas je, čas — zadnji čas! Kdo vé, koliko ur bo notar predaval? Torej pojdimo v dvorano!“

Pri delničarjih ta poziv ni imel vspcha.

„Do tombole že pridemo!“ menili so trije, drugi pa so se muzali in molčali.

Koren je hotel iz sobe, a med vrati je moral obstati. Velik in obilen gospod, črno opravljen, prijaznega jovijalnega obraza preprečil mu je izhod. Vstopil je z mostovža in védel s sabo mlado, vitko deklico. Ogrnena je bila z dolgim s kožuhovino obrobjenim plaščem, glavico pa in pol obraza je ovijala pletenína od svetlo-rumene svile.

Koren se globoko prikloni prišlecema. Videti je bilo, da je vesel tega pohoda.

„Oh, gospod Bolè! To je lepo! V tem vremeni prihajate! Nismo se Vas smeli nadejati!“ hitel je v svesti si svojega posla kot nocojšnji reditelj.

„Hrast se omaja in hrib, — a mi,“ citiral je prišlec malo ne-umestno, a sam smijoč se ponesrečenemu dovtipu. „Kje je doktor Hrast? Je li tu?“

„Da, da v tretji sobi! In gospa tudi!“

„Oh, to je prav!“

Odvedel je deklico tja ter pozdravljal na desno in levo znance v prvih sobah. Tišina je navstala v obeh in čula so se le poluglasna, šepetana vprašanja.

„To je hčerka Bolétova?“

„To je Milica?“

„Vzrastla je!“

„Lepa je!“ pristavil je Lovšev Boštjan, ko sta bila ona dva že mimo odšla.

„Saj je še videl nisi!“ dejal je s smehom debeli tržan in z veliko slastjo obiral zadnji ostanek delniškega podjetja, puranov vrat.

Pogovor pri raznih mizah se je zasukal na jedin predmet, na Bolétovo hčerko.

Pa v tem se je čul že zvonec iz dvorane, ki je napovedoval pričetek besede, in večina obiskovalcev iz prednjih sob je hitela tja.

„Gospod Koren, gospod Koren, kje je Koren?“ oglasi se Hrast med vrati.

A ta je bil že tu.

„Preskrbite gospodični Bolétovi prostor spredaj. In soprogi moji!“

„Zaradi gospe soproge sem prišel!“ deje Koren.

„Torej za obe, obe!“

Vrnila sta se v tretjo sobo in tu je predstavil Hrast svojega koncipijenta Bolétovi hčerki.

Ta ji je hotel ponuditi roko, da jo odvede v dvorano, a pl. Ruda ga je prehitel.

„Pokažite nam prostor!“ pravi oblastno in stopi z Milico naprej.

Korenu ni bilo do teh nekako ošabnih besed in ne do spremljevanja Bolétove. Podal je roko Hrastovi soprogi. A v tem ko je stopil mimo prvega para, ozrl se je prvič v obraz mlade deklice.

Do dvorane je šel s Hrastovo gospo za onima, a pred uhom postal je Ruda, in skozi dvorano je odvel Koren svojo spremljevalko

naprej na prvi sedež pod odrom. Za njim je privedel Ruda Bolétovo, ter ostal spredaj poleg gospá, koncipijent se je pa vrnil v ozadje.

Sam ni vedel, da mu je kri silila v lice, ko se je gnetel skozi gosto nastavljene društvenike; vse se mu je videlo nekako megleno, in ko mu je Lovšev Boštjan šepnil na uho: „Dobro, dobro se védeš, prijatelj!“ niti čul ni teh besed.

A sedaj že zopet zapoje zvonec in dvigne se zavesa pred odrom.

Prva točka je bil predsednikov pozdrav. Dr. Hrast ga je moral govoriti, in rešil je svoj nalog kratko in točno, kakor vselej, kajti ta točka ni nikdar izginila iz sporeda.

Potem so pevci zapeli Ipavčevo: „Bodi zdrava, domovina!“ To je bilo v Borji tudi tako ukoreninjeno, da je ni bilo čitalnične besede brez te pesmi. In občinstvo je pevcem vselej burno ploskalo, ako je bil tudi kak solist hripav. Javno odobravanje in javna pohvala, ta je bila vsakemu gotova, kdor se je prikazal na odru v Borji; za hrbtom pa so ga reševali in skozi zobe vlekli. Taki so bili borjanski kritiki!

V tretje se je dvignila zavesa, in za malo, nezagrmeno mizico, na kateri sta goreli dve sveči, prikazal se je borjanski notar Božidar Koprivec. Vnanje osebe njegove smo že nekoliko omenili, zato ni treba, opisati ga še jedenkrat, zlasti, ker hode v naši povesti še večkrat stopil na površje ter pokazal se v svoji istinitosti.

Prav tedaj, ko se je globoko poklonil občinstvu, katero ga je itak, kakor prej pevce, vzprejelo z glasnim ploskom, ter bil položil debel rokopis na mizico pred se, kosti svojega rojstva pa v pleten naslanjáč, prav tedaj je vstopil v dvorano pri zadnjih vratih mladi borjanski kaplan.

„Servus!“ dejal mu je Koren, stoječ poleg uhoda.

„Dober večer!“ odzdravil je oni.

„Semkaj sédite, gospod Anton!“ zašepetala je debela usnjarica, ki je sedela v zadnji vrsti skoraj na dveh stolih ter prijazno primeknila jednega kaplanu. Ta je ubogal, a prej še pozorno ogledal si občinstvo po dvorani.

Bil je mlad duhovnik, velike, suhe postave, a polnega, okroglega lica. Ker priimek njegov tudi tržanom ni bil navaden, imenovali ga bodemo tudi mi tako, kakor so ga v Borji klicali: gospod Anton.

Notar Koprivec pa je pričel predavati. Naznanil je najprej, da bo govoril o astronomiji, in o svetovih, kateri se sučejo in kažejo na nebesi, in o njihovi naravi.

Učitelj Skubè, ki se je bil zjutraj vozil s Korenom, sunil je tega rekoč: „Vam li nisem pravil, da bo o zvezdah govoril?“

Koren je molčal. Oziral se je po sobani in po odru, a vedno so mu oči zastajale tam spredaj ob sedežih, kjer je ugledal pl. Rudo poleg Boletove Milice. Nekaj ga je jezilo in ob enem mu je bilo, kakor bi bil veselo novico zvedel nocoj. Vznemirjen je bil, in lice njegovo, sicer blede, skoro rumenkasto, ni imelo navadne barve. Kri ni hotela z njega.

Notarjevo predavanje, akopram se gledé učenosti ni dvignilo na površje navadne popularne razprave, bilo je vendar večini poslušalcev preučeno, neumljivo; in za to se je tem zvesteje poslušali, da ne bi kdo sodil, da jim ne godi. Lovšev Boštjan se je počasi izgubil iz sobane, oni debeli tržan pa, ki je bil preje najživahnejši pri delniškem društvu, zadremal je polagoma. Gospod Anton je grbančil čelo, kadar je govornik katero zinil o „živi materiji“, ter čakal, da li kaj hujšega ne pride. Toda notar je bil previden; vedel je že prej, da bo gospod Anton tudi med poslušalci, ter je po tem uredil svoj govor.

Tudi na sprednjih sédežih je bilo vse mirno. Hrastova soproga je premalo umela slovenščine, in pri koncipistu pl. Rudi je bila prav taka. Vrhu tega je on o zvezdah znal le toliko, kolikor ni bil pozabil iz prvih gimnazijskih let; a še tedaj ni vedel veliko. Igral se je sedaj s pahljačo svoje sosedinje, Milice.

Ta pa je pazno poslušala, a zaman, da bi bila umela vse. V štirih letih, katere je prebila v odgojevališči v Švici, postal ji je bil tudi domači, rodni jezik skoraj tuj, in marsikateri izraz ji je sedaj zazvenel na uho, ki ji je bil že izginil iz spomina. Da bi bila nejevoljna zaradi tega, ne smemo trditi.

Deklica je bila lepa, jako lepa, in ako je ne opišemo natančneje, opuščamo to samó za tega delj, ker popisa ne moremo popolno zvršiti. Omenimo naj le, da je bila tanke, srednje rasti in je imela temne lase in prav take oči. A vse ob nji je bilo še silo mladostno, skoraj otročje.

„Ali razumite vso to slovenščino?“ vpraša po tistem koncipist Ruda svojo sosedinjo izza razpete pahljače.

„Ne vse!“ smehlja se Milica, „pozabila sem že mnogo.“

„Oh, saj se tudi več učili ne boste!“

„Zakaj ne?“

Ruda se je samosvestno smehljajal.

„Ker treba ni!“ šepeta potem.

Deklici ni ugajal ta razgovor, zato je molčala. Jezilo jo je nekaj v vedenji Rudovem in tudi zadnja opazka, iz katere je odmeval zaničljiv naglas.

Notar je govoril sedaj o hipotezi, o konečnem zrušenju svetov in presnovi v raztezno-tekočo tvarino in o začetku novega krogotoka njihovega.

Nekoliko poslušalcev je mislilo le na bližnjo tombolo, nekaj jih je zevalo, kaplan pa je nemirno drsal z nogo po umazanih tleh.

„To je pa odveč, to je pa odveč!“ zamrmral je proti sosedi.

„Meni se tudi vidi! Sedaj naj bi se tombola pričela!“ vzdihnila je usnjarica.

„To je nejevera!“ nadaljeval je gospod Anton.

Koren mu stopi za hrbet.

„Kaj se huduješ, prijatelj? vprašal je porogljivo.

„To je liberalizem! Daleč smo prišli s čitalnico!“ huduje se poluglasno kaplan.

„Ne boj se, prijatelj! Le poglej jih po dvorani! Se je li katera tvojih ovčic pohujšala? Imenuj jo, pokaži jo!“

Gospod Anton nehoté obrne svoj pogled po poslušalcih. Povsodi je videl dolgočasne obraze, s katerih je odsevala le jasna želja, da bi bil kmalu konec temu učenemu govoru.

„No, pa lahko bi se! A kaj to? V čitalnici se kaj takega ne spodobi. Sploh — čemu to predavanje?“

V Korenu se je vzbudil duh zanikanja, opozicije. Sam sicer ni bil vesel notarjevega predavanja, ali katerega koli — pa sedaj, ko se je njegov nekdanji kolega in prijatelj Anton oglasil proti, sedaj je bil za.

„Ljudje naj se učijo! Treba nam je več omike, inteligencije med narodom. Kaj hočemo brez teh?“

Šepetala sta vse to med seboj, da drugi niti besedice niso umeli; samo koncem je Koren glasneje govoril.

„St! St!“ čulo se je od strani.

Lovšev Boštjan je bil zopet vstopil, vedoč, da mora biti kmalu konec govoru in se je v svoji lastnosti kot čitalnični odbornik prijel pravice, pozvati šepetalca k redu.

A sedaj je v istini končal notar. Znalo se ni, velja li gromovito ploskanje in odobravanje predavanju, ali končanju; vsem pa je sevala zadovoljnost z lica. Jediní gospod Anton je vstal z nejevoljnim obrazom ter šel na drugo stran v gostilniške sobe.

Spredaj pri prvih sedežih pa je vstal koncipist pl. Ruda, nastavil svoj binokelj in ošabno gledal po občinstvu. Sodnik se mu je pridružil ter govoril nekoliko besedic s Hrastovo gospo.

„Čigava je ona gospodična — tam doli pri oknu, z belo rožico v lasih?“ vprašal ga je Ruda.

„To je dacarjeva hčerka!“

Ruda je zategnil ustna, a vendar je še jedenkrat pogledal tja, kjer se mu je zdelo, da je tudi tam vzbudil pozornost.

Pevci so zopet nastopili in peli „Rožico“.

S tem je bilo delo na odru končano, in pričela se je tombola. V dvorani so stale v malo trenutkih mize, prodajalci tablic so hiteli od jednega do drugega, ter z raznimi dovtipi ponujali svoje blago.

„Pri Bolétu boš pa ti prodajal!“ dejal je Lovšev Boštjan Korenu ter stisnil mu celo kôpo tablic v roke. „Ti si že znan ž njima!“

Korenu je bilo to po volji. Bolè je mnogo kupil ter velel hčeri:

„Le izberi Milica!“

„Oh, jaz imam srečno roko!“ hitel je Ruda ter vlekel Korenu karte iz rok, in jih pokladal na mizo.

(Dalje prihodnjič.)

Umetniške starine na Gorenjskem.

(Dalje.)

4. Kranjska Gora ima znamenito cerkev še po večem ohranjeno v prvotni obliki. Vsa cerkev je znotraj dolga 22 m, kor sam je 9.30 m dolg in 5.60 m širok, ladja dva metra širja, cerkev torej ravno ni majhna. V načrtu prevlada dolžina širino nenavadno. V koru se stikajo rebra na svodu v dveh skenilnikih, izpeljana iz zidnih stebrov v načrtu polukrožnih. Tri okna v koru imajo še prvotno obliko, ohranila so delilni stebriček in vrhovno rozeto iz kamna. Ta kamen je sicer deloma poškodovan, toda le po nezgodah starosti. Ladje svod ima izredno bogato sreberno mrežo. Razdeljen je v štiri polja, v sredi vsakega sta po dve sosredišni šestdelni rozeti; druga rebra, prehajajoča iz zidnih stebrov brez kapitelov, končajo se v večji rozeti, v prvem in tretjem polji z gotsko lilijo, v drugem z glavnicami ali maskami. Na četrtem polji svoda so rebra do čistega posekana. Mnogokratno beljenje je vzelo likom reber vso ostrost. Na vsako stran ladje blizu kora je prizidana kapela iz leta 1758. v zlogu tega časa. Domnevno ravno takrat so se izpremenila okna ladje v lik nizkega polukroga, na vrhu prejšnjih gotških, da so postala jednaka onim v kapelah. Tudi veliki ločilni obok med korom in ladjo je toliko posekan da ni več gotsk, ne krogast, ampak popolnoma nepravilen. Pod četrtem poljem ladje je kor za orglje podprt z dvema stebroma, tudi pozneje vzdani kor ima zunaj tri stopničevane podpornike.

ali pripomočkov. Tako sredstvo je poročil med drugimi veleum Goethe vsem izobraženim kritikom. In ker me je ta zlatá vredni nauk velikana Goetheja vodil v denšnjem presojevanji, zatorej dovolite, da svoj govor, kakor lepše ne morem, končam baš z vodilnimi Goethejevimi besedami:

„Im Auslegen seid frisch und munter,
Legt ihr's nicht aus, so legt was unter“

Jaz sem izgovoril — in vi? — „Vos plaudite“!*)

Agitator.

Roman.

Spisal Janko Kersnik.

Drugo poglavje.

(Dalje.)

Jaz bi Vam pa svetoval, da si sami izberete liste!“ omenil je prodajalec živo.

„Zakaj?“ vpraša deklica smehljaje.

„Da si boste sami odgovorni za srečo in nesrečo!“

„Ali pa Vi, ker mi take liste ponujate!“ vzklikne Milica vesela.

„Oh, jaz sem pa tu le — nekaka usoda,“ zavrne Koren.

„Torej boste vendar le Vi odgovorni za srečo mojo.“

„Haha, izvrstno, gospodična!“ zakliče Ruda vmes. „Pa pustite to odgovornost meni.“

„Ne, ne,“ deje deklica poluresno; „ta usoda — gospod Koren naj odloči.“

Ta je položil več listov pred njo. Sam ni opazil, da se mu je roka nekoliko tresla.

„Semkaj, semkaj, gospod notar!“ klical je Bolè, ter porinil pristopivšemu stol. Per aspera ad astra — to je lepo, da ste nekaj novega uvedli v naše veselice — mi potrebujemo prenovljenja in presnovljenja — ali kako pač poje Gregorčič —?“

„Hvala Bogu, da ga čitaš; — sedaj boš pač časih tudi Ti kaj novega citiral,“ smeje se doktor Hrast.

„Tako, če želiš!“ Kadar bom Tebe ali pa Tvojega čestitega kolego, gospoda notarja Koprivca videl v družbi s kako stranko, klical bom z Gregorčičem: „Gorje ti, vbogi kmet, gorje!“

*) Gospod urednik! Ta govor nadomestuj zahtevani komentar h kanibal-skemu romanu „Cmokavzar in Ušperna“.

„Pustiva ga v miru, gospod notar,“ zavrne s smehom Hrast, „nocoj se ni varno pričkatati s prijateljem Bolétom.“

Soproga Hrastova je povprašala po vzroku glasnega smeha, pa v tem je Bolè že vabil gospoda Antona k mizi. Ta je bil malo v zadregi; hotel je sesti k družbi, katera se je bila zbrala pri sosedni mizi okrog debele usnjarice. In ko se je ozrl po gospôdi okrog Boléta, rastla je njegova zadrega; gosposke ženske družbe ni bil vaju, in tu je videl prvič do sedaj neznanu mu gospodično.

„Hvala, hvala!“ hitel je in pogostoma se priklanjal; „saj sami nimate prostora.“

„Oh, le sédite brez strahú! Ko boste jedenkrat — župnik ali dekan — no potem bo že malo sila; — sedaj pa brez skrbi!“

Gospod kaplan si ni znal pomagati; še jeden pot se je ozrl nazaj k družbi, h kateri se je bil prej namenil, a v tem je prisédel k Bolétu.

„To je moja hči Milica,“ predstavljal je graščák.

Gospod Anton je v novič vstal, ter se malo okorno priklonil mladi deklici.

„Slabo vreme imamo; snega, snega — preveč,“ dejal je potem obrnivši se k graščáku.

„Da, da,“ namuznil se je ta; „in vrhu tega nam še gospod notar tu predava in pripoveduje, kako bo mrzlo na naši zemlji, kadar se — hvala Bogú, da stoprav čez tisoč in tisoč let — naše solnce ohladi.“

„Hm!“ mrmral je kaplan. „To so nevarne hipoteze!“

„Nevarne? Zakaj nevarne?“ oglasi se levi sosed duhovnikov, notar Koprivec.

„Jaz tega tudi ne umejem!“ smeje se Bolè. „Čez tisoč let nas ne bo več zeblo.“

Vsi so se smijali, celó gospod Anton se ni mogel ubraniti veselosti. Toda le za trenutek.

„Zeblo Vas ne bo — a peklo Vas bo morebiti,“ dejal je s kratkim posmehom.

Hrast je z nogo dregal graščáka pod mizo; pa to bi ne bilo ustavilo njegove hudomušnosti, da ni zopet pristopil Koren s svojimi kartami.

„Oh, Anton, Ti še nimaš listkov! Le naglo izberi!“

Kaplan in drugi so zopet segli po tablicah, in v kratkem je koncipijent poprodal vse.

„Glej ga, gospoda Antona, nocoj smo pa menda preslabi!“ šepnila je pri sosedni mizi usnjarica svojemu možu na uho.

Ta ni imel časa do odgovora, kajti rediteljev zvonec je že naznanjal začetek tombole, in za glasnim vrišem v dvorani je nastala občna tihota

in pozornost, katera je vladala skoraj do konca igre. Le tu in tam se je kak burkež oglasil z napovedovanjem že oddanega dobitka, ali pa po dvakrat ali trikrat zahteval ponovljenje izžrebanih števil ter tako vzbujal občen smeh.

Igra je bila kmalu končana.

Pri Bolétovi mizi je bil jedini gospod Anton srečen. Dobil je staro, lepo majoliko, katero je bila darovala Hrastova soproga tomboli. Postal je jako dobre volje in z notarjem se pogovarjal o političnem položaji, ne da bi jeden ali drugi iskal prepira.

„Vaša usoda je slaba!“ dejal je pl. Ruda svoji sosedinji ter ji pomagal spravljati karte. „Zakaj niste mene ubogali?“

„Saj ste Vi celó záse slabo skrbeli!“ draži ga Milica.

„Ker sem Vam sreče želel,“ hotel je zavrniti koncipist, a družba je vstajala, ker so prirejevali prostor za ples.

Korena ni bilo blizu. Želel je ves čas, da bi Milica nekaj dobila pri tomboli in jezilo ga je, da so drugi pobrali dobitke. Sedaj bi bil rad pristopil k njeni mizi, pa rekel bi ji bil rad tudi nekaj pametnega, duhovitega; a vedel ni kaj. Napósled se mu je dozdevalo vse to — neumno, grozno neumno — najneumnejše pa njegovo ravnanje in ugi-banje. Odšel je na drugo stran v krčmo ter prisedel k adjunktju, kateri se ves čas ni bil ločil od svojega piva.

„Se bo li sedaj plesalo?“ vprašal je ta.

„Menda!“

Bolè in Hrast sta prišla za njim. Hrastova soproga je ostala z Milico v dvorani, ker je bil graščák dovolil hčerki, da pleše, in še doka ubrani glasovi borjanske domače godbe so se čuli že od tamo sem v zadnjo gostilniško sobo. Tudi sodnik, notar in gospod Anton so se pridružili prej imenovanim in pričel se je živahen razgovor. Iz prednje sobe pa, kjer se je zbiralo nekoliko učiteljev in par mladih sodnijskih pisarjev okrog Lovševega Boštjana, donelo je glasno petje; se ve da le, kadar je godba ponehala, kajti pevci so bili tudi živahni plesalci.

„Čudno, da našega glavarja ni,“ omenil je sodnik. „Sinoči je obljubil, da pride.“

„Odpeljal se je v mesto; in še le pozno proti večeru,“ deje notar Koprivec.

„Oh! Morda bode vendar istina, kar se že več časa govori.“

„Da ga pokličejo k vladi?“ vpraša Hrast. „Vse je mogoče.“

„Tam potrebujejo ljudij, ki umejo in pišejo slovenski,“ nadaljuje notar.

„In naš glavar je Slovenec!“ pristavi gospod Anton.

„Slovenec? Ha ha ha, kje si pa čul to bajko?“ oglesi se z drugega konca mize koncipijent Koren.

„Saj nam dopisuje vedno slovenski!“ trdi kaplan.

„In to Ti je že dovolj? Zato ga smeš že proglásati Slovincem? In pa novi Medenov valpet, ki zna samó jedno slovensko kletev in isto stokrat ponavlja, kadar hoče govoriti z dninarji in delavci — ta je po Tvojem tudi Slovenec?“

„Hohó — gospod Koren, ne hudujte se! — In dubiis libertas — in tu imamo tako dvojbeno vprašanje!“ smeje se Bolè.

„Meni se ne vidi dvojbeno! Za Boga svetega! Ste li že vsi tako ponižni in mehki in — kaj bi rekel, taki berači, da vas z neskončnim zadovoljstvom navdaja vsaka drobtinica, ki pade z bogataševe mize?“

„Sedaj bi pa skoraj mislil, da imate glavarja za bogataša gledé slovenščine!“ deje zaspano sodnijski adjunkt.

„O Vi, Vi ste pravi,“ kliče Koren med občnim smehom. „Semkaj v čitalnico zahajate, Slovenec ste rodom, in Slovenca se imenujete — a prej bo še poteklo dokaj vode, predno boste Vi dali slovensko črko od sebe.“

„Vse pojde, vse! Le pretiravati ne smemo, prenageliti se ne smemo! Kamen do kamena — palača —“ meni Bolè ter pokliče natararico in naročí večerjo.

„Da, da, ko bi le hotel vsak vsaj jeden kamen položiti!“ hiti koncipijent.

„Pa z narodnostjo sámó tudi še ni dovolj,“ deje malo bolj potihoma gospod Anton.

„Oh, umejem, umejem — Tebi je najprej za — vero!“

„Brez vere pogine tudi naša narodnost; — o tem sem prepričan.“

Dobro, dobro! Da, tebi je vera namen in narodnost deloma sredstvo, deloma pa — sport!“

„Tebi pa je narodnost vse: — sredstvo, namen in — sport! Vere pa ne potrebuješ,“ posmehuje se kaplan.

„Stojta, stojta gospoda! Omne nimium — — —“

„Gospod Koren je pa grozen — radikalec,“ ustavi sodnik Boléta.

„Pojdiva rajši plesat, gospod Koren!“ sili notar.

„Za narod, kaj ne?“ vpraša adjunkt zaspano.

„Oh, jaz bi Vam že resnico povedal, gospôda! Pa ta čas pač pride! Le potrpite!“

To rekši izpije poln kozarec piva in vstane od mize. Odhajal je z notarjem.

„Glej ju, glej!“ klical je adjunkt za njima; „sedaj gresta v istini plesat — za narod!“

Koren ni odgovoril; zadovolil se je z zaničljivim pogledom, s katerim je premeril vso smejočo se družbo, in povrnil se je s Koprivcem v dvorano. Tu so se zbirali pari za četvorko. Ruda je vodil Bolétovo Milico po dvorani in Koren je takoj uvidel, da sta že obljubljeni za ta ples. Hrastova gospá je sedela še v gornjem kotu dvorane poleg davkarjeve soproge, in tja je hitel koncipijent. Doktorica še ni bila angažovana in je Korenu na njegovo prošnjo prijazno prikimala.

Plesali so kadriljo jako neredno, kajti večina trških deklic in plesalcev ni poznala tega plesa. Lovšev Boštjan je bil tu reditelj, ter je zapovedoval in vpil na vse grlo, in če mu ta ali oni ni po volji ubogal, prijel ga je tudi trdo za obe rami ter ga potisnil na pravo mesto. Vsi so bili že privajeni tega in zato ni bilo čuti nobenega ugovora ali upora.

„Kako Vam ugaja naša najnovejša krasotica?“ vpraša doktorica plesalca svojega.

„Meni?“ ponavlja ta razmišljeno. „Oh, dobro! Prijazna je videti!“

„Samó to?“ sili gospa očitajoče.

„No, pa lepa je tudi — ako to želite, milostiva!“

Koren se je veselo smijal pri teh besedah.

„Vi ste grozen človek! Je li še kaj na svetu, kar bi Vas moglo nekoliko zanimati? Saj niste vendar starec — in slepi tudi niste, a če pride tako lepa, mlada in bogata deklica v našo družbo, pa — i kaj pa vendar mislite sedaj?“

„Ali me hočete oženiti, milostiva?“

„Ne, ne, Vas gotovo ne. Tu bi bilo vse prizadevanje zastonj,“ smeje se Hrastova gospa; „no, pa tukaj tega ne bo potreba! Le glejte, novi naš koncipist bi vse premagal.“

Koren se je nehoté ozrl po imenovanem in po njegovi plesalki. Stala sta na nasprotni stráni, toda bolj v drugem konci dvorane, oba v jako živem razgovoru.

Koncipijent je raztegnil malo ustna, kakor človek, ki hoče reči: „Kaj meni mari do tega!“ ter plesal dalje po glasnem zapovedovanji Boštjanovem. A ko je došel zopet na svoj prostor, moral se je znova ozreti po Milici. Jezilo ga je sedaj nekaj; da Milica pleše z onim ošabnežem, da je prijazna ž njim, da se sam ni obljubil ž njo za ta ples, — vse, vse ga je jezilo.

„O svojem potovanji mi še niste ničesa povédali,“ omenila je doktorica.

Koren ji začne na kratko pripovedovati, kaj je počel v dnevih svojega dopusta; pa bili so že v zadnjem delu kadrilje, v katerega je vpletal Lovšev Boštjan vedno kake nove podobe.

„Double chain!“ vpil je sedaj, in po trikratnem nesrečnem poskusu šlo je vse v redu. Pri menjanji se je sešel Koren z Milico.

„Oh, usoda, usoda!“ vskliknila je deklica. „Vi mi niste prinesli sreče!“

„In vendar sem Vam jo želel iz vsega srca!“

Rekel je to tako gorko, da se je skoraj sam prestrašil.

Tudi deklica je za trenutek uprla vánj svoj pogled. Zarudela sta se oba.

„Nesrečna usoda ste —“ hitela je ona malo v zadregi ter povesila oči.

A v tem ji je že drug plesalec ponudil roko.

Po kadrilji sta šli dami tudi h gospodom v tretjo sobo; spremljal ji je pl. Ruda. Graščák je silil domóv, češ, kaj bo rekla žena, ki je bila ostala sama doma; pa še migrêna jo je baje mučila.

„Oh to ne gre, to ne gre! Kdo bo sedaj odhajal? Do novega leta moraš ostati!“ silil je Hrast.

„Oh, da, da! Samó malo naj še plešem!“ prosila je hčerka. In graščák ni bil trdega srca. Tudi je sam rad ostajal v družbi. Do polnoči pa tudi ni bilo več dolgo.

„Pazite, kdo Vam bode prvi ob novem letu čestital!“ šepne Hrast Milici na uho.

„Zakaj? Je li to pomenljivo?“

„Se ve da! Dotičnik se gotovo zanima za Vas!“

„Oh, pojdite, pojdite, ljubi doktor!“

„Jaz bom izkušal biti prvi!“

„Jako ljubeznivo, a jaz Vas zatožim Vaši soprogi — haha! Oh — ne, ne! Ne bom Vas ne! Le bodite prvi, ako ima to kaj pomeniti.“

Njene temne oči so bile segle pri teh besedah mimo Rude, ki se je igral še vedno z njeno pahljačo ter izkušal ujeti časih kak pogled od nje.

Šli so znova plesat in sedaj je bil tudi Koren že tako pogumen, da je večkrat plesal z Milico. Zabaval jo je s tem, da ji je pripovedoval o svojih dijaških letih in o vseučilišnih burkah, celó o zadnjem potovanji in o svojem domu ji je pravil. Govoril je suho in v kratkih stavkih — brez ognja in brez barv — a vendar ga je deklica pazno poslušala. Vračala mu je z dogodki iz odgojevališča, v katerem je več let prebila, s pripovedovanjem onih vsakdanjih, nedolžnih in vendar humorja polnih spletek in zavijač, kakor se uganjajo po takih zavodih.

Ruda pa se je lotil dacarjeve hčerke, pri kateri je bil takoj zapazil, da hoče koketovati z njim.

Zdajci pa zapoje na odru za zaveso steklen zvon; počasi, skoraj slovesno so doneli njegovi udarci preko plesalcev. Bilo je polnoči, in staro leto končano.

„Veselo novo leto!“ vzkliknil je gorko Koren in podal Milici roko.

„Veselo novo leto!“ zavrnila je Milica; in stisnila sta si s smehom roki, kakor dva znanca.

„Oh, prepozno, prepozno!“ zaklical je poleg njega dr. Hrast, ki je prisopihal od druge strani.

Sedaj stoprav se je domislila deklica njegovih prejšnjih besed, in kri ji je silila v lice.

„Prav se Vam je zgodilo, gospod doktor; zakaj ne pazite bolje?“

„In kdo je bil moj srečni tekmeč? Morebiti Koren?“ dražil je Hrast.

„Le uganite ga!“ zavrnila je Milica, in hitela Hrastovi soprogi naproti, želeč ji srečno novo leto. Tudi pl. Ruda je sedaj pritekel. —

Kmalu po polnoči so se jeli razhajati. Gospod Anton se je bil že dosti prej poslovil, sedaj pa sta odšla Bolétova in Hrastova in večina drugih oženjenih. Dvorana se je polagoma izpraznila, a v krčmi je bilo tem več gostov. Pevci so zaseli veliko mizo in v gostem tobakovem dimu, kateri je polnil vse sobe, in pri brljavih petrolejevih svetilnah bilo je kmalu težko spoznavati posamične osebe. Glasen vrišč in šunder je vladal povsod in vsak trenutek je zadonela iz njega vesela pesem domačega zbora.

(Dalje prihodnjič.)

Književna poročila.

II.

Slovenska slovnica za srednje šole.

Spisal J. Šuman, c. k. profesor na akad. gimn. Dunajskem. V Celovci. Tiskala in založila tiskarna Družbe sv. Mohora 1884. — VIII + 208 str. v 8°. —

Cena po 1 gld.

(Dalje.)

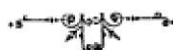
S tem, kar smo v poslednjem odstavku povedali o terminologiji, pa še nismo rekli, da ne smemo strogo paziti na pravilnost jezikovo. Kar se te tiče, Šumanova slovnica zaostaja za Janežičevo. Pogostoma se bere in zatrjuje, da se v glagolu „razodeva moč in krasota slovenskega jezika“. Pisatelj naše slovnice pa menda ni te misli: kjer je n. pr. nemški subst.

Ker se je hotel posvetiti odvetniškemu poklicu, kjer bi bil popolnoma svoboden mož, in ker je imel po očetovi smrti mnogo opravila s svojimi privatnimi razmerami, postane pri goriškem advokatu Frapportiju odvetniški koncipijent. Pridno se je pripravljaj, da kmalu dovrši še doktorat: ali po kratki bolezni 1. marcija t. l. ga ugrabi neusmiljena smrt — ter ljubečim svojem, prijateljem in goriškim Slovencem odnese veselo upanje, da jim bode kedaj nastopil v njem vrl podpornik in zagovornik, slovenskemu narodu sploh pa prestriže nado, da se bode še kedaj oglasil med pesniki njegovimi drugi slavec goriški.

Pagliaruzzi je bil blaga duša, popolnoma čist od nesnage dan danes vsemogočne podlosti. Vzprejemen za vse, kar je vzvišeno, bil je ob jednem tudi posebno nagnen k temu, povzdigniti se čez vse, kar je navadno in nizko. Najboljši sin, najljubši brat, najzvestejši prijatelj bil je ljubljjen od vseh. Ali tudi on sam je bil poln ljubezni za druge ter je pomagal, kjer je le mogel. Kakor drugim udan, tako strog je bil samemu sebi. Vsakemu, kdor ga je poznal, zdel se je, kakor bi s svojim jasnim čelom molel v nekako čistejšo atmosfero iz okuženosti današnjega sveta; bil je pravičen in odkritosrčen od nog do glave; človek, kateri je dosegel, kar se med tisočimi ne posreči niti jednemu: imel ni nobenega sovražnika!

V prijaznem Koboridu, v vznožji vi okih planin, kamor si je vedno želel, kraj bistre Soče, poleg svojih roditeljev in bratov, spiš zdaj tiho smrtno spanje, ali tvoj — spomin bdi. Izginilo ti je sicer življenje, toda — sunt aliquid manes!

K. Štrekelj.

Agitator.

Roman.

Spisal Janko Kersnik.

Tretje poglavje.

Predpust se je že bližal svojemu koncu, ko so odličnejše Borjane iznenadila nekega jutra na debel rožnat papir tiskana vabila k večerni zabavi pri graščaku Medenu. Fant, ki jih je raznašal, ni imel livreje, bil je navaden vrtnikov pomagač, in je oddavši omenjeni listič, rad malo postal, češ, morda bo tudi zanj kaj odletelo; a vabila so bila tem elegantnejša ter so v običajnem zlogu nemški naznanjala, da se „gospod Meden in njegova soproga čestita z vabilom k soire dansante.“

„Kaj vraga!“ vzkliknil je dr. Hrast, prebravši dotični listič, katerega mu je bil prinesel sèl v pisarno.

Koren je pri tem vstopil ter nosil jednako pismo v roki.

„Ste li tudi Vi povabljeni?“ vpraša ga šef.

„Tudi! Pa kaj to pomeni?“

„Ne vem; toda nekaj novega je to vsakako!“

Koren je skrivnostno zmajal z glavo.

„Kaj ugibljete?“ dejal je doktor radovedno.

„Dozdeva se mi, da sem ugenil,“ zavrne koncipijent s smehom.

„Ali ne veste, da bomo imeli kmalu volitve? To je vse ad caplandam — — — oh, jaz poznam take ptičke!“

Hrast se je nasmehnil.

„Mogoče,“ pritrtil je onemu; „a tjà moramo vsakako.“

„Jaz ne!“ dejal je odločno Koren.

„Kako? Zakaj ne?“

„Ker v nemškutarjevo hišo ne zahajam!“

„A s tem zabavnim večerom vendar politika nima opravila!“

„Jaz trdim, da je tako! In ko bi tudi ne bilo — saj vendar poznate moja načela?“

„Slobodno! A jaz bi mislil, da je prav z našega stališča umestno udeležiti se te veselice — in čim več nas bo tam, tem bolje — toda — kakor Vam je drago; Boletovih in drugih se nádejem!“

Doktor je govoril to brez posebnega namena ter pregledoval akte pred seboj. Tudi Koren se je obrnil, da odide. A ko je čul imenovati Boletove, zastala mu je noga; hotel je še nekaj povprašati, pa po kratkem premisleku je odšel.

Zunaj v svoji sobi je še jedenkrat razgenil vabilo in čital poluglasno dan in uro napovedane veselice.

„Na pustno nedeljo torej!“ šepnil je in položil rožnati listič v svojo miznico.

Nepričakovana vest o veselici pri Medenovih se je bliskoma razširila po trgu. V stalni krčmi uradnikov, kamor je zahajal tudi Koren, nocoj ni bilo o drugem govora, in ker so bili vsi povabljeni, čulo se je tudi le laskavo odobravanje te nove Medenove misli. Celó podrobnosti pričakovanega zabavnega večera so bile že znane. Tako je poštar vedel, da je Meden naročil vojaško godbo in dve imenitni kuharici iz mesta. Tudi o plzenskem pivu in renskem vinu in napósled o šampanjci se je govorilo. Zadovoljnost je vladala povsod, le jedno vprašanje ljudem ni dalo mirovati, namreč: „Kaj to pomeni? Čemu to?“

In tu je bil vsem dan dušek, da navzlic težko pričakovani zabavi in poleg svoje zadovoljnosti izpuste nekoliko zlobnih ali zlovoljnih opazek.

„Radoveden sem, bo li kaj oficirjev iz mesta —“ šepnil je davkarski nadzornik sosedu pl. Rudi na uho.

Ta ni izpremenil lica, kakor bi ne umel, kaj tičí za to opomnjo.

„Lepo bi bilo; potem oblečem tudi jaz svojo uniformo.“

„Ste li rezervni častnik?“ vpraša adjunkt.

„Se ve da, pri dragoncih!“ zavrne oni samosvestno.

„Meden vendar ni tako — umazan in skop, kakor pripovedujejo!“ omenja sodnik.

„Bodemo videli!“ hití notar Koprivec, ki je bil v vseh stvareh nekoliko skeptičen.

Tako so besedovali ves večer.

Koren je molčé sedél poleg in pušil smodko.

„Ali Vi niste povabljeni?“ vprašal ga je potihoma poštar.

„Da, da — tudi!“

„Oh!“

„Se Vam li to dozdeva čudno?“

„O ne, ne! Pa le — ker tako tiho tu sedite!“

„Plesal vendar ne bom že prej od veselja, ako me kakov Meden povabi na obed?“

Poštar je umolknil, kajti bil je jako miroljuben mož ter se je največ prepiral s svojimi hlapci.

„Oh, gospod pl. Ruda — Vi bote pa zopet Boletovo krasotico vzeli v izključivo posest!“ šalil se je sodnik.

„Kotiljon je že moj in prva kadrilja! Danes sem bil na Drenovem,“ kričal je oni. Nehoté je uprl svoj pogled ob dolgi mizi tja v drugi konec, kjer je sedél Koren.

Ta je grizel konec smodke in iskal žveplenic, katere je bil adjunkt pred-sé postavil in jih mehanično prebiral.

„Čestitam!“ dejal je sodnik.

„Ko bi ne bila tako mlada!“ omenil je adjunkt.

„Zakaj? Gospod koncipist še lahko čaka!“ oglasil se je Koprivec.

Iz vseh opazek pa je vsak lahko čutil porogljiv naglas — jedini koncipist menda ne.

Sredi pogovora je nekdo predlagal, da se napravi tarok in kmalu potem so začeli nekateri igrati. Adjunkt pa se je šalil s točajko in Koren mu je pomagal.

Bilo je že blizu polnoči, ko sta se Koren in notar Koprivec vračala domóv. Stanovala sta v isti hiši.

„To Vam je gizdalin, ta koncipist,“ omenil je Koren pred vežnimi vrati.

„Pa jaz bi še stavil, da bo Boletov zet!“ zavrne notar.

Iz Korenovih ust se je vzvil kratek, hripav glas, ki ni bil ne smeh, ne beseda, niti pritrjujoč, niti odrekujoč.

„Kaj menite?“ vprašal je notar in globoko zazeval.

„Jaz — nič! Mrzlo je!“

V tem je zapiral koncipijent vežna vrata.

„Ali pojdete k Medenu?“ opomnil je Koprivec na stopnicah.

„Ne vém!“

„To se pravi, da pridete!“

Ločila sta se na temnem mostovži in odšla vsak v svojo sobo.

Na pustno nedeljo zvečer je bilo živahno gibanje na gladki, debelo s snegom pokriti cesti, katera je tekla iz Borja do četrte ure oddaljenega Medenovega gradiča. Vsak trenutek so pridrdrale odprte saní, in tenak glas kraguljcev, ki so viseli ob konjih, razlegal se je daleč po raztegneni dolini. Trije, štirje vozniki, kolikor jih je premogel trg, imeli so nocoj dovolj posla, kajti nihče ni hotel peš priti, in ako so trije ali štirji séli na voz, tudi račun voznikov ni bil velik za posameznika. Okrajni glavár in njegova soproga sta se peljala skupaj, in ko se je voznik zopet vrnil, naložil je pri čitalnični krčmi sodnika, adjunkta, notarja in pl. Rudo. Prav, ko so že konji potegnili saní, prisopihal je Koren.

„Jaz sem že mislil, da Vas ne bo!“ klical je Koprivec. Koncipijent je naglo sédel poleg voznika; na drugi strani pa se je tiščal notar. Oni trije so balancirali zadaj.

Po kratki vožnji so ugledali pred seboj razsvetljena okna Medenovega gradiča, in ko je ustavil voznik svoja konjiča pred velikimi vrati, pritekkel je hlapec pomagat gospodom s sanij. Dva druga pa sta svetila z bakljami. Nekoliko korakov proč je stala cela gneča gledalcev, domačih hlapcev in deklin, kateri so si šepetali razne opazke o prihajajočih ter klopotali z zobmi ob hudem mrazu. Po veži in po stopnicah je bilo vse zeleno. Oboki so bili prepreženi s smrečjem, ob straneh so stala drevesa iz cvetličnjaka, in v vsakem ovinku je brlela svetilnica. Zgoraj v prvem nadstropji na mostovži je pričakoval graščák Meden svoje goste, opravljen v frak in na rokah rumene rokavice in pokrit z visokim svilenim klakom. Mož je bil že malo starikav, dokaj trebušnat in debeli vrat mu je silil izza ozkega, trdega vratnika. Z nenaravnimi pokloni je pozdravljal prišlece in jim stiskal roke; govoril je

malo, in tem urneje hodil prihajajočim gostom odpirat vrata v sobo, kjer jih je sredi došlih gospé pričakovala in pozdravljala njegova soproga.

„Prosim, prosim, gospod sodnik“, hitel je Meden in tiral ogovorjenega k vratom; adjunkt in koncipistu je stisnil roki, Korena in notarja pa le površno, a vendar prijazno pozdravil. V sobi je bilo še malo gostov, največ uradnikov iz Borja; pa kmalu so se sobe polnile. Prišlo je tudi nekoliko gospodov iz mesta, med njimi trije oficirji. Tudi Bolè s svojo soprogo in Milico se je pripeljal. Družba je bila sila raznovrstna ali raznobarvna, in zato s početka tudi živahna zabava ni mogla prodreti. Vse je le bolj šepetalo in boljši znanci so se stiskali skupaj. Gospé so zlasti ogledovale graščakinjo, soprogo Medenovo. Bila je opravljena v težak siv brokat in sem ter tja je nosila po krilu pripete šopke svežih sneguljčic. Ta oprava je čudno pristovala njenim svetlim, plavim lasem, a prav ker se je videlo vse bolj jednotno in skromno, vplivala je celota zmagonosno na gledalca.

Sedaj se je pripeljal tudi doktor Hrast s soprogo svojo. Elza, Medenova soproga, pozdravila je oba jako prijazno in doktorju tudi stisnila roko. Boletova in Hrastova družina je zasela kot v dvorani poleg sobe, kjer je vzprejemala graščakinja goste; poleg njih na nizkem odru pa so godci, vojaki, pripravljali gosli svoje.

„Nekoga menda še pričakujejo“, omenil je Bolè, prišedši od druge strani h gospém.

„Koga vendar? Jaz skoraj nobenega znanca ne pogrešam in tujcev je tudi že nekoliko“, zavrne Hrast.

V tem je prišumela Elza mimo.

Bila je lepa žena; lepša nego prej deklica, in óna mirna samosvest, katera je prej le časih zasijala iz njenih modrih očij, razlita je bila preko bledega, polnega lica. Le oko je bilo nemirno.

„Baron Jablonski je obljubil, da pride nocoj“, dejala je, obrnivši se k Bolesi; „čudim se, da ga tako dolgo ni; a mrzlo je in sneg, ta sneg — —“.

„Baron Jablonski?“ ponavljal je Hrast, ki je stal poleg. Vprašal je to z vidnim čudenjem, a takoj mu je bilo žal, da je isto pokazal.

„Ste li že dolgo znani z njegovo rodbino?“ omenila je Boleska, katera je bolje vedela prikriti čudenje svoje.

„Obiskal nas je pred kratkim, in tudi midva sva bila že v Grobljah pri njem“.

Hrast je pri teh besedah jel gledati po dvorani; spomnil se je nehoté Korena in pogovora ž njim o priliki, ko sta prejela povabilo na ples k Medenovim.

V prvi sobi se je gnetlo nekoliko oseb, in Elza se je ozrla tja. „A tu bode! Res je“, dejala je skoraj bolj naglo nego je sama hotela ter odšla novim gostom naproti.

Hrast je nekoliko potipal Boleta.

„To pa vendar nekaj pomeni, prijatelj! Jablonski — in tukaj . . .“

V tem je prišel Koren urno iz prve sobe mimo doktorja.

„Kaj sem Vam pravil?“ šepnil je potihoma, a vendar je bilo nekoliko srditosti v tem vprašanji.

„Kaj?“ ponavljal je Hrast, akopram je vedel, kaj misli Koren.

„Da je vse humbug, političen humbug, in mi smo okvir, statisti, klovni, bedaki . . .“

Bolè se je glasno zasmijal, da so celò gospe pozorne pogledale.

„Kaj Vam je, gospod Koren?“ vprašala je Milica in s pahljačo zakrila pol obraza.

(Dalje prihodnjič.)

Književna poročila.

II.

Slovenska slovnica za srednje šole.

Spisal J. Šuman, c. k. profesor na akad. gimn. Dunajskem. V Celovci. Tiskala in založila tiskarna Družbe sv. Mohora 1884. — VIII + 208 str. v 8°. —

Cena po 1 glđ.

(Dalje.)

Naglas (§. 12.) je Šumanu, kateri se v tem oziru izrekoma drži teorije Škrabčeve in Valjavčeve, trojen: eden kratek in dva dolga (zategnjeni in potisnjeni). Da pa pisatelj mladini in učitelju to v resnici težavno poglavje še bolj zmede, rabi poleg Valjavčevih znamenj tudi svoja, namreč: ' za kratek, ' za oba dolga naglasa in ^ tedaj, če se o in e glasita kakor ôâ, eâ. S tem, da zaznamenuje potisnjeni in zategnjeni naglas z istim znamenjem, pa je g. pisatelj nehoté priznal, da sploh ne veruje v Škrabčevo in Valjavčevo teorijo. Ker pa so te stvari brez dvojbe jako važne, bodi mi dovoljeno, nekaj obširneje spregovoriti o njih.

Glavna uzroka, da še ne vemo, pri čem smo gledé našega naglaševanja, sta po mojih mislih ta le: a) pri določevanju našega naglasa se je dozdaj premalo ločila kvantiteta od akcenta; b) ni se pazilo na to, je li naše naglaševanje ekspiratorno ali muzikalno.

jaz pa v pravem, nepokvarjenem originalu! In na to mu podam tisto rumeno knjigo govoreč: Tu imate pravega „Germinala“. In ko mu pokažem nekaj mest v knjigi, mož ni mogel najti pravih besed, da bi primerno izrazil svoj gnus in svojo nejevoljo?

Veliko je bilo torej moje veselje, ko sem uvidel iz spisa, omenjenega v začetku tega pogovora, da se je v samem središču vsega francoskega življenja začela zdrava reakcija proti temu sramotnemu in nesramnemu početju glasovitih naturalistov. Rad bi pošteno desnico stisnil možu — Mirbeau se mu pravi — ki je povzdignil svoj grmeči glas proti ti svojati. Ta kritik francoski pravi — in Bog daj, da bi bilo res — da so njegovi rojaki, kar je boljših, že presiti té hrane, da hrepené — todà kdor more, bere naj omenjeni listek v dunajskem časopisu. Kakor sem vesel tega članka, spravil me je vendar v neko neprijetno zadrego. Jaz ne pobiram rad v pisateljevanji za drugimi stopinjic; jaz pišem samó, kadar imam kaj svojega povedati bralcu. „Kompilatorji“ so tudi koristni ljudje, a jaz ne maram prištevati se tem poštenjakom; tudi me ne veseli jemati in navajati iz družih knjig, tako da se napósled ne vé, čegavo ime naj se podpiše pod „duševni proizvod“, beračevemu plašču podoben. Zgodi se časi v pogovoru, da ti kdo „iz ust vzame besedo“; tako je tudi v omenjenem spisu mnogo mislij, katere so meni kar naravnost „iz ust vzete“; jaz bi jih povedal skoraj s prav tistimi besedami. Ker so pa že povedane, tudi prav, naj jih je povedal Jaka ali Jurij.

Ta pogovor se mi je zopet nekako neprimerno raztegnil, in vendar nisem še pri kraji s svojim gradivom; prilikoma dalo se bode povedati še to in ono. Ali o nečem mi je pa vendar še nekoliko obširneje govoriti; namreč, kakšen náuk naj si posnamemo iz tega. To pa prihodnjič!

Agitator.

Roman.

Spisal Janko Kersnik.

Tretje poglavje.

(Dalje.)

Da bi bil kdo drugi stavil to vprašanje Korenu, gotov bi mu bil srdit odgovor; tudi sedaj se je v koncipijentovih očeh posvetilo nekaj, blizu kakor „Vi tega ne umejete“. Pa premagal se je. „Nič, nič!“ dejal je naglo.

Sedaj se je tudi Hrast nasmehnil. To je pa mladega moža še bolj razburilo.

„No, če pač hočete védeti“ — povzel je zopet besedo, „povem Vam pa lahko — saj se ne bojim nikogar. Vidite gospodična, danes smo tu vsi — ščinkovci, vrabci — ali kar hočete, — Meden in tisti oholi baron grobeljski — ta dva pa stavita nocoj zanjke neumnosti naši. Glejte, volitve so pred durmi, in nocojšnji ples — vsa veselica, vse je le za to, da se pripravlja in gladi pot Medenu, nemškutarju Medenu.“

„Pst, pst! Ljubi moj Koren!“ hitel je Hrast. — A óni je že odhajal.

„To je fantast,“ dejal je resno Bolè. „Pa pojdiva pozdravit barona! A, glej zeta je tudi pripeljal s seboj!“

„Oh, ta ti je tepec!“ šepnil je doktor.

„Pa zet Jablonskega — in to je nekaj!“

Baron jima je prihajal nasproti, spremljal ga je Meden, kateri se je držal, kakor bi bil vzrastel za celo ped. Jablonski je prijazno pozdravljaj in odzdravljaj na vse strani, a lastni mu oholi izraz ni izginil z njegovega lica. Zet njegov, pl. Gorski pa se je bil pridružil oficirjem, ter od daleč ogledaval dame, sedeče ob dolgih stenah dvorane.

Ples se je kmalu pričel in veselica se je vršila po napovedanem sporedu. S početka ni bilo prave zabave; razni, po nekoliko jako različni elementi so se polagoma spojevali, skoraj težavno, a godba, izvrstno Medenovo vino in izborni buffet pospeševali so dobro voljo.

Pl. Ruda je bil nocoj v zadregi. Prvo kadriljo je plesal z Bolétovo hčerko in kotiljon je bil ž njo gotov; a njega je zdaj mnogo bolj zanimala najkrasnejša gospa nocojšnjega večera — Elza. Tekmoval je pri nji z vsemi drugimi, zlasti s častniki tako, da je celó zaspani adjunkt zapazil izpremembo ter sodniku razodel to novost — kakor se je izrazil.

„In Vi, kaj pa Vi?“ vprašal ga je ta nagajivo.

„Oh — prestara, prestara!“

„Oh, Vi ste lisjak!“ smejal se je sodnik.

„Pa tisti — ki je grozdje ogledaval!“ pristavi notar.

„Pivo je izvrstno!“ mrmral je adjunkt ter odhajal k buffetu.

Celó Koren je polagoma pozabil prejšnjo jezo, in čim bolj je jel Ruda zanemarjati Milico, tem bolj se je je lotil on.

„Ste se li že potolažili?“ vprašala ga je med plesom.

„Ste me li umeli prej?“ — Deklica ni takoj odgovorila.

„Da govorim odkrito“ — dejala je potem, ter uprla pogled vanj, „nisem Vas prav umela. To vém, to je bilo videti, da se menda Medena in barona — bojite?“ pristavila je s smehom.

„Bojim? Oh, ne, nikakor ne! Jaz se nikogar ne bojim — a te ljudi sovražim, iz vsega srca jih sovražim, in to plavolaso Nemko, in vso to sodrgo — odpustite, jaz bi tudi ne bil prišel sem, ako —.“

Tu se mu je strastni govor ustavil. Ponehal je bolj plesati ter postal s plesalko blizu sredi dvorane, krog nje pa so se vrtéli drugi v burnem rajanji. „No, — zakaj: „ako“?“ hitela je deklica.

Koncipijentu je silila kri v lice. Bil je res pogumen, brezobziren mož, kateri je rad povédal vsakemu svoje, in nikdar prikrival niti sovraštva niti prijateljstva, bodi si komur koli; a sedaj vendar ni našel besede. Sam sebi je bil hotel utajiti, da je le zarad Milice prišel k Medenovim, sedaj pa ga je ob njenem vprašanji nekaj sililo, da se ji izpové, a z druge strani ga je bilo zopet sram. Molčal je in vzpodbude iskal v njenih očeh. Toda deklica je menda instinktivno čutila, kaj se godi v njegovih mislih, in ozrla se ni nanj, niti ponovila svojega vprašanja.

Ko je pripeljal svojo plesalko nazaj k njeni materi, sedela je tam Elza.

„Oh, gospod doktor Koren,“ dejala je jako prijazno ter mignila s pahljačo na prazni stol poleg sebe, „kako je to, da Vas nikdar videti ni; drugi gospodje prihajajo k nam, a Vi ste — kaj bi rekla — tako ponosni —.“

Smejala se je tako prijazno, ob jednem koketno, da Koren s prva ni vedel odgovora. Sédel je poleg nje — kajti Milico je bil odvel že drug plesalec, in Boleška se je zabavala z glavarjevo soprogo — ter izgovarjal se, koliko ima posla, in malo časa.

„Sevéda po leti — Vaš krasni vrt — a po zimi — milostiva —.“

„Pridite vendar na črno kavo; — nekateri gospodje nas obiskujejo!“

„Ako dovoljujete?“

„Vi se nocoj mnogo zanimате za to malo črnooko krasotico — haha, ljubi doktor, jaz imam izvrstno oko.“

Zakrila je pri teh besedah svoje lice s pahljačo proti drugim ter obrnila se na pol h koncipijentu — zaupljivo in nebrižno kakor k staremu prijatelju.

Moral se je ozreti v njo, v njeno blede, lepo lice, in na belo, polno ramo, s katero se ga je skoraj dotikala. Koren ni bil več mladenič; kadar je občeval z Milico, polastila se ga je sicer, kakor je sam čutil v veliko svojo nejevoljo, neka otročja, mladeniška okornost in bojazen; — ti ženi nasproti pa nikakor ne. Znan je bil že dolgo z njo, čeravno le bolj površno; govorilo se je mnogo o nji v trgu in povsodi, kjer se je je kdo domislil; vse to pa je storilo, da se je zdela vsem zanimiva, a vendar je vsak mislil, da jo sme in more nadzirati. Tako tudi Koren. — Gledé ženske lepote pa on tudi ni bil slep.

„Motite se, milostiva; — hvaležen Vam pa moram biti o Vaši pozornosti —“

„Oh, ne tajite in tudi tako — zlobni ne bodite!“ karala ga je Elza.

„Zloben? Nikakor ne, ampak odkritosrčen!“

Mahnila je na lahko s pahljačo proti njemu.

„Da bi bilo to, zaupali bi mi bolj; pa se vé da, Vi vsi v trgu nas gledate malo od strani, in zlasti jaz, jaz sem marsikom na poti. Ni li istina?“

„Milostiva!“

„Tudi Vi ste takšen! V meni gledate le Nemko, sovraženo in sovražno Nemko — le pritrdite mi, gospod Koren!“

Smehljala se je pri teh besedah; a koncipijent je bil v silni zadregi.

Povsodi drugod in vselej bi bil rekel „da!“ ako bi bil kdo drugi to izjavil; morebiti Elzi sami bi bil pritrdil v drugih okolinostih. Sedaj pa je dihal tanki vonjavi parfum, s katerim je polnil zrak vsaki migljaj njene pahljače in pred seboj je videl krasno ženo.

„Vse to mi je znano! In zato, védite, gospod Koren, zato se tudi bojim, priti v Vašo čitalnico. Kako bi me pač pogledali?“

„Saj ste že bili!“ hiti on, vesel, da more izpregovoriti besedo.

„Pa tedaj je bilo vse drugače! Tedaj še nisem bila — soproga Medenova.“

„Pa Vaš gospod soprog je vendar tudi prihajal!“

„Dà, dà, a sedaj sva oba menda drug zaradi družega izgubila pravico prihajati k vam.“ — Koncipijent je zavrnil z roko.

„Ne, ne, dovoljajte, da izgovorim. Prej, prej ste se še veselili, ako se Vam je kdo pridružil ob priliki čitalniških veselie, ko Vas je bilo menj, ko še vsi uradniki niso hodili tja; sedaj pa izbirate — in prav tako; — pa nekoliko tesnosrčni ste vendar!“

„Motite se, milostiva gospa!“ dejal je Koren ognjeno; „le pridite, le stopite v naše društvo in uverili se boste, da so ti predsodki na Vaši strani.“

Koncipist Ruda je v tem trenutku prihitel ter odvel Elzo k plesu.

„Bodemo videli!“ dejala je še naglo in smehljaje svojemu sosedu.

Pri kotiljonu je stal Koren z drugimi gospodi ob uhodnih vratih ter gledal ples. Ko so volile dame, premišljeval je, bode li prišla Milica ponj in poleg nje domislil se je tudi Elze. Namesto običajnih papirnih redov delile so plesalke raznobarvene trakove. Koren je dolgo čakal, a nobene ni bilo k njemu, kajti tudi prej se sam ni bil mnogo pobrinil za ples. A prva je prišla Elza ter pripela mu s pomenljivim smehljajem bel trak na prsi.

„Bel!“ omenil je on, položivši ji roko okoli pasu, ne da bil pomislil, kaj hoče s to opomnjo.

„Sevéda! Rudečega Vam bo prinesla ona črnooka. Saj to vendar želite?“

Ko se je obrnil k vratom, stala je Milica pred njim in mu res pripela rudeče znamenje. A sama se je malo zarudela pri tem delu. Plesala sta dvakrat po dvorani a on ni našel besede. Molčé jo je prived na njen prostor, molčé priklonil se in odšel.

V sobi, kjer so starejši gospodje kartali in pušili, srečal ga je Hrast.

„Ste li še tukaj, dragi moj Cato?“ šalil se je doktor; „jaz sem mislil, da ste uže zdavnaj ubežali nevarnim zanjkam in zapletkam — političnim namreč! Haha! Druge so Vam pa morebiti po volji?“

Danilo se je, ko so jele sanj s trudnimi Medenovimi gosti dričati zopet proti trgu. Tudi naši znanci stisnili so se zopet, kakor ob prihodu, na sanke, samó Rude je zmanjkalo. Sedel je še gori pri oficirjih s pl. Gorskim vred in igral ž njimi makao.

„Prijetno je bilo!“ dejal je sodnik in zavil se tesno v svoj kožuh.

„Dà, dà, izvrstno pivo in — šampanjec!“ pritrtil je adjunkt.

Notar Koprivec je dlesknil z jezikom in užigal smodko, katero je bil pri odhodu vzel s seboj.

Koren pa je sedel poleg voznika in molčal. Razni, neumljivi čuti so ga obhajali, in ko je zrl pred se na belo, v jutranjem svitu blestečo planoto, po kateri je vstajala lahka, prozorna meglica, zdelo se mu je, da vidi še pred seboj razkošno podobo graščákinje, in potem zopet se mu je vsiljeval spomin na Milico, in njene temne oči in njen nedolžni, zaupljivi govor. Nehoté je segel z roko na prsi, ima li še tam rudeči trak — a čutil je dva — in tu se mu je zdelo zopet, da mu zveni na uho zapeljivi glas: „Obiščite nas vendar!“

Zvoneli pa so le tanki kraguljci na vratovih konjičev; na vzhodu se je žarilo nebo, z velicih topolovcev ob cesti pa so vstajale vrane v gostih tolpah in letale nad belo ravnino.

Četrto poglavje.

Minulo je več tednov. Debeli sneg je bil že davno skopnel, in cvetje, ki je lezlo polagoma iz mehkih tal po solčnih brdih krog Borja oznanjevalo je pomlad. Davkarski nadzornik, ki je bil strasten hribolazec, prinesel je bil že zeleno bukovo vejico v svojo pisarno, in gospod Anton, ki je rad zgodaj vstajal in ob jutranjem sprehodu molil svoj brevir, trdil je popoldne v čitalnični krčmi, kjer je pil navadno kozarec piva, da je čul že dvakrat kukavico.

„Ste li imeli mnogo denarja v žepu?“ vprašala je krčmarica.

„Nič, prav nič!“

„To je slabo! Sedaj ga vse leto ne boste imeli!“ trdila je ona.

„Oh, vem da ne!“ smijal se je kaplan.

V vsem življenji in kretanji v Borji ni bilo posebne izpremembe, jedini pl. Ruda je bil nekega večera prinesel v krčmo vznemirjujočo vest, da je bil glavarjevo soprogo ob belem dnevi sredi trga napadel surov zločinec.

„Kaj, kaj, kako?“ klical je sodnik, ki je sedel pri večerji, in celó zaspani adjunkt je odložil svojo smodko in strmel v koncipista.

Ruda pa je ob jednom položil revolver na mizo in trdil, da nikdar ne pojde več brez orožja iz hiše.

„A kaj se je zgodilo?“ silil je sodnik.

„Glavarjeva soproga se je sprehajala s svojim pinčem po trgu, saj jo poznate, to ljubeznivo živalico, ki nikomur še ni žalega storila; in na trgu je ubogi pinček povohal v prodajalnico mesarjevo — saj ga poznate tudi tega suroveža — in ta zlobnež je vrgel nož za peskom, da je komaj utekel. Glavarjeva gospá je omedlela zaradi tega napada — vérujte mi, gospoda, brez revolverja ne grem na ulico. To ljudstvo, to prebivalstvo je presurovo.“

„Pa to vendar ni napad na gospó!“ omenil je sodnik.

„Surovost je, ako ni napad!“ hudoval se je Ruda.

„Jaz bi tistega pinča tudi brenil, ako bi se mi približal!“ omenil je adjunkt in užigal smodko.

„Lepa varnost je to!“ deje porogljivo koncipist in trka ob svoj revolver.

„Položite tisto orožje v stran, dragi moj, potem bomo bolj varni, kajti meni se zdi, da je nabito,“ posmehuje se adjunkt.

Drugi so se smijali in Ruda je, akoravno malo nejevoljen, ubogal in obesil revolver na steno.

„Ali bo glavarica morebiti tožila zaradi žaljenja časti?“ vpraša notar z zlovoljnim naglasom.

„Časti svojega pinča!“ pristavi Koren, ki je do sedaj mirno poslušal pogovor.

Ruda bi bil jezno zavrnil, ko bi ne bil sodnik preprečil daljšega zabavljanja z opomnjo:

„Stojte, gospodje! Nekaj novega, kaj pa bo z volitvami? Razpisane so in v štirih tednih jih imamo. Kdo bo kandidat?“

(Dalje prihodnjič.)

le ne sama popačenost, podlost ali malopridnost. Ni res in ni, da je ves svet kopica blata in' gnoja; kdor ga nam kaže tako, ali ga ne pozna, ali ne vidi prav, ali pa piše tako iz kakega posebnega, gotovo ne blagega namena. Tudi o grdih stvaréh smé se govoriti v romanu, a govori naj se tako kakor se govori na leci ali pa v sv. pismu starega zakona, ne pa kakor v „Germinalu“. Reči se smejo najhujše stvari v nekem svetem srdú, z neko srčno bridkostjo. Razkrivati se smejo skrivne napake, šibati in bičati se smejo grde pregrehe, a vse to nekako z ljubečo roko, kakor pokori oče porednega otroka. Na zemljevidih pristavlja se v kotu „merilo“, po katerem naj sodimo razmere in daljave med posameznimi predmeti. Táko merilo, moralno merilo bodi tudi v vsakem spisu, da kaže, kako je sodil pisatelj sam in kako naj sodi bralec v vsakem posebnem slučaju. Kako treba vse to zvršiti, to mora vedeti pisatelj sam, če ne, ni in ne bode nikdar pisatelj, kakoršnega si jaz mislim in kakoršnih nam je potreba.

Agitator.

Roman.

Spisal Janko Kersnik.

Četrto poglavje.

(Dalje.)

Kje? Pri nas? Kandidatov dovolj, a kaj pomaga, ker ne volimo sami, in ker ne moremo imeti svojega,“ trdi davkarski nadzornik.

Ruda je ponosno gledal po družbi, notar Koprivec pa je povetil oči. „Volite, kogar hočete, meni je jednako! Volit itak ne pojdem!“ odreže se adjunkt.

„Lep narodnjak!“ vzklikne Koren.

„Eh, pojdite se solit, dragi moj, s svojim narodnjaštvom! Slovenska pisma napravljajte in slovenske vloge, dejansko, dejansko pokazite — ne pa s takimi publimi frazami,“ ugovarja malo razdraženo sodni adjunkt.

„Da nam jih boste kar vračali, kaj ne?“

„Le poskusite!“

„Da bi vaju vrag! Že zopet sta si v laseh!“ hitel je sodnik. „Govorita vendar jedenkrat mirno, pametno! No, tu prihaja še tretji — zdaj se bodo pa sprijeli!“

Zadnja opomnja je veljala gospodu Antonu, ki je bil v tem trenutku ustopil. Prihajal je redkokrat zvečer, in zato so ga pozdravljali nocoj vsi z glasnim čudenjem.

„Ej, kaj boste povpraševali,“ zavračal je one, in sédel poleg Korena ob konec mize. „Treba je vendar, da pozvem kaj novega — časi; saj ste vsi polni — novic, gospodje.“

„Aha, gospoda Antona že tišče — volitve!“ smeje se adjunkt.

„Gotovo ste že izbrali kandidata?“ hití mladi duhovnik.

„Seveda! Naš gospod adjunkt ima največ upanja!“ roga se Koren.

„Tiho, tiho! Nič zabavljanja!“ oglasi se sodnik. „Dobro, da ste prišli, gospod Anton! Jaz bi v istini želel, da se zgovorimo o kandidatu — brez šale, gospodje, stvar je resna in zadnjo besedo imamo mi; zakaj bi torej ne govorili?“

„Pametna je taka, gospod sodnik!“ pritrjuje kaplan; „naš trg je velik in bo odločeval gledé večine, ako postopamo zložno. Izberimo si svojega moža, in naznanimo ga osrednemu odboru; saj nas ne sme prezirati!“

„Tudi jaz tako sodim, gospodje! Toda z vlado je treba nekoliko dogovora;“ omeni pl. Ruda.

„Aha!“ oglasi se Koren. Jediní adjunkt se mu je malo namuznil, drugi pa so se védli, kakor bi ne bili čuli tega vzklika.

„Jaz bi dejal, da pride to pozneje, gospod koncipist!“ oporeka notar.

„Kakor Vam drago!“ odgovorí oni zbadljivo in potegne rame kvišku.

„To ni naša stvar! O tem naj ukrene osredni odbor, gospodje!“ povzame zopet sodnik besedo. „Oglejmo si malo okoli! — Koga bomo kandidirali? Drugod nam ni treba iskati, jaz bi dejal, da se tudi pri nas še kdo najde, ki bi nas v deželnem zboru pošteno zastopal. Tu nam je treba novih cest, novo šolo bomo zidali, in povódnji, povódnji tam doli v Drenovski dolini bo treba zabraniti. In napósled — ne pozabite železnice! Deželni zbor bo imel važno besedo o nji, torej pazimo, da dobimo zastopnika, ki pozna naše razmere.“

Koren je pod mizo drezal z nogo soseda svojega, gospoda Antona. Vsi so čutili, da so sodnikove besede nekakov kandidatski govor, a misel na to jih ni mogla ogreti.

„Pa liberalec ne sme biti!“ vzklikne kaplan.

„Sedaj smo vsi klerikalni, ljubi moj!“ smeje se adjunkt.

„In naroden, odločno naroden mora biti!“ oglasi se Koren.

„Sedaj smo vsi narodni!“ pristavi zopet adjunkt.

Razven Korena in kaplana se je smijala vsa družba.

„Kandidirajte Vi, gospod sodnik!“ omeni davkarski nadzornik, ko je bila veselost nekoliko ponehala.

„Oh, kaj pa mislite! Časa ni, časa, in kaj bom jaz?“ A govoril je to tako, da so vsi čutili, da ne odbija onega predloga.

„Ali pa gospod notar!“ nadaljeval je nadzornik hladnokrvno.

„Haha!“ oglasil se je Koprivec s posiljenim smehom, kateri ni dejal niti „da“ niti „ne“.

„Gospodje, jaz se čudim, da se ne spominjate moža, kateremu vendar gre v prvi vrsti poslanstvo našega okraja,“ vzklikne zdajci Koren. „Ste li pozabili doktorja Hrasta? Jaz vsaj ne vem sposobnejšega poslanca za nas! Ali vé kdo boljšega?“

„Ne vem, kako bo ž njim?“ deje sodnik; „pri nas pač, pri nas, — toda drugod se mu bodo ustavljali.“

„Duhovščina se ga bo branila,“ pritrди gospod Anton; „preliberalen je!“

„In malo preradikalen!“ pravi Ruda.

„A, tako! Potem pa volite glavarjevega pinča, ki reprezentuje javno varnost — ali pa Tebe, dragi Anton moj! Živel!“

„Živel gospod Anton!“ pritrди adjunkt in privzdigne svojo čašo. Kaplan ni bil razžaljen.

„Kaj bi bil jaz slab kandidat?“ klical je med glasnim smehom družih. „Toda, stojte gospodje, jaz vem boljšega. Radoveden sem, kaj porečete o njem. Tudi on pozna naše razmere, kakor mi, in jaz stavi, da ga bodo vsi tržani radovoljno vzprejeli!“

„Kdo, kdo je to?“ klical je ves krog.

„Meden, graščák Meden!“

Učinek teh besed je bil skoraj dramatičen. Sodnik in notar sta plašno in strmeč pogledala govornika, adjunkt se je glasno zagrohotal, in davkarski nadzornik je tako naglo segel po svojem kozarci, da ga je prevrnil in izlil pivo po mizi. Koren pa je planil k višku, ter zagrabil soseda Antona za ramo. Jediní Ruda je mirno pušil svojo cigareto, kakor bi mu ta kaplanova misel ne bila nova.

„Meden! Si li z uma — kaj-li?“ vpil je Koren. „To je nemškutar, najodličnejši nemškutar v trgu, in — in“ —

Hotel je pristaviti: — „njegova žena“ — a umolknil je zadnji hip.

„Kdo pravi, da je nemškutar?“ ugovarja kaplan. „Ali ne prihaja v našo čitalnico? Se ve da, ne vselej, pa tega ne more nihče zahtevati. A kadar more, pa pride!“

„Ta prokleta čitalnica! Torej ta bo še legitimacija vsakemu kar se tiče narodne zavesti — kdor je le jedenkrat utaknil svoj nos vánjo?“

Oj, prijatelj — s tem kandidatom se pojdi solit! Dokler bom jaz v Bor ji le še z mazincem migal, toliko časa ne bomo volili nemškutarjev!“

„A jaz trdim, da je Meden naroden!“

„Ako se je nocoj prelevil! Ne, ne, ljubi moj kolega, pusti take burke!“

„Jaz govorim resno, gospodje. Meden bo pristopil narodnemu klubu, in — duhovščina je tudi zánj!“

„Vlada se mu gotovo ne bo protivila!“ deje oblastno Ruda.

„Torej imamo tu že — dognano stvar! Oh, stojte, gospodje, preko nas ne boste hodili!“

Pri teh besedah je koncipijent srdito trkal s kozarcem ob mizo.

„Jaz tudi mislim, da to ne gre kar tako — brez nas!“ oglesi se notar. „Treba bo vendar sklicati volilni shod!“

„Le skličite ga!“ posmehuje se Anton.

„Meni je Meden — kakor kakšen drugi,“ deje sodnik; „a pravilno bo vendar vprašati volilce, tržane.“

„Saj jih bomo!“ kliče Koren.

„To bo izvrstno!“ Malo zabave vendar! Haha!“ oglesi se adjunkt.

„Radoveden sem, kakov bo kandidatski govor Medenov!“

„Vse za vero, dom in cesarja, bo dejal in dovolj bo! Oj, le počakaj, dragi prijatelj Antonius, jaz ti že zmedem spletko tvojo. Naših tržanov še ne poznaš!“

Kako lepo ste to izumili, in gospod koncipist tudi vé nekaj o tem — Ali ne?“

„To je vendar naša dolžnost, gospod Koren!“ omenjal je pl. Ruda samosvestno.

Navzlic peréčemu vprašanju vendar zabava ni mogla več v tok. Vsi so postali jako redkobesedni. Prvi je vstal Koren in ž njim vred notar Koprivec, in oba sta se hladno poslovila pri družbi.

„Jaz sem že slutil, da nekaj nameravajo! Zadnjič na plesu pri Medenovih sem Vam omenil nekoliko o tem. O to so lisjaki! Hrasta se boje in ga hočejo izpodriniti, in zato se zavezuje ta kaplan z nemškutarji, in na drugi stráni z našo skrivnostno, nepreračunljivo vlado!“ šepetal je Koren zunaj na cesti.

„Da, da,“ odgovarjal je notar. Korakala sta po trgu proti Hrastovemu stanovanju.

„In vsak bi bil rad — kandidat!“ deje v novič Koren. „Haha!“

„Notarjev posmeh je bil zopet takšen, kakor prej v krčmi, ko mu je nadzornik ponujal poslanstvo.“

„Hrasta se boje! To je gotovo! Pa ne zarad liberalstva, saj dobro vedó, da je to otel strah, katerega tudi zvonaj nič ni. In kaplan itak zna, da hodi naš doktor tolikokrat v cerkev, kakor kakšen drugi tržan; ta je bosa — z liberalstvom! Ugovori prihajajo od drugod —

oh, jaz poznam naše razmere — vedite dragi, naši karpi se boje ščuke, in doktor Hrast bi bil taka ščuka med našimi poslanci. Od tod izvirajo tudi vsi ugovori! Oh, ubogi rod slovenski! Kadar si bomo malo oddahnili od pritiska trde nemške pete, tiščala nas bo pa svoja domača samoljubnost, lenoba in zavist, in ona grozna domišljavost — češ: saj ga ni boljšega od mene! In tako nimamo nič višjih vzorov, narodnost je le sredstvo, namen pa svoja korist. Pa vsi ti naši gospodje? Le pogledajte jih. Sodnik bi bil rad kandidat — pa je li naroden? In kaplan? Naroden je, pa danes mu ni za narodnost, nego da prodere njegova stranka! In Meden? V štirinajstih dneh bo mož tako proslavljen, kakor bi bil sam slovenski rešenik in Vam ne more slovenskega stavka pravilno napisati. Pobil in proklel bi jih vse te nečimurne, samoljubne —“

„Ej, kaj se boste jezili, prijatelj! Svet je takšen, in če se hočete bojevati ž njim, ugonobili Vas bodo prav ti, katerim se sedaj grozite!“

Postala sta pred Hrastovim stanovanjem. Gori v odvetnikovi pisarni je še gorela luč in Koren gre k njemu naznanit mu, kar je pozvedel nocoj v krčmi.

Peto poglavje.

Pogovor med doktorjem Hrastom in njegovim koncipijentom bil je jako živahen in dolgotrajen. Koncem je napisal odvetnik dolgo pismo in Koren je prejel nalog, nesti isto drugo jutro k Boletu na Drenovo, in mu tam tudi ustno poročati o položaji. Hrast pa se je moral v opravkih odpeljati k sosednemu sodišču, a do večera se je hotel vrniti in potem ukreniti v soglasji z Boletom, na katerega se je povsem zanašal, o nadaljnem postopanju. Početkom odvetnik sam ni mnogo mislil na poslanstvo; a upor in nasprostvo, katero se mu je sedaj napovedalo, dirnilo ga je in izpodbudilo, da je hotel delati na vse kriplje za svojo kandidaturo. In kdo je bil veselši tega, nego Koren! —

Druzega dné je hitel malo razburjen na Drenovo. Ob jednom ga je z nekakim nemirnim veseljem navdajala misel, da bo videl in morebiti govoril z Milico, kajti, dasiravno si je skušal mnogikrat sam utajiti ta čut, tlelo mu je vendar nekaj v dnu srca, nekaj o čemur si je časih sam dejal, da je ljubezni do one mlade deklice podobno; nasmehnil se je vselej pri tem spoznanji, a vračalo se mu je vedno in vedno, in če je sedel v pozni noči sam doma pri odprti knjigi, zrlo mu je oko preko črk tja v belo, golo steno, misli pa so mu uhajale stráni, stráni tja proti gradiču na Drenovem. „Sanje, sanje!“ vzkliknil je skoraj vselej ter jezno zaprl knjigo.

A danes na poti se ga je lotil oni čut z dvojno silo, in čudno! danes se ga ni branil, nego strastno se je utapljal vánj, kakor v nadi, da mu bode mogel duška dati v jedinem tem, da vidi ono temnooko deklico.

Zvunaj Borja ga je srečal voz, katerega je bil že od daleč spoznal. Medenov je bil; Elza se je peljala v trg, in ko je odzdravljala Korenu, zdelo se mu je, da še nikdar ni bila tako prijazna, nego danes! „Aha, to izvira iz kandidiranja!“ mislil si je Koren, a vendar si ni mogel kaj, da bi se ne bil ozrl za drdrajočim vozom. „Ta koketa bo gotovo agitirala. Hvala Bogu, da je nisem slušal, in da še nisem šel tja k nji, kakor me je vabila!“

Pogled na beli Drenovski gradič, ki se je prikazal sedaj izza ovinka, vzbudil mu je zopet prejšnje misli, in čim bliže je korakal gradu, tem počasneje je stopal. Ta mož je bil navzlic svojim tridesetim letom kakor dvajsetletni mladenič, ki se zarudi, ako sreča svojo izvoljenko.

In danes mu je bila usoda naklonila nekaj posebnega. Ko je povprašal po graščaku, zvedel je, da ni niti njega niti soproge njegove doma; odpeljala sta se bila v mesto. Hišna, ki mu je to naznanjala, videla je, da ima koncipijent nekaj nujnega poročati, in pristavila je: „A gospodična Milica so doma!“

„Torej oglasite me!“ deje Koren pogumno in stopi v sobo, katero mu je hišna odprla. Jezil se je, čuteč, da mu utriplje srce, pa pomagati si ni mogel. Čakal ni dolgo, da je prišla Milica. Zarudela se je malo, pa z naravno prijaznostjo ga je pozdravila kot starega znanca in mu podala roko.

„Kaj vendar pomenja Vaš prihod? To je nekaj nenavadnega?“

(Dalje prihodnjič.)

Književna poročila.

II.

Slovenska slovnica za srednje šole.

Spisal J. Šuman, c. k. profesor na akad. gimn. Dunajskem. V Celovci. Tiskala in založila tiskarna Družbe sv. Mohora 1884. — VIII + 208 str. v 8°. —

Cena po 1 gld.

(Konec.)

Kir razlaga Miklošič iz k v d e ž e. Škrabec pa piše: „Besedica „kir“ nikakor ni spakedrana iz „keteri“, kaker morebiti gdo misli, temuč je iz starega — jiže“ kaker „kaker“ iz starega „j-ako-že“. Naše navadno „ki“ pa je odkršen „kir“. („Cvetje z vertov sv. Fr.“ V. 12). — Nam ne ugaja nobena teh razlag. Relativum v novi slovenščini se izraža z interogativnim pronominom. To spričuje pred vsem k a t e r i, a, o, s prva pač enako grškemu *κότερος πρότερος*. Drugo vprašavno zaime, po mojih mislih sestavljeno z zanimenom j v, je stsl. k v j, k a j a, k o j e. (Mi mislimo namreč nasproti Miklošiču Verg. Gr. III² 51, da tu nimamo opraviti s sufiksom v, ampak da

katerega so bili povabljeni posebno vsi imenitni tujci; — in na strelišči, kjer je bilo slovesno streljanje, posebno zategadelj spomina vredno, ker so imele tarče — slovenski napis, najbrž Vodnikov:

„Odrešen je svet,
Od shelesnih nadlog,
Šmo Franzovi spet;
Sahvalen bod' Bog!“

Toda, kam sem zašel? Hotel sem dokazati, da sta Vodnikovi pesmi „Premaga“ in „Mirov god“, in da so tudi trakovi, na katere sta pesmi natisnjeni, iz leta 1814., a ne iz kongresne dobe l. 1821., kakor se je po zmoti trdilo in tudi pisalo. Mislim, da sem to dokazal. Zatorej končam.

Agitator.

Roman.

Spisal Janko Kersnik.

Peto poglavje.

(Dalje.)

Res je tako! A Vas ne bo zanimalo; sigurno ne! Volitve — volitve!“ hitel je koncipijent.

„Oh, to je pa Vaš element!“ smijala se je deklica.

Sela je k mizici pri oknu, in on na nizek stoliček poleg nje. Početkom ni bil namenjen razložiti ji vseh podrobnostij denašnjega svojega poslanstva, a trajalo ni dolgo, in zatekel se je bil v najnatančnejše poročilo o raznih kandidaturah in ob agitaciji, ki se bo gotovo vnela v domačem trgu. Jezil se je govoreč ob vladi, zabavljal kolegi gospodu Antonu in klerikalcem, in ko je omenjal Medena, postal je skoraj strasten in pozabil, da govori z deklico, katëra vendar teško ume razburjenost njegovo.

„Sicer ste pa vendar prijazni z vsemi temi gospodi?“ vprašala je Milica.

„Prijazen? V takem položaji ne velja več prijateljstvo, in še menj prijaznost!“

„To mi je neumljivo!“

„Dozdeva se Vam tako; a le potrpite, gospodična! Želel bi skoraj, da bi Vam bilo zabranjeno tako spoznanje; pa ne bo Vam — gotovo ne! Ko se Vam odkrije življenje z vsemi svojimi strastmi in brezdnimi, s svojimi nadami in prevarami, s srečo in nezrečo — oh, gospodična, ve-

rujte mi — ako le stopite malo ven iz tihega svojega zavetja, potem Vam ono tudi ne bo več tako povsem neumljivo.“

„A naš oče vendar niso takov! Smeje se, govoreč o politiki in agitaciji — ali kakor drugače imenujete te zabave svoje — in jaz mislim, da bi se zarad razlike v mišljenji o takih vprašanjih z nikomer ne skregali ali sprli.“

„V mirnih časih, in dokler človek sam ne stopi na pozorišče, naj velja to; pa letošnje volitve Vas o nasprotnem poučé, gospodična!“

„Prosim Vas, gospod Koren! Vi trdite, da se boste bojevali letos samó za narodnost, za slovenstvo; a kako to — saj trdite, da so nasprotniki, kakor gospod Anton, tudi narodni, in da hoče Meden postati narodnjak?“

„Ti gospodje imajo druge namere. O Medenu ne govorim, kajti ako postane naroden, potem je veternjak, in pri nas se ne veselimo tako poboljšanega grešnika, kakor gori v nebesih. Nemškutar ostane nemškutar, in ta sramoten pečat mu je na veke vtisnen, naj se leví, kolikorkrat mu je drago ali možno. Drugo pa je z Antonom! On je naroden, to je istina, toda narodnost mu ni prva; — on je bojevnik za vero, in potem še le za slovenstvo! In poleg teh imamo še drugih gospodov, za katere se tudi ne morem ogreti: to so naši vladni narodnjaki. V našem trgu še nimamo nobenega pravega zastopnika te stranke, pa bojim se, da se prekmalu pokaže na dan.“

„In zakaj se teh bojite?“

„Ker so polovičarji! Za polovično, navidezno korist žrtvujejo — ako treba — najblažje svetinje naše narodnosti — pa, gospodična, kaj bi Vam govoril o tem?“

„Zanima me, ako mi pripovedujete o teh stvareh, akoprem jih ne umem popolnoma; — res je tako, vse mi je novo!“

Koren pa je bil pri pravem predmetu. Razkladal je na dalje politična vprašanja in popolnoma pozabil, kako maloumesten je ta pogovora gledé zabave mladi deklici. Pa počasi in nehoté je zapustil ozko polje domačih političnih razmer in pripovedoval ji o slovanstvu sploh, o zgodovini in o slovstvu slovanskih rodov, in ognjeno navdušenje, ki je sedaj donelo iz njegovih besed, vplivalo je silno na mlado poslušalko. Vsa njena vzgoja je bila nemška; — jedinega slovenskega govor še ni pozabila, kakor se ga je bila priučila v otročjih letih; a tu se ji je odpiral nov svet, novo prizorišče in ko je nekolikokrat med Korenovim govorom omenjala, „oh, to mi je popolnoma neznanó,“ ni bila to sama običajna opomnja, nego čulo se je v nji tudi obžalovanje, da ji je doslé ostalo vse to prikrito. —

Z malega grajskega stolpiča se je oglasil zvon, ki je oznanjal delavcem v bližnjih Boletovih tovarnah poludansko uro. Koncipijent se

je skoraj pretašil, kajti ni mislil, da se je pomudil tako dolgo. Izročil je Hrastovo pismo Milici, da je oddá očetu, nato se poslovil. „Zakaj ne prihajate večkrat?“ vprašala je Milica in se zarudela. „Tako sami in zapuščeni smo, in tudi oče si želé mnogokrat družbe.“

Spremila ga je veselo do mostovža in mu tam še jedenkrat podala roko. Nekako čudno ji je bilo pri srci, ko se je vrnila v sobo; postala je pred zrcalom, in pogladila si lase, kakor da bi bili v neredu, in pri tem je videla svoje zarudelo lice. Obrnila se je stráni in hitela v drugo sobo pospravljat svoje pletenje; a ni je strpelo tam. Vrnila se je veselo pevaje in stopila k oknu, od koder se je odpiral krasen razgled na vso dolino. Tam doli se je vila bela cesta proti Borji, in prav doli pod klancem jo je meril sedaj urnih korakov naš znanec.

„Se bode li ozrl?“

To vprašanje ji je sililo v glavo, in ž njim vred kri, ta izdajalska kri.

In res; oni tam doli se je ozrl na ovinku, a videti je ni mogel, kajti že pri prvi misli, da bi jo mogel ugledati, stopila je za široko zagrijnalo; in predaleč je bilo tudi. Videl je le belo prijazno ozidje, in visoke bezgove grme ob njem, ki so poganjali prvo zelenje.

Blizu Borja je srečal Koren zopet Medenov voz; tudi gospa Elza, ki se je vračala v njem, ugledala je že od daleč koncipijenta ter velela kočijažu ustaviti.

„Oprostite, gospod Koren!“ dejala je z najprijaznejšim smehljajem, kater je premogla; „govorila bi rada o nujni stvari z Vami. Jaz in soprog moj. Pridite vendar nocoj v grad . . .“

„Ni mogoče, milostiva, nocoj ne morem, obžalujem“ — hitel je oni, dobro vedoč, česa želita Medenova.

„Kaj pa imate tako silnega?“

Koren je bil časih tudi zloben.

„Védite, milostiva, jako važno obravnavo imamo nocoj — o kandidatu za deželni zbor!“ lagal se je z nedolžnim obrazom.

„O-oh! No, tudi jaz bi o tem rada govorila z Vami!“

„Vi, milostiva?“

„Ne strašite se! Jaz ne kandidiram. A jaz mislim, da bi bilo možno zjediniti se o kandidatu — in Vi imate jako vplivno besedo.“

Naslonila se je na kraj voza in smehljaje se zrla v koncipijenta, da mu je skoraj gorko prihajalo. A ostal je frden.

„Pridite k zboru,“ šalil se je, „poslali Vam bomo vabilo.“

„Zakaj ne? Saj imam volilno pravico v trgu!“

Videla je, da danes ne opravi ničesar s Korenom, in velela je vozniku pognati konja.

„Oh, Vi. ste bili gotovo na Drenovem! Tudi morebiti v volilnih zadevah?“ omenila je še zbadljivo.

Koncipijent se je molče priklonil in voz je oddrdral dalje.

„Haha, stvar postaje zanimiva!“ smijal se je Koren ter hitel v trg.

Šesto poglavje.

Nekoliko dnij pozneje je kazalo prebivalstvo našega trga vse drugačno lice. Vsi so bili čudno izpremenjeni. Doma in v krčmi se je govorilo le o volitvah, o kandidatih, o shodih; družbe so se ločile po političnem izpovedanji, in prejšnji prijatelji se niti pozdravljali niso srečajoč se v svojih opravkih. Sodnik, davkarski nadzornik in Ruda niso zabajali v krčme, v katere bi utegnil priti Koren ali notar, ali celó dr. Hrast; gospod Anton pa je lazil rad za sodnikom, in se itak ogibal Korena. K onim je časih prišel celó Meden. In kakor ti, tako so se ločili tudi drugi tržani; jedini adjunkt je „plaval nad strankami“, kakor se je sam izrazil, ter nocoj popijal z notarjem Koprivcem, jutri pa zabavljaj Medenu in Antonu, in dražil pl. Rudo.

Nasprotstvo se je ostrilo dan za dnevom, akopram niti še kandidata niso bili imenovali; to pa je moral storiti shod volilcev, kateri je bil napovedan v nedeljo popoldne. Ta shod je bil volilen manéver, katerega je bil izumil Koren. Védel je, kako mehki, neodločni so tržani, in da jih bode spreten govornik, kakor je bil dr. Hrast, takoj dobil na svojo stran in jih trdneje držal, nego najsilnejša agitacija. Če bi hoteli nasprotniki postaviti Medena, nemogoč bi bil takoj, in umaknil bi gotovo svojo kandidaturo, kajti on je bil vse drugo prej, nego govornik.

Tako je računala Korenova stranka, ki se je imenovala sama odločno narodno, in bila si je tako svesta zmage, da ji ni bilo niti na tem, zbrati večjega števila odločnih privržencev pri shodu, češ, saj morajo vsi za nami. Nasprotniki pa, na čelu jim premeteni gospod Anton in večina uradnikov, ravnali so drugače: iskali in prigovarjali so tržane, naj se v obilem številu udeležé shoda, in zlasti kaplan pri tem ni pozabil prehvaliti graščáka Medena, češ, koliko več lahko on stori za trg, nego odvetnik, ki skrbi le za svoje pravde in za svoj žep. Vspéh tega je bil, da je pred zborovanjem v nedeljo bilo že več nego dve tretjini volilcev za graščáka pridobljenih. Koren tega ni verjel, ampak čakal, da se otvori zbor.

Lekarja, kateri se dosedaj ni bil izjavil za nobeno stran, izvolili so predsednikom, in ta je potem prosil kandidate, da se oglasijo. Prvi je nastopil doktor Hrast, in v lepem, dovršenem govoru razložil svoj

program: varovanje narodne ideje v vseh okolnostih, skrb za široko slovensko domovino in za ožji volilni okraj — in pristaši njegovi so mu burno ploskali. Meden, ki se je drugi predstavil, ni bil tako srečen; a izpregovoril je vendar par priučenih fraz, in gospod Anton ni nehal klicati mu „živio“ in „slava“, zlasti ko je oni poudarjal v svojem programu geslo: vse za vero!

Koren je sedaj uvidel, da preti nevarnost njegovi stranki in isprosil si je besede, da stavi nekoliko vprašanj do kandidata. Hotel ga je osramotiti, ker si je bil v svesti, da Meden ni zmožen odgovoriti. Kaplan je nemirno gledal, a ugovarjati ni mogel. Koren pa je interpeloval, kako si misli kandidat ustanovo deželne hipotekarne banke, in takoj za njim pride notar Koprivec z vprašanjem, kaj bode ukrenil kandidat gledé konečne uravnave zemljiškega razbremenila. To sta bila predmeta, s katerimi se Meden v svojem življenji nikdar pečal ni, in jecljaje je odgovoril, da se bo v teh vprašanjih ravnal tako, kakor bo ukrenila narodna večina.

Ta še najbolj umestni odgovor je prouzročil pritrjevanje na strani njegovih privržencev, toda glasni smeh in grohot pri nasprotnikih. To je bilo pa znamenje za občno kričanje, žuganje in zabavljanje, tako da so mirnejši takoj zapustili zbor in da ni prišlo do imenovanja pravega kandidata.

Koren je ostal z malo tolpo svojih ljudij zadnji na pozorišči; vseh se je lotila vesela razburjenost, da se jim je posrečilo vsaj prvi mahljaj nasprotnikov odbiti. Pa videli so, da bodo imeli težko stanje, kajti osupnila jih je večina, ki je bila na oni strani.

„Pa bomo jih, moramo jih!“ kričal je Koren. „Nemarni smo bili z agitacijo! Agitirati je treba, prigovarjati jim; — možje, gospodje, mi moramo takoj na delo. Kje je doktor?“

„Odšel je,“ omeni notar.

„Odpoval se je!“ oglasi se adjunkt za mizo, kjer je kozarec piva v roki, z velikim veseljem poslušal in gledal, kaj se godi krog njega.

Koren je bil nejevoljen.

„In Boléta tudi ni bilo!“ ponavlja glasno.

„Tega menda nikdar ne bo“, deje učitelj Skubè, ki je bil tudi prisegel na Hrastovo zastavo.

„Zakaj?“

„Ker ga bo prihodnji zet pregovoril.“

Koren je prebledel, a nikdo ni pazil na to.

Notar ga prehitil z vprašanjem: „Kateri zet? Mi ne vémo ničesa.“

„I, po trgu se govori tako! Tisti gizdavi Ruda je bajè mnogokrat gori na Drenovem, in ljudjé ugibljejo, da ni zaman tamkaj. Pravijo, da je že zaročen.“

„Oh, klepetanje starih bab!“ deje Koprivec, katerega je jezilo, da Boléta ni bilo.

„Mogoče; a vsekako je čudno, da graščáka ni bilo semkaj,“ ugovarja učitelj.

„Odpotoval je menda za par dnij,“ reče Koren, akopram sam tega ni verjel. „Sedaj pa gospodje, treba, da se organiziramo. Ako vam je po volji, snidemo se še nocoj, da se dogovorimo, kako nam bo postopati. Dovolj nas je, ako smo energični, dovolj, da vso nasprotno tolpo spravimo v beg. Shoda menda ne bo več, in zato je treba le delati in agitirati na vse kriplje. Osrednji odbor bo postavil Medena, to je sedaj skoraj gotovo; za to bo že gospod Anton skrbel — a mi se ne udamo — nikdar ne, mi ne maramo kruhoborcev, polovičarjev, naš kandidat je odločno narodni doktor Hrast.“ Koren je stal sredi družbe, vihtel svoj klobuk, ter govoril strastno in naglo.

„Živio Hrast!“ klicali so drugi.

Določili so večerno uro, da se snidejo zopet, in potem jih zapusti koncipijent.

Napotil se je domóv, a potem se zopet premislil in krenil ven iz trga.

„Kaj, ko bi šel na Drenovo? Povoda imam dovolj — volilski shod in — saj so me večkrat vabili! In morebiti vendar jedenkrat pozvem resnico o Rudi in o — nji?“

Odločil se je naglo in zavil na stezo, ki je po bližnjici skozi gozd držala proti Bolétovem gradiču. (Dalje prihodnjič.)

Odgovor na Štrekeljevo kritiko moje slovnice.

Gospod dr. Štrekelj je račil mojo slovensko slovnico za srednje šole slovenskemu svetu objaviti in pri tej priliki mene opozoriti na nekatere hibe, ki so v knjigi zaostale. Jako hvaležen sem mu za popravke, če so opravičeni, proti drugim popravkom pa, ki po mojem mnenju niso popravki ampak pomote, imam se braniti. Naj grem po vrsti in dodam nekatere opombe in razjasnila.

Pretresovatelj mi očita:

1. da v §. 41. učim, kaj prav za prav pomenjajo osebne končnice, — nedognan uk, o čemer je v šolski knjigi najbolje molčati. Na to naj

ten nezahyne nikdy, proto že jej věrný lid náš ve oděčném srdci svem na věki chovati bude!“ (Kniha pro každého Moravana 135.)

Take misli, taki čuti naudajajo tudi nas, poslavlajoče se od sve-tega mesta, ki nam ostane neizbrisljivo v spominu.

Agitator.

Roman.

Spisal Janko Kersnik.

Sedmo poglavje.

Rude ni bilo pri shodu borjanskih volilcev. Védel je že prej, da bode tam dovolj pristašev one stranke, kateri se je prišteval sam, da opravijo tudi brez njega. Poleg tega se mu ni zdélo umestno, riniti preveč v javnost tam, kjer ni šlo v prvi vrsti za nje-govo osebo. A vse to bi mu konečno vendar ne bilo branilo, pokazati se med tržani volilci, ko bi ga ne bil prevzel popolnoma še tretji, recimo glavni in najmerodajnejši ozir. Ugibal je namreč, da bodo nocoj dame na Drenovem same domá. Graščák je bil v istini zjutraj odpotoval zarad nujnih opravkov, in Meden in Hrast, katera sta s svojima ženama prihajala ob prostih dnevih k Bolétovim, bila sta danes prisotna pri shodu; drugi obiskovalci pa so redkokrat prihajali na Drenovo, zlasti tedaj še ne, ko je bilo pomladansko vreme še tako izpremenljivo.

Koncipist pa je imel svoje namene. Po oni predpustni zabavi pri Medenovih zanemaril je bil Bolétove ter zahajal mnogokrat ob prostih urah na bližnji gradič, kjer je kraljevala gospa Elza. Samosvestna gi-zdavost ga je vodila tja in domišljal si je, da ljubeznivost, s katero ga je sprejemala Medenovka, ni več običajna, ampak da velja le nje-govi zmagoviti osebi. In ob prvi priliki — kdo vé, je li koketna žena ni sama pospešila? — predrznil se je tudi stopiti korak naprej z og-njeno izjavo, da mu ni moči živeti brez nje; a sreča mu ni bila ugodna. Elza se mu je na glas smijala in le nenadni prihod gospoda Medena je rešil tedaj koncipista iz silne zadrege. Uvidel je, da — naj go-vore ob Elzi, kar hoté — on vendar ni poklican, igrati večje uloge ž njo ali poleg nje, in z ono lahkoživnostjo, katera je lastna z nesram-nostjo vred vsem ljudem njegove baže, pozabil je naglo ta polom. A domislil se je sedaj zopet Bolétove Milice in jel zahajati pogostem na

Drenovo. Tam so ga sprejemali veselo in gostoljubno, kakor vsakega znanca; da bi bil on več, nego samó znanec, tega si navzlic najboljši volji ni mogel domišljati, a mladi mož je hrepenel dalje. Tam pri Medenovki ga je vabila prej sama gizdavost, a tu pri Boletovih se ji je pridružila še umazana misel, da bode Milica bogata nevesta. Nežnost ljubeznive deklice pa mu je vzbujala še druga čutila, o katerih si je časih sam trdil, da pomenjajo ljubezen. Gosti pohodi na Drenovem in samosvestno vedenje njegovo, kadar je bil govor o Bolétovih, prouročalo je mnogo klepetanja v trgu, in tako je prišlo, da so ga labkóvéni tržani smatrali Miličinim zaročencem, ko v ožjih krogih nihče niti mislil ni na tako razmero. Koncipistu so donele sicer mnogokrat jednake opazke na uho, in ne smemo trditi, da bi mu bile neprijetne.

Danes popoldne se je bil torej napotil vnóvič na Drenovo, v veselji nadi, da bo kolikor mogoče sam z mlado deklico, in da se mu morebiti vendar ponudi prilika, odkriti ji svojo ljubezen; o zmagi svoji niti dvojil ni; saj je bila Milica vedno tako prijazna ž njim, in da do sedaj še ni odgovarjala njegovim na pol prikritim izjavam, stavil je le na račun njene neiskkušenosti in dekliške bojazni.

Našel je gospó in hčerko na grajskem vrtu, in obe sta ga pozdravili z odkritim veseljem.

„Nikogar ni danes k nam!“ omenila je Boleška. „Tisti shod je kriv tega.“

„In Vi? Vi se niste hoteli udeležiti?“ pristavila je s smehom Milica.

„Ne, ne! To ni za nas vladne. Mi smo nad strankami, in le kadar treba, stopimo v bojne vrste.“

„In kedaj je treba?“ vpraša z malicijoznim naglasom deklica.

„No, kadar vlada hoče!“ deje naivno koncipist.

„Torej, kadar Vam zapovedó od zgoraj? Ubogi vladni gospodje!“ Glasen smeh jo je posilil.

„Vi ste danes prav dobre volje, gospodična!“

„Samó zato, ker se ne bavim s politiko. A nekaj me vendar zanima, škoda, da se niste udeležili denšnjega shoda, potem . . .“

„Potem bi ne mogel biti tu, in Vi bi ne imeli toliko zabave, kakor jo imate! Ni li res tako?“

„Védite, gospod Ruda,“ oglasi se Boleška, „govorili sva že mnogo o denšnjem shodu, in o naših znancih kandidatih, in zato sva jako radovedni, kako bo danes. Kdo bo prodrl, kdo propal?“

„Ako ukazujete, milostiva, vrnem se takoj v trg, in zvečer Vam prinesem natančno poročilo!“

„Nikakor ne! Tako nisem mislila. Zvédeli bomo vse, če ne nocoj, pa jutri. A sedaj ostanite pri nas!“

„Tu morate ostati! In povejte nam kaj družega novega iz trga!“ šali se Milica.

„To pa ni mogoče! Prva in zadnja beseda tam tiče se volitve! Vse drugo je ponehalo.“

„Niste li bili pred malo dnevi v mestu?“ dé Boléška.

„Bil! Toda tudi v mestu se je vse življenje, socialno življenje predrugačilo, nego je bilo pred meseci. Najprijetneje je sedaj še na deželi.“

„Ste se li že navadili Borja?“ vpraša Milica.

„Oh, kaj bi se ga ne! Pa, ker imamo še tako ljubeznivo sosesčino!“

„Katero tudi radi zanemarjamo. . .!“

„Tega ne smete trditi; a če sem pač kriv greha . . .“

„Potem naj Vam bode danes odpuščeno, ko se žrtvujete ter zanemarjate državljanske svoje dolžnosti, da le nas zabavate.“

„Milica, ti si poredna!“ omenja mati, kateri je bil mladi mož vidno povšeči.

„Oh, gospod koncipist me že pozná, in on sam trdi, da mu je ljubo, ako se časih malo zabavljivo razgovarjava.“

„Ker se o takem položaji vedno spominjam znane prislovice!“

„Katere?“ vpraša naglo deklica.

„Da tiči za takim zbadanjem vedno — prijateljstvo!“ odgovori oni z afektiranim priklonom.

„Le glejte, da se ne zmotite!“ smeje se Milica.

A malo potem je postala resnejša. —

V lahkem pogovoru so jim tekle ure, in ker je bilo vreme gorko, ukazala je Boléška pripraviti mizo za popoldanico na vrtu. Pozneje pa je šla Milica s koncipistom na kratek sprehod okrog grajskega ribnjaka. Ta je bil v dolinici za vrtom in od treh stranij ga je objemal krasen bukov gozd, katerega sočnato zelenje je jasno odsevalo iz mirne vode.

„Ste li vajeni veslati?“ vpraša deklica svojega spremljevalca, kažoča na lep nov čolnič, ki je bil ob kraji privezan.

„Oh, da! To je lepo! Čolnič ste še le sedaj napravili.“

„Prosila sem tako dolgo, da so ga papa omislili. A jaz tudi že nekoliko veslam.“

Sédeta v čoln drug družemu nasproti in Ruda pogumno odrine od kraja. Ribnjak ni bil majhen in jako globok po sredi, kjer se navzlic čistosti vode ni videlo do dna. Ob krajih so švigale velike ščuke pod nizko vrbovje, debeloglavi karpi pa so leno plavali prav na površji;

bukovje nad bregom so zlatili večerni solnčni žarki, in tam v vrhu velike jagnjedi stoječe v vrtni meji je zvižgal cikovec svojo melodijozno pesem, da se je glasno razlegala od brega do brega.

„Kako lepo je nocoj!“ šepnila je deklica poluglasno in zrla za ptičkom, ki se je v jednomér žgoleč gugal na vrhovni jagnjedini vejici.

„Lepo je, krasno!“ ponovil je koncipist; a njemu ni bilo mnogo do te lepote, do solnčnih žarkov ali do ptičjega petja; njega je naudajala le misel, da se morebiti sedaj bliža prilika, ko bode mogel razodeti deklici svoja čutila, svojo — ljubezen.

„Sedaj, ali pa nikoli!“ ponovil si je v mislih, da se ohrabrí.

Čolnič je plaval sedaj za krajem v polumračni senci košatih bukovih vej, ki so molele daleč nad vodo; breg je bil tam gosto zarasten, med grmovjem pa se je vila ozka stezica, bližnjica med Borjem in Drenovim, katere se je redkokrat kdo posluževal.

Milica je še vedno vsa navzeta te mirne, večerne lepote, molče zrla pred sé, koncipist pa je položil veslo čez čolnova roba, in pustil, da se je zibal čolnič sam, kakor ga je zaganjal lahni vétrič.

Mladi mož je bil v zadregi in ni védel, kako bi pričel pogovor, da bi ga zasukal potem na pravo stran.

„Oh, kaj bom iskal ovinkov!“ dejal je sam v sebi, in takoj potem, kakor plavač, ki mora z visokega odra skočiti v vodo, s trenutno hrabrostjo nagnil se naprej in šepnil tako ljubeznivo, kakor mu le bilo moči: „Gospodična Milica!“

Deklica se je začudena ozrla vánj.

„Gospodična Milica!“ ponovil je koncipist pogumneje, kajti z rastočim mrakom vred rastla mu je tudi hrabrost.

Nasprotno pa se je deklice lotil lahek nemir.

„Česa želite?“ vprašala je naglo — „ali nečete več veslati?“

„Bom veslal — takoj!“ Toda prej mi dovolite le jedno besedo, in, gospodična — saj ne boste nejevoljni náme . . .“

„Nejevoljna? Zakaj?“ odgovorí ona, a nemir ji je vedno bolj rastel; zrla je pred sé in s prsti trgala rožo, ki jo je nosila ves čas s seboj.

Ali oba sta bila tako prevzeta, da nista čula lahkih korakov, ki so prav sedaj zašumeli po stezi, skriti za obrežnimi drevesi. Mož pa, ki je tu prihajal, ugledal je takoj ona dva in obstal kakor kamen za debelo bukvijo, komaj nekoliko metrov oddaljen od onih dveh v čolnici.

Bil je Koren.

„Torej tu sta, samá se vozita v polumraku po vodi! Čemu si še prišel sem, bedak!“ to je bila prva misel njegova. Pokazati se jima ni hotel na noben način — tega veselja ne bi napravil Rudi po nobeni

ceni. „Saj bosta na drugo stran odveslala in potem odidem v grad! Morebiti bom imel nocoj še priliko in dolžnost — čestitati,“ dejal je pikro sam v sebi, in se še bolj pritisnil k deblu. Tako je moral čuti pogovor onih dveh, ker čolnič se ni ganil izpod obrežnih vej.

„Ker bi Vam rad nekaj povédal! Gospodična Milica, že davno sem iskal prilike, da Vam odkrijem srce svoje — Milica, jaz Vas ljubim!“

Hotel jo je prijeti za roko.

A deklica je burno vstala s svojega sedeža, tako, da se je lahki čoln nevarno zazibal in je ona z glasnim vsklikom sedla zopet na klop koncipistu nasproti. Temna rudečica ji je zalila lice in s težko sapo je iskala besed, katerih pa ni premogla.

„Ali sem Vas razžalil, gospodična!“ vprašal je z zamolklim glasom koncipist. Niti misliti si še ni mogel, da bode dekle njegovo snubitvev kar odbilo.

„Veslajte vendar nazaj k bregu!“ velela je osorno, da se je Ruda skoraj prestrašil tega glasú, katerega v mladi, neiskušeni deklici niti pričakoval ni. A ta upor ga je tudi razburil.

„Ne prej, predno ne vé, pojdem li kakor najsrečnejši ali najnesrečnejši človek od tod,“ dejal je patetično.

„Oh, moj Bog!“ klicalo je dekle in solze so ji silile v oči. Sedaj se je v istini bala koncipista.

„Ne, ne, gospodična! Vi me strašite! Le jedno besedico mi privoščite, hitel je on in jo sedaj res ujel za roko, katero je poljubljal. „Se li smem nadejati — da me uslišite?“

„Ne!“ dejala je kratko in rezko, in istrkala roko iz njegove.

Pri tem se je bil čoln z vednim guganjem približal bregu ter s sprednjim koncem trčil ob bukev, za katero je stal Koren, tresoč se po vsem životu od radosti in hrepenenja, da bi skočil v čoln, in prijel Rudo za vrat.

A sedaj se ni mogel več premagovati.

Prijel se je bliskoma z levico za močno vejo, ki je molela nad vodo, zavihtel se z brega in desno nogo postavil v čoln.

„Dajte mi roko, gospodična Milica!“ dejal je z glasom, kateri se mu je od razburjenosti tresel — „tu ste varni, in stopite sem na breg!“

Učinek te njegove nenadne prikazni je bil nepopisljiv. Deklica se je obrnila z glasnim, prestrašenim vsklikom, a spoznala je takoj Korena in se isti mah oklenila rešiteljeve roke. Pa tako je ni mogel postaviti na breg; prijel jo je naglo čez pas, in zavihtel se ž njo vred s krepkim odskokom na breg. Čoln s koncipistom, kateri od jeze, iz-

nenadejanja in recimo tudi od strahú ni mogel ziniti besedice, pa je zavoljo Korenovega odskoka zdirčal bliskoma proti ribnjakovi sredini.

Ves ta tragikomični prizor se je vršil v par trenutkih.

„Oh, hvala, hvala Vam!“ hitela je Milica, še vsa razburjena.

„Dovolite, da Vas spremim do grada! Gospod Ruda bo že za nama prišel!“

„Se mu li ni nič zgodilo?“ vprašala je naglo deklica, ker v bližini ni bilo sledú o čolnu in vse tiho po ribnjaku.

„Tam veslá — gledite!“

In res se je bližal koncipist že drugemu bregu, kjer je naglo izstopil in hitel tema naproti. Bil je silno srdit.

„Oh, Vi ste naju zalázovali in poslušali, gospod Koren!“ sikal je med zobmi. Videti je bilo, da je izgubil vso moč, zatajevati se in premagovati.

„Sami véste, da govorite neresnico!“ zavrne ga Koren; „slučaj me je pripeljal sem — k sreči gospodične!“

Sedaj se je koncipist ohladil.

„Haha, kaj pa mislite? In Vi — Vi gospodična?“

V tem trenutku se je čul iz vrta glas gospé Bolétove, ki je klicala hčerko.

„Ali greste k nam?“ vprašala je ta naglo Korena.

„Grem, ako dovoljujete!“

Hitela je dalje po peščeni poti.

Koren pa se je obrnil k Rudi.

„Ako česa še želite od mene“ — šepetal mu je, „potem počakajte malo tu; — ali se pa pozneje vrneva. Pomočim Vas parkrat z glavo navpik v ribnjak, da Vas nekoliko ohladim.“

Koncipist ni zinil odgovora. Domislil se je, da je v čolnu pozabil klobuk, ter šel naglo pónj.

Nazaj prišedši je uvidel, da brez slovesa pri gospé Bolétovi ne sme in ne more od tod.

Šel je torej za onimi v grad, in akopram je takoj uvidel, da Boléška ne ve ničesa o nocojšnjem dogodku, in da se tudi Milica in Koren védeta, kakor bi se ne bilo nič pripetilo — poslovil se je vendar kmalu. S Korenom ni hotel skupaj domóv.

(Dalje prihodnjič.)

su si močno podobna; naravno, ker samo jedno narečje čine; tako su si podobna, da priprosti i neučeni ljudi iz raznih ilirskih podnarečjah, ako se sostanu, se govoreći dobro razume, izuzamši nekoje neznatne izraze. Ako že neučeni ljudi, nijedne slovnice neznajući znaju besědu tako obrnuti, da se razna ilirska narečja govoreći, razume — bogme, slaba bi bila, ako bi samo učeni, študirani ljudi ne znali ali ne hotěli svoje podnarečje toliko spreměniti, da bi se razumeli, se ostalim ilirskim podnarečjem približali i u jednom obćem književnom narečju složili . . . Lehko bi jih složili — vse se može, ako se sile bratsko slože — nek bi bilo pa še tako težko, u književnom jeziku se sjediniti moramo, inače se ne budemo dokopali cvětećega slovstva, bez njega se pa ne možemo postaviti med izobražene narode. Dakle: Sloga! — Te jedro mika, zgrizi lupinu! Složno moramo književni jezik izobraževati“ —

Po teh „pravilih“ je pač R. Razlag spisal svoje „Zvėzdice“ 1851. in izdal zabavnik „Zoro jugoslavensko“ l. 1852. in 1853., pri kateri so v istem smislu sodelovali razven Razlaga še L. Toman, Bož. Raić, in Oroslav Caf: — Raić vojujoč celó za nekakov „vseslavenski“, a Caf bolj za staroslověnski jezik. Pa o tem je že dotični svet izrekel svojo sodbo; in zato končujemo tudi mi pridružujoč se besedam Macunovim l. c.: „Neima jošte primiera, niti će ga biti ikada, da bi slovničari umietnim putem stvorili jezik. Daje se razumieti predlog: Primate ovo ili ono narečje za književnu porabu; al je nepraktično načinio samovoljan smies slovarski i oblikoslovan iz kajkavskoga i štokavskoga jezika kazati: Evo primi to za jezik svoj.“ (Konec prihodnjič.)

Agitator.

Roman.

Spisal Janko Kersnik.

Osmo poglavje.

Hrastov koncipijent je prebil lep večer. Boleška ga je bila povabila na čaj in ker se je pl. Ruda že prej izgovoril in poslovil, zabavati je moral dami Koren sam. Politiko so pozabili in pogovor se je lotil domačih rodbinskih razmer, življenja v mestu in na deželi ter preskočil potem zopet nenadoma na književnost in mestno gledališče, na študentovska leta, o katerih je govoril Koren in na čas v odgojevališči, o katerem je rada pripovedovala Milica. Kdo še ni poslušal, in kdo se ni še udeležil sam enakih zabav?

Boleški je bil koncipijent vedno bolj po volji, in neka naravna resnoba, katera ga tudi v najveselejših urah ni zapustila, pomagala mu je v trenutkih, ko mu je primanjkovalo okretnosti zadostovati strogim terjatvam, katere je stavila graščakinja do vsakega v socialnem oziru. Nocoj pa mu je še spomin na dogodek pri ribnjaku polnil dušo in nosil je v sebi sladko zavest, da Milica vendar ni — kakor trdijo zlobni jeziki v trgu — Rudova nevesta! Oh, kaj še! Niti ne mara zánj! In kako vesel je bil Koren, da ona tudi po Rudovem odhodu ni črhnila besedice o tem, kar se je godilo prej med njimi. Skrivnost, prva skrivnost ju je vezala, in ker je čutil, da je deklica ne bo razodela nikomur, razodel bi je tudi sam ne bil po nobeni ceni. „A zakaj molči?“ vprašal se je večkrat, akopram je odgovor dobro znal. Čutil je še vedno, kako prijazno, gorko mu je bila stisnila roko, kako veselo se mu je bila zahvalila za storjeno uslugo in kako ji je v tem silila kri v lice. „Zato ker si bil ti pôleg!“ dejal si je, „zato molči! Da, da! Ona neče, da bi mati védela ali slutila, da sva tekmeča! Ha, tekmeča! Ne bodi neumen, Koren!“ A ko se mu je potem vnovič tako prijazno nasmehljala, natočivši mu vina v kozarec, lotila se ga je zopet prva sladka misel.

Malo pred njegovim odhodom pa sta ostala z Milico nekoliko trenutkov sama v sobi.

„Hvala Vam, gospod Koren, da niste mami ničesa omenili!“ dejala je ona poluglasno; zarudela se je pri tem in oči uprla na prtič, katerega je vila v rokah.

„O prejšnjem dogodku? Ne, ne, gospodična, to vendar ni moja stvar! Vi sami boste najbolje znali, je li treba povédati, ali ne,“ izustil je Koren naglo, ne da bi si bil sam v svesti, da je nekaj bodečega tičalo v njegovih besedah.

A deklica je to čutila ter se naglo ozrla vánj, kakor bi se hotela prepričati, je li res tako nameril s svojo opomnjo. Pa izraz njegovega lica je bil tako odkrit in prijazen in pogled njegov je kazal nekaj vse drugega, nego je bila ona v trenutji slutila.

„Oh, ne, ne! Jaz ne bom povédala! In Vi tudi ne! Preneumno je bilo!“ pristavila je pol resno, pol s smehom.

Korena se je polastila sedaj druga misel, ki mu je zatrla takoj vse veselje. „Kaj, ko bi vendar nekaj drugega urok bilo temu molčanju? Morebiti Ruda ni porabil prave prilike in drugikrat — bo pa morebiti drugače?“

Sklenil je stvari priti do konca.

„Dovolite mi kratko vprašanje, gospodična! Po današnjem dogodku, katerega priča sem bil nehoté, imam vsaj nekoliko pravice do njega, sicer bi bilo seveda čudno!“

„I česa želite? Le vprašajte!“ dejala je ona in se nagnila na mizo, njemu nasproti.

„Po trgu se imenuje Vaše ime le v zvezi z Rudovim! Smem morebiti vendar le — čestitati?“

Njeno lice je izpreminjalo barvo, in nekaj, kakor jeza zablísnilo ji je v temnih očeh.

„To mi je novo!“ dejala je kratko in resno.

„Da, tako se govori! A to Vas ne sme in ne more žaliti — ljudje hitro ugibljejo, in . . .“

„In Vi ste tudi — verjeli?“ dejala je naglo.

V Korenu se je dvignil stari zanikavni duh, in skoraj bi bil izustil: „Kaj Vam do tega, ako bi bil to verjel?“ — pa pogled deklice zdel se mu je tako zaupljiv, proseč, nedolžen, da je ni mogel tirati v zadrego.

„Ne, ne, gospodična Milica! Verjeti nisem mogel, in zato sem Vas povprašal. Neverjetno se mi je zdelo, ker menim, da dobro poznam njega in nekoliko tudi Vas.“

„Hvala Vam!“ dejala je in mu podala svojo malo roko preko mize.

V tem se je vrnila graščakinja in Koren se je poslovil. Milice se je lotila zopet prejšnja veselost in spremila je koncipijenta do vrat.

„Pa vendar kmalu zopet pridite in kaj — novega nam zopet prinesite s seboj!“

Podala mu je vnovič roko in mu jo pustila, ko je vprašal on šepetaje :

„Torej ono pa ostaje najina — skrivnost?“

„Da, da!“ pritrčila je tiho.

„Prijeten mož — to!“ omenila je Boleška po njegovemu odhodu. Milica pa je storila, kakor ne bi čula máterinih besed, in je urejevala svojo mizico pri oknu. Mesec je jasno svetil in tam doli na beli cesti je bilo lahko ugledati podobo moža, ki je z naglimi koraki odhajal v dolino. Na ovinku je malo postal in Milici, ki je prav sedaj ozrla se skozi okno, dozdevalo se je, da tudi óni obrača pogled svoj nazaj proti belemu gradiču.

Deveto poglavje.

V Borji je volilno gibanje rastlo od dné do dné. Huda, brezobzirna agitacija se je pričela, katera je postajala tem silnejša in strastnejša, ker sta se pobijali dve domači, narodni stranki, kateri do sedaj nista poznali tako živega razkola. Da bi bili Nemci in Slovenci nasprotniki, teklo bi bilo vse agitatorno delovanje po starem izvoženem

tiru, stari nasprotniki bi si z vajenim orožjem stali nasproti, obrabljenim in skrhanim v dolgotrajnem, večletnem boji, in vse bi se vršilo po neki ukoreninjeni, vsled navade kodificirani metodi, katera bi sedanjega nasprotstva tudi med volitvenim gibanjem ne mogla poostriti: a danes je bilo drugače! Dva sovražnika, do sedaj jedna celota, jeden život, stala sta si nasproti, odslej razcepljena po tem ljutejšem sovraštvu, čim bolj sta poznala vsak slabosti in prednosti drugega. A kjer tu v medsebojnem predbacivanji niso več izhajali, tam so posegali v osobno življenje, — to je bilo novo, hudo, a grdo orožje.

Na čelu jedne strani je stal kandidat Hrast s svojim strastnim a nič menj spretnim agitatorjem Korenom. Drugo stranko pa je vodil gospod Anton s skrivno pomočjo nemškega ali bolje nemškutarskega življa, kolikor ga je bilo v trgu; in ti so delali nič menj vstrajno, premeteno, in brezobzirno za svojega kandidata Medena. Prebivalstvo — trg je štel okoli poldrugo stotino volilcev — bilo je že podpihano in razsrjeno med seboj, da je težko najti primere.

„Kaj? — Tega doktorja bomo volili, tega oderuha, ki računa za vsako pisano stran po dva ali tri goldinarje!“ klical je klobučar Brtoncelj zvečer v krčmi.

„Aha, ti boš rajši volil tistega skopuha, kateremu še noben človek ni izvelkel krajcarja več iz žepa, nego je moralo biti; tistega bábjaka — tistega . . .“ tako je odgovarjal mesar Koža ves razjarjen ter zadnjo besedo vtopil v debelem požirku piva. Koža še ni bil pozabil afère z glavarjevim pinčkom in je bil povsod nasproten, kadar je slutil vladne može.

V tem glasu so se vršili razgovori po krčmah in drugih javnih prostorih. Celó inteligence se je polotila konečno ta strast, kakor nalezljiva bolezen, in pojavi njeni so nosili znak mrzlične razburjenosti.

Stranki sta bili do sedaj jednaki; agitatorji so znali, da bo pri volitvi odločilo jako neznatno število glasov, morebiti dva ali trije, in zato so napeli vse sile, da varujejo pridobljene in še pridobé nasprotne glasove.

Vse je bilo skoraj že urejeno, bojne čete štete — a vendar je zmaga visela še na tem, kam se bo obrnil mož, ki je imel tehtno besedo v trgu, a kateri se do sedaj še ni bil oglasil. To je bil graščák Bolè.

Odpotoval je bil v istini po nujnih opravkih, in ker se je v lesni trgovini, s katero se je on najbolj bavil, vršil prav tedaj važen preobrat, ni mogel tako hitro domóv, kakor si je želel sam, in kakor so to glasno in od dné do dné silneje zahtevali njegovi prijatelji.

Gospod Anton je dobro znal, kako nevarno bode zánj in njegovo stranko, ako se Bolè pridruži Hrastovcem; a ker sam ni imel nikakega vpliva pri graščáku, in tudi okrajni glavar ne — o Medenu pač ni bilo govoriti, kar je gospod Anton najbolje védel — obrnil se je zviti kaplan do političnih voditeljev v mestu ter jim razložil položaj. Na-dejal se je tem potem kaj doseči.

Hrast pa je bil Boléta gotov in je ostro zavrnil nekoliko skeptičnega notarja Koprivca, ki je jedenkrat pri posvetovanji, pri katerem je bil govor o Bolétu, malo neverjetno mignil z ramami. Tudi Koren se v svoji veri v Boléta ni dal omajati.

Po večkratnem pisarjenji in brzojavljenji sprejme Hrast vendar poročilo, da se Bolè vrne družega dné proti večeru. Bilo je nekoliko dnij pred odločilno volitvijo. Hrast, kateri je navzlic trdemu prijateljstvu z Bolétom, vendar veliko važnost polagal na to, dá se prvi snide in konečno dogovori z graščákom, sklenil je pričakovati ga na Drenovem in se je že popoldne s svojo soprogo odpeljal tja; svojemu glavnemu pomočniku Korenu pa je naročil, naj pride proti večeru za njim.

Kdo je to rajši storil, nego Koren? Po zadnjem pohodu je bil že večkrat pri Bolétovih, kadar popoldne ni bilo silnih opravkov, in graščakinji se je vedno bolj priljubil. Sam pa se je od dné do dné bolj utapljal v svojo tiho, a tem strastnejšo ljubezen do Milice. Pred meseci bi se bil še smijal temu čutu, in vsakemu, kdor bi ga mu bil prerokoval; star je bil že blizu trideset let in vaje z mirnim očesom gledati v svet, ker je v svojem mnogoletnem boji, ki ga je prevojeval za vsakdanji kruh, otrese se marsikaterih mladostnih uzorov in iluzij. A nekaj starega je bilo vendar še ostalo, in sedaj, ko se ga je tako nenadno in tako silno polotila ta ljubezen, mogel je ta mož sanjati in sanjati, kakor mladenič dvajsetih let. A skrival je svoja čutila, in če prav so ljudje védeli, da hodi večkrat na Drenovo, vendar se nikomur ni mogla vriniti misel, kaj je pravi povod njegovim pohodom. Jediní Ruda je v svoji ljubosumnji nekoliko slutil, a varoval se je ziniti kaj o tem.

Koren je bil po mučnem in razburjenem delu zadnjih dnij, ki so bili posvečeni sami agitaciji, prišel skoraj duševno utrujen na Drenovo. Boléta še ni bilo, pričakovali so ga stoprav zvečer, in vsa družba, domači dami in Hrast s soprogo, sedeli so kakor navadno, na vrtu.

„No, je li kaj novega popoldne?“ vprašal je naglo doktor prišleca po prvih pozdravih.

„Nič, nič, hvala Bogú!“

„Zakaj hvala? — “

„Ker je vse, kar smo v zadnjih dneh novega zvedeli o naši stvari, — slabo!“

„Skoraj da prav pravite!“ pritrди doktor s posiljenim nasmehom.

„Oh, pustita vendar to grdo politiko!“ kara Hrastova soproga, „nocoj boste še dovolj govorili o nji — a sedaj nas ne mučita z volitvami!“

„Prav pravite!“ pritrди Boleška.

„To Vam je grozno!“ nadaljuje doktorica. „Mojemu soprogu že štirinajst dnij nobena jed ne gre v slast, ne je skoraj ničesar, in nobena stvar mu ni po volji!“

„Oh, pusti, pusti to, Katinka!“ smeje se Hrast; „v malo dneh bomo pa zopet kakor prej!“

„In ta razdor, to opravljanje in kričanje — oh, vsega je že dovolj, vsega!“

„Pustimo politiko!“ hitel je sedaj Hrast; „kratek whist bi Vam morebiti bolj ugajal, milostiva?“

Boleška je z veseljem pritrдила, in kmalu so vsi trije sedeli pod košato platano pri kartah.

Koren pa se je sprehajal z Milico po prostornem vrtu. Razgovarjala sta se največ ob očetovem prihodu, katerega so že vsi tako željno pričakovali — in poleg tega tudi ob ónem peréčem dnevnem vprašanji, ki je vse živo zanimalo. Zavila sta skoraj nehoté iz vrta ven k ribnjaku, kjer še nista bila od onega usodepolnega večera.

„Pojdiva tu okrog vode!“ deje deklica, in potem smehljaje pokaže na čoln, privezan ob kraji; „se li še spominjate?“

„Oh, da, da! Kaj bi se ne?“

Šla sta po bregu do tja, kjer se je pričenjalo búkovje; steza je bila ozka, in Koren je stopal za deklico.

„Mami nisem ničesar povédala! Ni bilo treba; saj ga ni več blizu!“

Koren ni odgovoril; nekaj drugega mu je gonilo vso kri k srcu.

„Povej ji, da jo ljubiš!“ dejalo mu je nekaj, in razburjenost in brezobzirni pogum, v katerem se je vadil vse zadnje dni, jačila sta ga tudi sedaj.

Steza se je tu zožila ter tekla tako blizu vode, da korak ni bil več varen.

„Dajte mi roko, gospodična!“ rekel je koncipijent.

Podala mu jo je neprisiljeno in vodil jo je, gredoč po obrežji, mimo mesta, kjer jo je bil onega večera vzdignil iz čolna.

„Tu je bilo!“ nasmehne se Milica.

„Da, tukaj!“

„Pa težka sem bila vendar! Ali ne?“

Obstala je pri vodi in zrla v temni tolmún pod košatimi vejami; on pa jo je držal za roko, a odgovoril ni; niti slišal ni njenega vprašanja.

„Gospodična Milica!“ dejal je s tihim, skoraj šepetajočim glasom: „ali boste tudi z menoj tako storili, kakor z — onim?“

Deklica se je stresnila, a ni se upala obrniti vánj.

„Zakaj?“ dejala je poluglasno.

„Ker Vas ljubim, in ker Vam moram to povédati!“

Obrnila se je počasi, in privzdignila svoj zarudeli obrazek ter podala mu še drugo roko. Odgovorila ni, in tudi on ni mogel izustiti več nobenega vprašanja. Prijel jo je okoli pasa in jo poljubil.

„Pojdiva nazaj!“ šepetala je ona in z roko v roki sta se vrnila do vrta. Govorila pa nista nobene besede več.

(Dalje prihodnjič.)

Odgovor na Štrekeljevo kritiko moje slovnice.

(Konec.)

42. Tudi jaz zagovarjam pisavo ogrska; ali kaj si hočem? Kot slovničar imam konstatovati, kako se piše sedaj. Primerite tudi Vi Vašo opazko v „Zvonu“ in pogledjte še vrstico 4 niže.

43. Glede naglasa naj svoje stališče celo kratko načrtam. Ločiti imamo razmero naglašene in nenaglašenega sloga in potem na naglašnem slogu samem, je li naglas raven ali neraven. Kar se tiče prvega prašanja, meni ni dvomljivo, da ima naglašeni slog musikalno povišan glas proti nenaglašenemu. Intervall med naglašenim in nenaglašenim slogom iste besede da se še celo določiti in se menja z affektom vred od sekonde do oktave in še dalje. Tudi pri ljudeh, ki govoreči pojejo so intervalla večja, nego pri drugih, ki ne pojejo. O tem se pretresovatelj lahko prepriča, če posluša, kako berejo n. p. mali učenci, ki se še borijo z branjem, ter nenaglašajoči izgovarjajo slog za slogom z istim glasom v isti višini. Nekdaj sem poslušal na Dunaju govorno mašino, kazal jo je neki Hoffmann, če se ne motim. Ta mašina je govorila besede raznih jezikov in stavke, toda slog za slogom v istem glasu; na prvi mah sem opazil, da mašina besed ne naglaša, da govori bez akcenta. Toda včasih je vendar Hoffmann hotel pridati naglas, napustil je dvojno sapo in glas je preskočil nenaravno

Osèhlo cvetje.

XIII.

Cloveške tožbe čujem, vzdihovanje,
Solzé točiti sèstre vidim, brate,
Pogrèbce tu in tam radóstne svate,
Ki rad bi se vesel oziral nánje.

Pogléd mi takšne slike je vsakdanje
Zatrí vse misli, upanja bogate,
Da lepe kdaj bodočnosti še zlate
Učakam v prid človeštvu, v srečo zánje.

Oj, pevske želje vé, presladke, ljube,
Težkó je bilo z vami se ločiti,
Ker balo mi srcé se je izgube.

A naj življenje, krí naj jaz žrtvujem,
Redú svetovnega izpremeniti
Ne morem, ako noč in dan vzdihujem.

XIV.

Nesrečnik sem, nesrečnik jaz ostanem
Do konca dníj težké nosèč okove,
Rešitve ni mi upati gotove,
Nikogar z bolečino vso ne ganem.

Iz snà moróčega po konci planem,
Ko zòr premagal je noči mrakove;
Izginé dan, temé je strah me nove,
In truden zjutraj spet oči si manem.

Bolestim z láhka mojim ni primére,
In ker ni upa, meni se rešiti,
Srcé teró bridkobe tisočére.

A hujše náme naj trpljenje pride,
Značaj si moški vém jaz ohraniti,
Dokler poslednji dan mi ne zaide.

Jos. Cimperman.

Agitator.

Roman.

Spisal Janko Kersnik.

Deseto poglavje.

Vtem je prihajal graščák, in ko sta Koren in Milica dospela pod platano, vstajali so vsi izza mize ter hiteli Boletu naproti. Tudi Milica je stekla za ónimi in v veselem, glasnem pozdravljanji, ki je donelo od vseh strani, opazil ni nihče njene razburjenosti; Koren pak je laglje skrival tiho, neizmerno srečo, ki mu je polnila dušo.

Boleška je uvidela, da doktor hrepeni po trenutku, ko bi mu bilo moči govoriti z graščákom o znani stvári, ter je odvedla Katinko in Milico v grad. Gospodje so ostali sami na vrtu.

„Da si le prišel, dragi moj! Željno smo te pričakovali — a sedaj bo treba na noge stopiti!“ dejal je Hrast naglo in prijel prijatelja pod pazduho. Korakala sta po široki, z belim peskom posuti poti, Koren pa je stopal za njima.

„Oh, Ti meniš — zaradi volitve!“ reče Bolè zategneno.

„I, kaj pa? Volitev, volitev — okrog nje se suče danes ves naš svet!“

„In česa želiš?“

„Govoriti s Teboj, posvetovati se, in — agitirati moraš, prijatelj, agitirati; brez agitacije ne gré!“

Doktor je bil tako ognjen in zgovoren, da ni zapazil nenavadne Bolétove resnobe in zamišljenosti. Še citata ni bilo čuti iz njegovih ust, kar je bilo sicer vendar navadno. Korenu pa je gorel še vedno prvi poljub Miličin na ustnih, da je le na pol poslušal pogovor; misli so mu uhajale drugam.

„A, povej mi, kako stojé stvari v trgu!“ reče graščák po kratkem molku.

„Slabo za nas — brez Tebe!“

Doktor je jel razkladati prijatelju vse, kar se je bilo zgodilo v času njegove odsotnosti: o volilnem shodu, o kaplanovih spletkah, o Medenu in njegovi zvezi z uradniki in o čudnem vedenji osrednjega odbora.

„Glej, dragi moj! Za vsem tem tiči pa le vlada, nemškutarstvo in klerikalci! Lepa zveza to; a mi jih moramo pobiti. To ni več slovensko, to ni več narodno, kar se tu godí, in kam pridemo napósled, ako bomo v zbor volili take ljudi, kakor je naš Meden? Tu bo še Elza zvonec nosila!“

„Ti si razburjen, ljubi doktor! Kaj vraga Te je tako razvnelo? Tu je treba mirnega, resnega premisleka; kajti ves naš položaj je tako resen, recimo nevaren, da je treba gledati le na to, kar utegne biti politično, koristno, ter pustiti osebne želje in ozire.“

„Jaz ne umem, kam meriš!“

„Sine ira et studio, dragi moj! Vprašanje je, ali je Tvoja kandidatura politično koristna, ali ne? Ali nam kaže, discipliniranim iti za osrednjim odborom, ali pa postaviti se na svoje noge?“

„Osrednji odbor še ni govoril zadnje besede; mi moramo vplivati nánj!“

„On je že govoril!“

Hrast je izpustil prijateljovo roko in umolknil sredi pota. Koren pa je pozabil vse svoje sladke sanjarije ter vskliknil:

„Kedaj je govoril?“

„Včeraj je sklenil, da proglasi Medena kandidatom v našem trgu!“

„Potem mu napovémo boj!“ izustila sta doktor in njegov koncipijent ob jednem.

„Jaz mislim, da bi to ne bilo umestno!“

„Ti trdiš to?“

„Jaz sem se danes razgovarjal z našimi zaupniki v mestu, in ti so me prepričali, da bode najbolje, ako Ti še ne kandidiraš. Počakaj, da se naše razmere razbistré; saj si še mlad!“

„Torej tudi Tebe so pridobili?“

Bilo je nekaj bolestrnega v tem Hrastovem vskliku.

„Ni mogoče, gospod Bolè, da res tako mislite!“ vskliknil je Koren.

„Čemu bi se šalil v tako resni stvari? Jaz pravim, udajmo se disciplini; to je narodna dolžnost in krepost. Ako strmoglavimo one, ne koristimo narodni stvari!“

„A, za Boga, kaj li ima osrednji odbor z Medenom, o katerem vendar zna, da je bil do sedaj vedno nemškutar, hud nasprotnik naš?“ vprašal je Koren srdito.

„Klerikalna stranka je dejala, da ima do njega več zaupanja, nego do našega prijatelja, doktorja, in vladi, katera nam je sedaj pravična — kakor tudi Vi trdite — bil je Meden tudi po volji!“

„In nemškutarjem tudi!“ vpil je Koren. „Se li spominjate še onega zabavnega večera pri Medenovih, ko je baron Jablanski korteševal?“

„Vse mogoče! Toda stvar je dognana, in jaz svetujem, da se udamo.“

„Ne, ne, nikdar, nikdar!“ vskliknil je Koren.

Hrast je molčal.

„Torej Ti ne pojdeš z nami?“ vprašal je po kratkem odmoru.

„Ne morem! Sedaj sem vezan — v mestu sem dal besedo.“

„Potem smo premagani! Ves boj bode zaman!“

„Ne bode, gospod doktor!“ oporekal je Koren. „Udati se ne smemo! Gospodje v osrednjem odboru so radi sami med seboj, in če pač morajo vzeti koga v svoje kolo, sprejmo najrajši takega — kakor je Meden. Ta jim ne bo vode kalil, niti bistril — vse to nam je znano. A pomisliti je treba, kaj je z narodom, z našo narodno idejo, ako nas bodo zastopali mameluki in koristolovci, ako nas bode vladal samozeljni absolutizem starih poslancev. Tu moramo luknjo izbiti v ta stari, samoljubni krog — novih mož nam je treba, in Vi morate kandidirati! Pravo narodno časopisje nas ne bo pustilo na cedilu, in to je že velika pridobitev. Ako tudi propademo, seme, katero zasejemo s svojim bojem, to seme bo pognalo; kdo ve, kakšen bo potem čez par let naš položaj? Jaz trdim, da bomo rastli v svoji moči!“

Koren je bil sedaj samó navdušen agitator; pozabil je vse današnje dogodke, pozabil, da se protivi očetu ljubice svoje, in niti tre-

nutek ni mislil na to, da utegne razpor z ónim postati usodepolni njemu in njegovi ljubezni. Navdajala ga je le óna brezobzirna strastna narodna zavest, ki je lastna vsem tlačnim rodovom, in katere njih vročekrvna mladost tudi pozabiti ne more tedaj, kadar njih boj krene v miren, raven tir.

Okrog graščakovih usten je zaigral sarkastičen smehljaj.

„Meniš li, da boš kaj posebnega dosegel — za naš narod, seveda — ako prideš v zbor?“ dejal je skoraj porogljivo. „Z drugimi ali pa za drugimi boš hodil!“

„Hvala, da si tako odkritosrčen,“ zavrnil je Hrast jezno. „Nisem se nadejal, da Te utegnejo pregovoriti, a sedaj vidim, kako daleč seza njih moč. Pa bomo videli; ako želé boja, naj ga pa imajo!“

„Dobro, tako je!“ pritrnil je Koren.

Vrnili so se proti grádu.

„Kaj pa bo v vélikem posestvu? Bodo li tam tudi prepustili vse Nemcem?“ vprašal je doktor s posiljenim glasom, da se je videlo, kako namerava preiti na drug pogovor.

„Kaj še! Tam bo tudi boj!“

„Oh, vendar! In kôga bodo kandidirali našinci?“

„Mnogo znancev naših, in — mene tudi!“

„Tako?“

„S tem so Vas pridobili?“ vskliknil je Koren.

Graščák je prebledel od jeze ter se obrnil počasi h koncipijentu, ki je tudi ves razjarjen obstal poleg njega.

„Jaz ne vém, kako bi Vas primerno zavrnil,“ dejal je Bolè osorno; „a zdi se mi, da je nepotrebno. Vi bajè nimate volilne pravice in zato ne umem . . .“

„Prosim, dovolite —“ hitel je óni, „volilna pravica ali ne, to je pač vse jedno nocoj; jaz mislim, da ima tu vsak pravico do besede in do kritike, kdor ima slovensko zavest; in to sem si jaz ohranil — čisto in neskajeno . . .“

„Verjamem, verjamem,“ dejal je graščák mirneje, „a žaliti ne smete ónega, ki ima isto zavest, pa išče drugih potov do skupnega smotra, in morebiti primernejših, nego so Vaši.“

Koren se je pikro nasmehnil. Odgovoriti je hotel ostro, toda stali so že pred gradičem in skozi odprto okno prvega nadstropja so jim doneli otožni glasovi narodne pesmi nasproti.

„Oh, Milica poje!“ omenil je graščák in vsi trije so postali pred grajskimi vrati in poslušali. Milica je svirala na klavirji, spremljajoča staro narodno pesem.

Bilo je, kakor bi ti glasovi dušili vse strasti in vso jezo, ki je malo prej kipela v srcih teh treh mož. Molčali so, in ko napósled graščák povabi ona dva, naj gresta gori ž njim, ubogala sta brez ugovora.

A tudi gori navadna dobra volja ni prodrla. Vsa zabava je bila posiljena, in dame, ki so s finom čútom slutile nekak razpor med gospodi, trudile so se spraviti pogovor v gladek tir. Milica je nekako boječe zrla od jednega do drugega, s Korenom pa ni mogla mnogo govoriti, ker je sedel ves čas nji nasproti poleg njene matere. Čutila pa je dobro, da vspeh pogovora na vrtu ni bil vsem po volji. O politiki in o volitvah niso zinili besedice, in že to je bilo sumnjivo.

Ko so se Hrastova in Koren poslavljali, segla sta si tudi Milica in koncipijent v roke.

„Lahko noč!“ dejala je ona gorke.

On pa ji je le stisnil ročico, in ko se je ozrla vánj, zdelo se ji je, kakor bi sevala poleg jasne sreče tudi nekaj silno žalostnega iz njegovih očij.

„Vam li smem pisati?“ vprašal je šepetaje.

Ona se je zarudela ter mu prikimala.

Druzih pa nihče na njiju ni pazil.

(Dalje prihodnjič.)

Tvoj nasméh.

Često se v spomin vsiluje
 Čarobni mi tvoj obraz,
 Ko moj duh okrog potuje,
 Tja potuje v vašo vas.
 Po livadah, po planinah,
 Oj, po rožnatih bregéh
 In po solnčnatih dolinah —
 Zreti menim tvoj nasméh.
 Saj, dasi zemljó je krila
 Bela zima, mraz, vihár,
 Ko si ti se nasmehnila —
 V svet je plaval solnčni žar.

In ko sončnate bregove
 Pisan je odéval cvet --
 Lepše je cvetice nove
 V smehu tvojem kazal svet.

Pa dasi že davno zgubil
 Tebe sem in tvoj obraz,
 Vendar še bom tebe ljubil,
 Saj ko grem tja v vašo vas:

Po livadah, po planinah,
 Oj, po rožnatih bregéh
 In po solnčnatih dolinah —
 Zreti menim tvoj nasméh!

Jos. Kostanjevec.

Agitator.

Roman.

Spisal Janko Kersnik.

Jednajsto poglavje.

Vsoteski za Medenovo pristavo je kovač Tileh še vedno koval, kalil in brusil svedre, njegova Barba pa je prekupávala po okolici kuretnino in jajca ter jih prodajala z malim dobičkom gospôdi po bližnjih gradovih in tudi tržanom — kjer se je le dalo kaj več skupiti. Da je vedela še vedno vse novosti iz prvega vira, to je tudi umljivo; saj je ni bilo zgovornejše ženske, nego ona, in tudi nobene, ki bi bila prehodila in obiskovala tako pogosto vso okolico. Najeli so jo časih, da je raznašala pisma, in znana je bila v zadnjem času tudi s Hrastovo soprogo, katera je dosegla, da ji je pisarna doktorjeva izročevala povabila ali dopise, namenjene strankam v bližnji okolici. Čudno se nam mora dozdevati le, da je veljalo o nji mnenje, da zna in more — molčati, ako treba.

Te Barbe se je domislil Koren, ko je družega dné po zadnjem sestanku z Boletom pisal prvo pisemce Milici, in uverjen je bil, da ni môči najti boljšega slà, nego je ona žena. Naročil ji je strogo, kako naj skrivaj oddà pismo, ter še bolj strogo zapovedal, naj molči o tem, če ne ji bo splaval po vodi lep zaslužek, katerega ima iz pisarne. Da ji je še posebej stisnil nekaj v roke, ni treba omenjati. Barba je bila jednacij poslov vajena, saj je tudi učitelju Skubetu večkrat storila tako uslugo s skrivnimi pismi, in zato se danes ni prav nič čudila, nego spravila listič z dvema drugima vred v svojo canjico.

„Da ga ne boste zamenjali!“ opomnil je Koren.

„Oh, ne, položila sem ga na dno — oba druga sta pa za gospoda.“

„Tako je!“

Izročil ji je bil ob jednom dve uradni pismi za Boleta.

Volilno gibanje je istega dné mirovalo. Hrast in njegov koncipijent sta bila kanila, da le intimnejšim prijateljem razodeneta Boletov sklep, in tem le pogojno, ako obljubijo molčati o njem; kajti bala sta se, da bi ta nova vest preveč škodovala njihovim nameram in hotela sta, da Bolè javno sam pové, na katero stran se bo obrnil. Hrast je tako svetoval, ker je vedel, da graščáka tudi ne bo veselilo igrati preveč aktivne uloge. Nasprotniki pa, celó gospod Anton ž njimi vred, ob vsem še niso ničesa znali.

Koncipist pl. Ruda se iz znanih uzrokov še ni bil posebno lotil agitovanja. Hotel je biti deloma „nad strankami“ kot vladen mož, v

katerem tiči nekaj, kakor kal prihodnjega ministra, deloma pa je čutil sam, da nima najmanjšega vpliva; a misli so se mu vendar vrtele mnogo o bližnji volitvi, ker je v zadnjem času zopet pogosto zahajal k Medenovim, in tam se skoraj o drugem ni govorilo.

Danes se je vračal z Medenovega gradiča, ko slučajno sreča Korenovega pismonošo, Tilhovo Barbo. Stala je ob cestni ograji in mrmraje preobračevala tri pisma, katera je bila izvlekla iz svoje pletene cajne.

„Dve sta jednaki, jedno ne, pa Bog védi in sveta pomagalka, katero je pravo. Da jih ne zamenjam, ta bi bila lepa; kje zaslužim zopet tiste groše, kateri so mi tu gotovi.“

Ozrla se je po cesti gori in doli ter ugledala prihajajočega koncipista.

„Čakaj, ta ti pové!“

A bábnica je bila zvita. „Vseh treh ne pokažem,“ godrnjala je potihoma, „najprej to, ki je manjše, kakor óni dve; saj ne bo vohal, kdo mi je je izročil.“

Ustavila je Rudo, in prosila ga, naj bere, komu gre ta list. Oni ga je dobrovoljno vzel v roke, a prebravšemu naslov, vrela mu je malo kri v glavo. Ljubosumnost ga ni bila še zapustila.

„To je za gospodično na Drenovem, za Milico,“ izustil je naglo.

„Bo že, bo že!“ hitela je žena in vzela pismo.

„Od kod pa je?“ vprašal je koncipist.

„Od gospé, od gospé doktorice!“ zlagala se je ona.

„Aha!“

„Hvala, da ste mi prebrali!“ Rekši to je urno odšla.

„Od doktorice, ha ha! Kakor ne bi poznal pisave! Oh, izvrstno, izvrstno, zanimiva novica!“

Jeza, ljubosumnost in škodoželjnost so trle koncipista.

„Torej tako daleč sta že, da si dopisujeta! No, to bo nekaj za Medenovko!“

Skoraj bi se bil vrnil ter nesel to novico nazaj v grad. Pa pozno je bilo in moral je v pisarno.

Proti večeru pa ga je iznenadilo pisemce, poslano po Medenu, v katerem ga je isti vabil, naj pride takoj k njemu, da se pomenita o važnih volitvenih stvareh. To je prišlo, kakor navlašć. Ob jednem ga je tudi glavar opomnil, da pojde ž njim tja.

Pri Medenovih je bilo zvečer v istini zbrano vse poveljništvo njegove stranke, od glavarja, sodnika in gospoda Antona do klobučarja Brtonclja, ki je zastopal tržane v ožjem zmislju. Posvetovali so se o

zadnjih korakih, ki bi bili morebiti še potrebni, in tu se je govorilo tudi mnogo o Bolétu. Gospod Anton je bil že poučen, kaj je Bolè osrednjemu odboru obljubil; a povédal je, da se je takoj popoldne, ko je bil prejel to poročilo, podal na Drenovo; dozdeva se mu pa sedaj, da hoče graščák postati nekako nevtralen, nikakor pa ne njihov zaveznik in da ne bo pomagal niti jedni niti drugi stranki. To Medenovcem ni bilo po volji, kajti védeli so, da brez energične Bolétove podpore propadejo. Tudi Elza je ugibala to in óno, kako bi bilo móči pridobiti graščáka, a našla ni nobenega sredstva.

Kar ji pošepetá koncipist Ruda, ki je ves čas molčeč sedél poleg nje, nekaj na uho.

Ona takoj vstane in migne koncipistu, naj ide ž njo. Odvedla ga je v svojo sobo. Bila je to stanica na drugem konci grada, kjer je Elza najrajša bivala. Tam se je iz okna odpiral krasen razgled v dolino proti Borji, in sobica sama je bila tako prijazna, kakor nijedna druga v gradu; celó sedaj zvečer, ko je brleča svetilnica izpod stropa le slabo razsvetljevala prostor. Da je to stanovanje gospé, pričal je tudi hud mošusov duh, ki je koncipista tako mamil, da je sprva skoraj pozabil, čemu je prišel semkaj.

Elza je sedla na mali divan v kotu in Rudi ponudila nizek stolček poleg sebe.

„Torej, kaj mi imate razodeti? Se li v istini tiče Boléta?“

„Da, da, Boléta! Izvrstno misel imam jaz, umeli me boste takoj, kakor hitro Vam povém novost, kateri sem prišel danes po naključji na sled!“

„Kaj more to biti?“ hitela je gospá radovedno.

Povédal je potem, kako je zvedel, da si Koren in Milica dopisujeta, in da to sigurno, ne da bi slutil Bolè kaj o tem.

„Zanimivo, res zanimivo!“ vskliknila je Elza z zlobnim posmehom, „a jaz ne umem, kaj nam more to pomagati pri naši volitveni borbi. Bolè vendar ostane tam, kjer je sedaj, in mi ga ne dobimo v naše vrste, če Milica še od desetih drugih prejema zaljubljena pisma.“

„Poslušajte me, milostiva — in pritrdili mi boste. Vse to se more in mora s pravo lokavostjo porabiti. Čujte!“

Ona se je naslonila nazaj, in pogled njen, s katerim se je ozrla po Rudi, ni pričal, da posebno mnogo pričakuje od njegove zvitosti.

Koncipist pa v sómraku, ki je bil v sobi, tega ni mogel opaziti.

„Pomislite!“ nadaljeval je svoj govor, „Milica prejema pisma od Korena, in sicer za hrbtom svojih staršev. Kdo je ta Koren? Hrastov koncipijent po imeni, a v istini izgubljen študent brez izpitov — katilinarična eksistenca; a Hrastov koncipijent je, in pisma nje-

gova Milici prinaša tudi Hrastov uradni pismonoša; Tilhova Barba. Kako lahko se najde tu sklep, da tudi Hrast in njegova soproga znata kaj o tem dopisovanji, in to tem bolj, ker zahaja Koren v družbi ónih dveh na Drenovo. Tu imate nekaj! Sedaj pa računajte z Bolétovo občutljivostjo in njegovim samoljubjem na jedni stráni, in z gorko ljubeznijo do dvojih otrok na drugi — in uverjeni bodite, da, ako graščák jutri zvé, kako prijateljsko ravna ž njim doktor Hrast, da pomaga njegovo hčerko zapeljevati — potem je sigurno naš. In Vi, milostiva, Vi ste Miličina vzgojiteljica, in imate posebno dolžnost še sedaj čuvati jo!“

„Vi ste izvrsten diplomat!“ pritrđi gospá; „na ta naćin pojde, drugaće ne! Jaz mislim, da bo lahko razcepiti to prijateljstvo, in potem je Bolè naš zaveznik, in zmaga naša.“

Oći so se ji svetile od veselja, in podala je vsa razvnetá koncipistu roko.

„To ste izvrstno izmislili,“ ponovila je; „jutri pojdem sama k Bolétu. Toda nocoj molćiva ob vsem. Vse mora ostati tajno, ako hoćemo, da pomaga.“

„In plaćilo moje,“ šepnil je gizdavi koncipist ter še vedno držal Elzino roko v svojih.

„Ćakajte, da se preprićava ob vspehu Vašega izumljenja,“ zavrnila je s smehom, ter se koketno obrnila k njemu.

Mošusov duh, sómrak v sobi, in bližina lepe gospé, ki mu je še vedno pustila roko, napravili so koncipista skoraj vrtoglavega. Nagnil se je, da poljubi Elzino roko in že je hotel teatralićno pasti na koleni in govoriti o svoji ljubezni, da ni ona vstala ter velela:

„Vrniva se k drugim.“

Pri vratih pa se je zdajci obrnila k mlademu možu, ki je molćé prihajal za njo, in mu z zapeljivim nasmehom ponudila ustni, da ju poljubi.

„Za plaćilo!“ smejala se je, in se naglo izvila iz njegovih rok. V Rudovem srci pa je kipelo divje veselje.

„Dve na jeden udarec,“ radostil se je, „óni sem plaćal, to pa premagal.“

Domišljavi gizdalin je bil uverjen, da ga Elza ljubi.

Dvanajsto poglavje.

Tilhova Barba je bila istega dné svoj posel natanko zvršila. Ćakala je prilike, da je dobila Milico sámo ter' ji stisnila v roko Korenovo pisemce, katero je hranila sedaj na posebnem varnem prostoru svoje canjice, da ga ne zamenja vnović.

Temna rudečica je zalila lice mladi deklici, ko ji je Barba dala list ter še pristavila šepetaje: „Če bote kaj odgovorili, bom pa vzela pismo. Saj znam molčati.“

Odkimala je starki. in urno stekla v svojo sobo. Srce ji je bilo, da je je skoraj čula, nekovo sladko veselje jo je naudajalo, a čista vendar ni bila ta radost. Očitala si je takoj, še prej, nego je razgenila pismo, da morebiti vendar ni prav, ker ravna tako tajno in ker niti materi ni tega razodela.

„E, kaj?“ dejala je potem v nedolžnosti svoji, „kaj more biti to hudega?“

A vendar ji je prihajalo vedno teže pri srci.

„Ko bi mati zvédeli, ali celó oče? Čemu mi vendar piše? Brez tega bi nihče ne zvédel!“

Upala se skoraj ni Korenovega lističa čitati, a radovednost je koncem premagala.

Pismo samó je bilo tako, kakor druga, pisana v jednakem slučaju, in nikdo še ni trdil, da se prva zaljubljena pisma odlikujejo po posebni duhovitosti, in če jih pišejo tudi duhoviti ljudje. A Milici se je vendar silno prikupilo. Čitala je je trikrat, štirikrat, napósled je je znala že na pamet. Potem pa je prišla zopet reakcija, in vest ji je vnóvič očitala, da to ravnanje ni pravo, in da mora prepovedati Korenu pisanje. Bilo je pa vendar tako lepo, prejemati in čitati pisma — Andrejeva!

Trd mrak se je bil že storil, ko je stopila deklica v máterino sobo. Tam je bilo temno, kajti Boléška je sedévala rada zvečer v mračni sobi, navadno v živem razgovoru z Milico, ali časih tudi s soprogom, kadar ni imel zunaj posla.

„Kje si se mudila nocoj?“ vprašala je mati prijazno in pogladila hčerko po temeni. „In vroče ti je?“

Zarudelega njenega lica ni mogla videti, a roka ji je čutila gorkoto na hčerinem obrazu.

Ta pa se je oklenila matere in ihteča naslonila glavo v njen naročaj.

„Kaj ti je Milica?“ vskliknila je gospá in prestrašena hotela vstati.

„O, nič, nič, le sedi, mama!“

A solze so ji tekle še v jednomer.

„Kaj se je zgodilo, za božjo voljo?“ silila je mati.

Počasi in vedno skrivaje svoje goreče lice na máterini rami, začela se je Milica izpovedovati. Pravila je ob onem dogodki s koncipistom in potem vse drugo s Korenom do denšnjega pisma, in trditi smemo, da vsa njena izjava v materi ni vzbudila posebne rado-sti. Navajena je bila videti v hčerki še vedno pol otroka in slutiti ni mogla, da bi ji bil

že mogel kdo govoriti o ljubezni. A ko se je sedaj ozrla po nji, reči je mogla vendar, da to ni več otrok, in da ji je dorasla prej, nego je sama mogla to opaziti.

Prva misel gospé Boléške je bila, da bi ostró karala hčerko. Pa smilila se ji je takoj.

„Kje imaš pismo?“

„Tukaj.“

To rekši je izvlekla list iz žepa in dala materi. Ta je položila list na mizo, potem vzela hčerino glavico med obe roki in dejala resno:

„Prav je, da si mi vse to povédala. Ti si še mlada, premlada, da bi vse umela in prav sodila. Torej je jedino treba, da mi zaupaš in me ubogaš, kakor si me vedno. Obljubi mi, da ne boš nobenega Korenovega pisma več sprejela!“

Deklica je na glas zaihtela.

„Pomisli, kaj je Koren! Pisar, drugega nič, kakor Hrastov pisar, izprijen študent! Kaj hoče torej ta mož s teboj?“

„Pa jedenkrat bo vendar nekaj — to, kar je doktor Hrast!“

„Nikdar, prelehkomiseln je; on ne napravi nobenega izpita!“

„Pa jaz ga ljubim!“ dejala je Milica svojeglavo.

„Obljubi le, da njegovih pisem ne boš sprejemala; to mu bodem jaz vrnila!“

„Oh, ne, ne, nikdar ne! Jaz ga ne bom žalila,“ dejala je deklica, in odločno vstala.

„Kaj pa oče? Ako jaz očetu vse povém?“

To je premagalo. Ne strah pred očetom, nego bolj skrb, da bi ga užalila, prisilila je deklico, da je storila materi obljubo. Mater je ljubila z vso otročjo ljubeznijo, a na očeta je zrla vedno, kakor na nekovo višje bitje.

A tudi Boléška je védela, da bi bil Bolè silno razkačen, ako bi zvédel kaj o teh dogodkih; hotela je torej sama spraviti vse v stari tir.

To je bil bridek večer Milici. Vrnila se je v sobo svojo, tam se sklonila čez naslonjačo in jokala prve grenke solze v svoji mladi ljubezni.

„Kaj bo rekel Andrej? In jaz ga ljubim nad vse! A govorila bom ž njim, na vsak način, zvédeti mora vse!“ —

Pri večerji je bil pa graščák tako zamišljen v volitvene stvari — kajti ves dan so ga bili obiskavali Medenovci — da ni zapazil redkovednosti svoje soproge, niti rudečih objokanih očij hčerke svoje.

Po večerji je gospodar zgodaj odšel spat, mati in hči pa sta ostali zopet sami.

To priliko je porabila Milica, da je izprosila pri materi dovoljenje, naj Korenu ne vrne pisma brez vsake opomnje, nego da mu priloži tudi par vrstic, se ve da pisanih pod máterinim nadzorstvom.

Boléški se je hči smilila in morebiti so nánjo tudi vplivali nekdanji mladostni spomini, in dovolila je napósled.

To je bilo torej za drugi dan dogovorjeno.

Slutili seveda nista, kaj jima ta še prinese. — — —

Vročé solnce je pripekalo družega dopoludne v širono dolino, kjer so ropotale in cvilile žage Boletove tovarne. Graščák sam je bil že davno tu doli v mali svoji pisarni in je urejeval z glavnim nadzornikom delo za prihodnje tedne. Dobra kupčija z lesom je zahtevala intenzivnejše produkcije, in tu je bilo treba torej biti pridnim in paznim.

„Danes me bodo menda z volitvami v miru pustili — pa vrag ga védi, sedaj pač veljá *nulla dies sine linea*“ mrmral je sam v sebi, prišedši sem doli.

Blizu do poludne res ni bilo nikogar.

A že se je mislil odpraviti proti domu, ko zaropotá pod oknom voz, in Bolè ugleda Medenovko, prihajajočo proti njegovemu komptoaru. To je bil nenavaden prihod, in graščák je na pol jezno, pol sarkastično raztegnil ustni.

„To je pa nevaren kortež!“ dejal je poluglasno, stopil gospé na-proti in jo odvedel v pisarno.

„Ste li prišli tudi agitirat, milostiva?“ vprašal je z dobrovoljnim smehom ter ji ponudil sedež.

Vročé je bilo, a vendar ne vemo, je li junijevo solnce, ali pa no-tranja razburjenost rudečila Elzino, sicer bolj blede lice.

„Oh, nikakor ne — saj vé, da je vse zaman. Vi ste trdovratni in svojeglavi, gospod Bolè — oprostite, da sem tako odkrita — in tu slabotna žena vendar ne more biti tako predrzna, da bi se nadejala Vas predrugačiti.“

„Kdo vé, povsodi velja: *cherchez la femme*, tukaj morebiti tudi!“

„Oh, Vi ste vedno jednaki — svojeglavi, a vendar ljubeznivi, pa v našem slučaju vendar ničesa ne opravim! Pustiva volitve, doma sem jih že sita — vseh teh razgovorov, in le da jedenkrat kaj družega govorim in opravim, prišla sem k Vam. Moj soprog, se vé, je sedaj žalibog samó politik, a zato moram jaz tržiti in mešetariti. Oprostite, gospod Bolè, Vi potrebujete sedaj mnogo lesa, in zarad tega sem prišla. Ali hočete pri nas kupiti? Oni bukov gozd za pristavo bi moj soprog rad prodal.“

„Tako?“ dejal je osupnjeni graščák. Vse se mu je zdelo še nekako sumnjivo.

Pa Elza je ostala pri trgovini, in čez kake pol ure sta bila s prodajo in kupom gotova. Graščák je bil jako vesel, ker je res rabil les in ga primerno ni drago plačal.

„Torej sva gotova!“ deje Elza in odhajajoča podá Boletu roko. Pri vratih pa se nenadoma obrne.

„Oh, pozabila sem skoraj! Pa tudi ni lepo, da tako prikrivate!“ deje z navidezno nejevoljnim naglasom.

„Kaj zakrivamo?“ vpraša óni čudeč se.

„Da je Milica nevesta, ves trg to govori!“

„Milica — nevesta — jaz ne vém ničesa o tem.“

Poskušal je še vedno smijati se, toda glas mu je postajal nekako osoren in trd.

„Potem pa oprostite, da sem tako indiskretna. Počakati moramo, da nam boste sami naznanili; a kot nekdanja vzgojiteljica sem vendar mislila —“

„Sedaj sem jaz radovéden, milostiva!“ hitel je Bolè. „Povédite vendar, kaj se govori!“

Medenovka se ni motila; graščák je bil gledé svojih ljudij, svoje rodbine silno občutljiv.

„Jaz ne morem verjeti, da bi Vi ne védeli ničesa, ker je vendar Vaš najboljši prijatelj pokrovitelj te zveze Miličine —“

„S kom?“ zavpil je óni.

„S Hrastovim koncipijentom, s Korenom! Govoré, da bo sedaj v kratkem opravil vse izpite!“

Graščák je bil bleđ kakor nova stena, a prikrl je siloma vso razburjenost ter dejal mirno: „Vi se varate, milostiva, meni ob vsem ni nič znano, in vidi se mi, da tičí izvor vsega v zlobnem klepetanji. Tega pa nihče ni varen.“

„No, mene veseli, da je tako; zdelo se mi je vedno neverjetno, pa ko so mi pripovedovali celó podrobnosti o korespondenci —“

„Kakovi korespondenci?“

„Tilhova Barba prenaša pisma!“

„Ni mogoče!“

„Umirite se, gospod Bolè, neprijetno bi mi bilo, ko bi jaz prozročila s svojo odkritosrčnostjo kak razdor! Toda, saj sem uverjena, da je vse le zlobno klepetanje. — Torej, z Bogom! S kupčijo sva gotova, samó malo preceno sem pustila.“

Pozdravila ga je z najljubeznivejšim smehljajem in stoprav, ko je sedela v vozu, in je isti dričal po gladki cesti proti domu, namuznila se je zlobno in šepetala: „Če to ne pomaga, potem je vse zastonj, vse!“

Prekanila je v istini graščáka; še sanjalo se mu ni, da bi vse to utegnilo biti kak maneuver, ampak veroval je, da se za njegovim hrbtom nekaj godi, in sumil, da ga stari prijatelj Hrast vara.

A hotel se je naglo ob vsem prepričati; in ko bi bilo istinito, kar je pripovedovala Medenovka, potem, no, „potem počakaj, dragi moj doktor, potem te vržemo pri volitvi, pa če si še tako premeten,“ dejal je jezno, ko je korakal že proti grádu.

„Koren, Koren, kaj pa je ta človek?“ sikal je med zobmi.

Ko je krenil po zadnjem cestnem ovinku, prišla mu je nenadoma nasproti Tilhova Barba.

„Kakor navlašč!“ vskliknil je graščák.

„Daj mi pismo, katero neseš v trg,“ zapovedal je osorno.

Žena se je prestrašila.

„Pismo,“ rekla je jecaje, „pismo, saj mi ga niste dali!“

„Tisto pismo, katero si dobila gori!“ vpil je Bolè.

Prestrašena bábnica je izvlekla v istini iz cajnice zavitek in ga izročila graščáku.

„Náte je, náte je, pa da se ne boste jezili.“

„Hodi!“ rohnél je razjarjeni gospodar.

Barba je odšla brez obotavljanja.

Bolè ni odprl zavitka; bil je preveč razburjen, ko je ugledal Korenov naslov, katerega je bila napisala Milica.

V grad prišedši je takoj pozval soprogo k sebi.

„Lepe stvari se godé tu, in ti ne véš ničesar?“ vpil je gospodar.

Gospá se je prestrašila, a videvši zavitek, katerega ji je soprog molíl naproti, umirila se je ter dejala: „O tem pač vém nekoliko!“

„Oh, vedno lepše, torej si ti tudi zaveznica?“

Trajalo je dolgo časa, da je razjarjeni gospodar postal toliko mirén, da je poslušal pripoved soproge, katera mu je vse natanko razodela, kar je védela po Milici.

„Toda Hrast vendár le tičí za tem, veruj mi!“ klical je vnovič on.

Gospa ni odgovorila. Sama je že sumila, da Koren morda vendár ni také drzen, ko ne bi imel skrivne podpore od doktorja. Potem pa še te nesrečne volitve, ki so prvo seme razpóra zasejale v njihovo do tedaj tako prijateljsko razmerje; sedaj pa je seme že pognalo in razpor je rastel.

„Jaz mu bom pisal! In to odpošljemo ob jednem!“ dejal je Bolè.

To rekši vrže na mizo Korenovo in Miličino pisemce, katero je bil prej naglo prečítal.

Poseben sel je nesel malo potem vse liste v trg. Hrastu je Bolè očital, da je zlorabil njegovo prijateljstvo, ter mu naročil, naj „tistemu Korenu“ pové, da se v prihodnje varuje tacih drznostij, kakor je bila zadnja.

Popoludne pa se je odpeljal graščák v trg h gospodu Antonu. Hotel se je maščevati, ali — kakor se je sam tolašil — izpolniti besedo, katero je bil na pol zastavil osrednjemu odboru.

(Konec prihodnjič.)

Nove muzikalije.

VI.

Missa pro defunctis. Ad quator voc. inaequal. Aut l. voce cum organo. Auctore Ig. Hladnik. Op. 2. Labaci. Typis et sumptibus Jos. Rud. Milic. 1885.

Cena 50 kr.

Glasba pri liturgičnih slovesnostih svete katoliške Cerkve se deli v dve vrsti: v gregorijanski koral in cerkveni kontrapunkt. Gregorijanski koral je od Cerkve pri službi božji zapovedana glasba. Palestrinov ali cerkveni kontrapunkt pa je od Cerkve preskušena in pripoznana glasba, katere motivi so večinoma vzeti iz gregorijanskega koral. Da je ta glasba v resnici veličastna in najkrasnejša, to nam pripoznavajo celó največji posvetni glasbeni umetniki. Dolžnost cerkvenega skladatelja je torej, da se na vso moč trudi, gregorijanski koral, ki je podlaga cerkvenega kontrapunkta, prav spoznati, njegovo lepoto čutiti in se privaditi cerkvenoglasbenih tonovskih načinov, na katerih sloni ves koral.

Ako obračamo te besede na Hladnikovo mašo, moramo veselo pripoznati, da je g. skladatelj vse te pogoje vrlo dobro izpolnil. Vsi oddelki te lepe maše so lahko izpeljivi in po samem branji partiture se pokaže oblika skozi in skozi cerkvene glasbe, primerne črni maši. Vse kaže, da utegne g. Hladnik postati ljubljeneč cerkvenih glasbenikov. Očitno je zeló nadarjen in marljiv, a tudi cerkveno-glasbene oblike so mu znane v bogati meri. Izpeljava glasov je lepa, pevcem in organistu prikladna. Veličastno se sliši na več mestih pred odmori uvedena Händelnova kadenca, zadržek terc i. t. d. Tekst je dovolj pravilno deklamovan in poudarjan. Nekoliko malih napak, katere smatramo bolj za tiskovne pomote, popravil je g. Foerster v „Glasbeniku“.

Čestitamo vrli orglarski šoli ljubljanski, osobito pa g. vodji, ki si je vzgojil tako marljivega in veščega učenca. Mašo, katero diči poleg muzikalne vrednosti tudi še krasán tisk, iskreno' priporočamo.

D. Fajgelj.

Agitator.

Roman.

Spisal Janko Kersnik.

Trinajsto poglavje.

Kakor strela iz jasnega, tako je zadelo Bolétovo pismo Hrasta. Poklical je Korena in mu molčé pokazal liste, katere je bil malo prej prejel. Tudi ta je prebledel in se zopet zarudel v lice, in ni védel, kaj in kako bi izpregovoril.

„Sedaj smo izgubljeni!“ vskliknil je odvetnik.

„Mislite li, da bo Bolè priskočil našim nasprotnikom?“ dejal je Koren skoraj boječe, ker je čutil, da je on uzrok temu polomu.

„On je nagle jeze, in — verujte mi — tega nam ne bo odpustil. Jaz sem seveda — nedolžen! Pa najbolj neumno je to, da mi Vi niste zaupali. Zakaj mi niste razodeli razmer Svojih?“

„Ko bi šel takoj k njemu? Povédal mu bom in ga prepričal, da Vam ni bila trohica znana!“

Hrast je malo pomislil.

„Ne, ne, tu je vse zastoj! Vrata Vam bo pokazal, in sedaj je sigurno vse prepozno! Oh, te nesrečne — vražje volitve!“

Rekši je vrgel polno pest aktov in pisem, katere je v naglici zagrabil, po mizi, da so križem odleteli.

„Propali bomo in vrhu tega sem se sprl z najboljšim prijateljem, katerega sem imel tu v trgu.“

„Vse še ni izgubljeno, gospod doktor! Notar mi je malo prej povédal, da je pridobil zopet dva glasa, hišno svojo gospodinjo in svojega čevljarja, Kopitarja!“

„Pojte, pojte!“

„Le delati, agitirati je še treba!“

Hrast je tekel dvakrat po sobi gori in doli.

„Povéjte mi vendar, gospod Koren, kateri vrag Vas je motil, da ste pričeli take neumnosti z Milico? Da bi resno mislili . . .

„Gospod doktor!“ vskliknil je razdraženi koncipijent.

„Oh kaj! Da bi resno mislili — študirali bi, izpite svoje končali, potem še le se lotíte takega dekleta! Sedaj pa — kaj pa ste sedaj?“

Koren je bil razdražen, jezen, a ob jednom vendar nekako potr, Skusil se je premagovati.

„Kaj pa — sedaj! Sedaj le delam in agitiram za Vas, in za naše dobro, narodno prepričanje!“ dejal je pikro.

„Haha,“ posmehnil se je doktor, a zinil ni besedice. Stal je pri oknu in bobnal po steklu.

Koren je hotel oditi.

„A kako je Bolè zvédel vso to stvar?“ vprašal je naglo doktor, ne da bi se obrnil.

„Niti slutnje nimam; a povédala mi bo Tilhova Barba.“

„Skusite! Pa še nekaj! Védeti nam je treba še nocoj, kaj je ukrenil Bolè; to je važno in odločevalno. Ako nam je očiten nasprotnik, potem bode bolje, da ne kandidiram!“

„Kaj pa mislite vendar! Če nam bo tudi nasproten, vsekako je treba poskusiti.“

„Bodemo videli!“

Koren se je poslovil. Delati ni mogel več; bil je tako poln raznih vtisov in čutil, da je moral ven iz zaduhle sobe pod milo nebó na čisti zrak. Pa ne samó to — govoriti je hotel tudi s pismonošom, s Tilhovo Barbo, in napotil se je v sotesko za Medenovo pristavo.

Srečal je bábnico že pri uhodu v sotesko, dejala je, da se je namenila k njemu, ter potem brž začela razkladati vse, kar se ji je bilo tekom včerajšnjega in današnjega dné pripetilo; kako jo je ulovil koncipist Ruda, in danes zopet graščák. Napósled je pošepnila Korenu na uho, čeravno brez potrebe, ker nikjer ni bilo videti žive duše: „Gospodična bi rada z Vami govorila; zvečer v mraku pridite tja za grad, že véste kam, tja, kjer sta bila zadnjič; Vi bolje véste nego jaz.“

„Ali nocoj?“

„Nocoj — glejte no, kedaj pa — vprašala pa nisem — pa bo že nocoj, ker se je gospodični tako mudilo.“

Kdo je bil srečnejši od Korena! Da mu je bila Milica vrnila njegovo pismo, ni ga žalostilo, nego še vesel je bil teh zaprek, ki so se nastavljale njegovi ljubezni; saj je védel, da ga deklica ljubi, kakor le ljubi prva ljubezen, in slutil je, da ji bode očetov upor le še utrjeval ta čut. Umel je tudi takoj, da ga hoče pri ribnjaku pričakovati.

Napotil se je proti večeru tja po štranski stezi, kjer se ni bilo bati, da bi srečal koga, in dospel je ob določenem času k ribnjaku. Milica je bila že tam.

„Ni prav, da sem Vas vabila semkaj, pa povédati Vam moram, kako je vse to prišlo!“ dejala je hlastno, ko jo je bil on burno pozdravil in prijel obe njeni roki. Stala sta na mestu, kjer sta se bila prvič poljubila.

„Védite, Elza, Mečlenova gospá je očetu vse razodela! Kje in kako je ona zvédela . . .“

„Oh, to vém pa jaz!“ hitel je Koren.
Sedaj je bila vsa spletka obema jasna. Njen uzrok pa je Koren takoj uganil.

„Volitev, volitev, ta nesrečna volitev!“ vzdihnil je potihoma.

„Da, da, to sem jaz vedno trdila!“

„Pa maščevati se hočemo, naj velja kar hoče! Meden mora pasti.“

„Oh, pustite to! Andrej, obljubite mi, da pustite vso stvar!“

„Katero? Volitev? Ni mogoče, Milica!“

„Oh, obljubite mi, saj je prvo, kar Vas prosim! Oče so že tako razburjeni — sedaj so v trgu pri kaplanu gospodu Antonu, in . . .“

„Kaj, pri Antonu?“ vskliknil je Koren ves preplašen.

„Da, popoldne so se odpeljali tja, in do sedaj jih ni bilo še domóv!“

„Potem je pa slabo za nas; oh, nesrečni rod!“

„Pustite jih, naj sami izbojujejo, kar imajo med seboj; ne hodite med nje — to sem Vas hotela prositi. Saj bo še lahko vse dobro!“

Koren je komaj čul dekličine besede. Zavest, da bode Bolè sedaj v istini očiten nasprotnik Hrastov, razburila ga je silno.

„Milica,“ dejal je po kratkem molku, „Vi ne véste, kaj je to, ako človek posveti vse svoje sile, vse svoje strasti jedni sveti ideji, ako mu dušo polni vroča, pekoča želja koristiti narodu in domovini, pri tem pa mora gledati, kako se po branjevsko ravna s to zavestjo, kako sleparsko se ista uporablja za sebične strankarske namene!“

Deklica ga ni umela, toda strastni ogenj, ki mu je žaril v očeh, bil bi jo skoraj navdušil in razvnel, ko bi njena skrb ne bila večja, da zabrani preteči očitni razpor med svojim očetom in tem strastnim Hrastovim agitatorjem.

„Vi pravite, da Vas naudaja povse le skrb za domovino,“ rekla je nekako boječe in sramežljivo, „in mene — mene pa ne ljubite?“

„Milica!“

„Odgovorite mi!“ hitela je pogumneje.

„Ljubim Vas, to véste, kakor jaz,“ dejal je Koren, in njegovo pošteno oko se je ujelo z njenim.

„In zakaj mi ne morete izpolniti želje, zakaj me ne uslišite in se ne izognete boja, kateri nama ne koristi, in kateri bo tudi z laj za Vas brezvspešen — kakor sami trdite?“

„Ne morem!“ rekel je agitator svojeglavno in povesil oči.

Deklico je posilil skoraj jok.

„Vi me silite, da Vam še nekaj povém!“ dejala je ihtéče in zakrila svoj obraz.

„Kaj?“

„Oče pravijo, da imate Vi najmenj pravice siliti se v te stvari — pravijo, da morate skrbeti najprej záse, in to so mi očitali tudi zarad Vašega pisma!“

Koren se je stresnil in povetil glavo. Danes je že drugič čul jednako očitanje — toda sedaj je bilo bolj pekoče, nego prvo.

Kratka, a mučna tišina je bila nastala.

Deklica se je prva obrnila zopet k ljubljencu, in svoj rudeči obrazek, na katerem je bilo pol joka pol smeha, naslonila na njegovo ramo.

„Andrej!“ šepnila je poluglasno

On se ni mogel več ustavljati. Objel jo je strastno in ji poljuboval oči in ustni.

„Da, da, Milica, jaz te bom ubogal,“ dejal je potihoma. Bilo je prvič, da jo je tikal, in nje se je pri ti besedi tudi polastil čuden, sladak čut.

Z gradiča je zapel zvonec, ki je klical posle k večerji.

„Hvala ti, Andrej! Lehko noč!“

„Lehko noč!“

Ločila sta se naglo. On je postál še nekoliko trenutkov na obrežji in zrl za njo, dokler njeno belo krilo ni izginilo za zeleno vrtno ograjo.

Štirinajsto poglavje.

Istega večera je doktor Hrast dolgo pričakoval svojega koncipijenta. Tako je bil nemiren, da se mu niti večerjati ni ljubilo, niti govoriti z ženo. Vjednomer je hodil k odprtemu oknu ter zrl na ulice, če li že prihaja Koren. V jasni mesečini se je videlo daleč, a Korena vendar ni bilo ugledati. Napósled je hotel odvetnik ven v krčmo, kjer je mislil dobiti Andreja. Šel je res, akoravno ga je žena ustavljala, češ, da se bo še bolj razburil, v čitalnico, a tam tudi ni našel koncipijenta. Nihče ni znal, kje je. Domóv vračajoč se povprašal je doktor v Korenovem stanovanji po njem, a zaman. Silno nejevoljen je prišel domóv.

Druzega dné je bil Koren ob navadni uri v pisarni.

„Kje ste hodili sinoči? Kaj novega, kako stojimo?“ hitel je Hrast z vprašanji.

„Obupal sem — slabo, slabo za nas! Najbolje bo, ako odstopite od kandidature!“

„Kaj, Vi to svetujete, Vi?“

„Da, prepričan sem, da propademo; Bolè se je zvezal z Antonom, in potem lahko sodite sami.“

„A dobro! Odstopil pa ne bom; če hočejo, naj imajo boj! Če propadem, propadem pač častno!“

„Jaz bi dejal, gospod doktor, da bo morebiti za vse bolje, ako odstopite,“ ugovarjal je znova Koren.

„Kdo Vam je vdihnil to misel, kdo Vas je prerodil v ti noči?“ klical je odvetnik, in postal pred ónim.

„Prepričanje, da je vse brezvspešno! Ob jednom pa čutim, da nam bo trdovratno nasprotovanje še več sovražnikov nakopalo; — le pomislite, sedaj je že Bolè . . .“

„Aha, ta Vam najbolj po glavi hodi — umejem, umejem — zakaj . . .“

„Ne žalite me, gospod doktor! Uverjeni ste o moji dobri, resni volji, toda, če je vse zaman, vse agitovanje . . .“

„Bolje pošteno propasti, nego umakniti se bojazljivo — tako vsaj ste še včeraj trdili!“

„To trdim tudi sedaj! Toda v politiki morate pomisliti tudi vse mogoče posledice!“

„Oh, izvrstno! Sedaj ste postali celó oportunist.“

Ločila sta se oba nejevoljna. —

Dva dni pozneje je prijavil dnevnik, da doktor Hrast ne kandidira. Ta novica je prišla tako nenadno, da je posamezni izmed odvetnikovih pristašev niso hoteli verjeti. Stoprav, ko je Koren pritrdil povprašujočim, zmajavali so glave, in glasno izraževali svojo nezadovoljnost.

Na dan volitve pa Hrastovih pristašev res ni bilo na volišči. Ko bi oni trdovratni mesar, ki se je še vedno hudoval na glavarjevega pinča, ne bil navzlic Hrastovi izjavi, da ne kandiduje, dal svojega glasu njemu, bil bi Meden jednoglasno izvoljen. Pa navdušenja je bilo malo. Volilci so smejoč se prihajali in odhajali, — a kaj to! — voljen je bil vendar nemškutarski graščák, ker je narodna disciplina tako zahtevala!

Tudi Bolè je bil prišel in glasoval za ónega. A mudil se ni dolgo v trgu; pravili so o njem, da je bil jako slabe volje. —

Nekoliko dnij po volitvi je bila zabava na Medenovem grádu, kamor so bili vabljeni vsi odličnjaki iz okolice in iz trga. Tudi Hrast in Koren sta prejela vabili, a prvi se je izgovoril z nujnim potovanjem, koncipijent pa je dolgo premišljal, bi li šel tja, ali ne; védel je, da bo Milica tamo, pa mislil je, da ne bi imel dovolj poguma, da bi govoril ž njo, če tudi le med plesom. Napósled je vendar šel.

Veselica je bila sijajna, tako da se je vse čudilo ob znani Medenovi ščedljivosti. Gostje pa so nam povse znani. Nekateri so se le čudili, da se je udeležil te zabave tudi gospod Anton. Zašel je bil v družbo oficirjev, brez katerih na Medenovem grádu ni bilo veselice.

Kvartali so, in taroka je bil gospod Anton tudi véšč, med tem pa pili plzensko pivo in močna vina.

„Hoch, hoch, der Herr Abgeordnete!“ klical je vjednomer mali, pijani lajtnant, in gospod Anton je trkal ž njim. Rad bi bil vpil: „Živio“, pa v družbi, ki je le nemški besedovala, se še tega ni upal. Tudi koncipist Ruda je bil v ti družbi, a zapustil jo je kmalu, ter lazil za Medenovo gospó, vzlasti ko se je pričel ples.

„Sedaj smo zmagali, milostiva,“ dejal je plešoč ž njo prvi valček; „in meni ne pripisujete nobenih zaslug?“

„Oh, seveda, jeden glas ste oddali!“ smeje se malomarno Elza.

„In da smo Boléta pridobili?“

„Oh, pozabila sem skoraj! Toda tudi tam je glavna zasluga moja!“

„Vi se šalite!“

„Ne, ne, nikdar ne!“

To rekši se mu je zahvalila, in plesala z drugim.

Koncipijent je od jeze prebledel in hotel oditi k igralcem. A tu je Koren mimo njega privedel Milico.

„Haha, Vi ste tudi tukaj, gospod agitator; to je fino, izvrstno — sedaj se veselite zmage svojega nasprotnika! Kaj ne gospodična, to je moč prepričanja, haha!“

S temi besedami je ustavil óna dva.

„Gospod koncipist,“ zavrnil je Koren razburjenim, tresočim glasom, „tu ni mesto, da bi se razgovarjala, kakor gre med nama.“

„Oh, izvolite, izvolite,“ sikal je óni.

„Zunaj, na vrtu torej, če dovolite!“

„Oh, le pridite! Počakal Vas bom.“

Koren je védel Milico nazaj k materi.

„Za božjo voljo, nikari ne hodi doli,“ šepetala je deklica, tresoč se na vsem životu.

„Ne boj se! Povédati mu moram, kar mu grè!“

Bolè ni nič kaj prijazno pogledoval Korena, ko je privedel hčerko na njen sedež, a ozdravil mu je vendar uljudno. Nocoj sta se tu prvič srečala.

Korenu je šinila nova misel v glavo. Stopil je k graščáku in ga prosil, naj grè ž njim. Ta je ubogal, akoravno začuden, ter šel za koncipijentom iz grada na vrt.

Ne daleč od uhoda dobila sta Rudo, pušécéga cigareto.

„Prosil sem Vas, da idite z menoj, in sedaj Vas vnovič prosim, da me poslušate,“ dejal je Koren graščáku, in stopil pred koncipista,

ki se je naglo za cel korak umaknil; „treba je, da Vam razjasnim, česar morebiti še ne véste.“

Povédal je potem v kratkih besedah vso zgodbo svoje mlade ljubezni — kako je rešil Milico iz koncipistovih rok, in kako sta Ruda in Medenovka osnovala vso zadnjo spletko, da bi prekanila graščáka in ga odvrnila od starega prijatelja Hrasta.

Koncipist je jecal nekoliko besed, graščák pa je molčal. Morebiti pa bi bilo prišlo vendar do besedovanja, ko bi ne bila v tem trenutku prispela Medenovka mimo. Vodil jo je mlad oficir.

„Gospodom je tudi vroče!“ dejala je glasno in mahala s pahljačo.

„O, mi se razgovarjamo o lesni kupčiji,“ zavrnil je Bolè z ironičnim naglasom, in odšel za Korenom.

„Vas li smem spremiti?“ silil je Ruda ves upehan.

„Hvala, gospod lajtnant tu je že tako prijazen.“ Rekši je zavila s svojim spremljevalcem v stran po peščeni poti, ki je jasno odsevala v mesečini.

Ruda je čul še kratek posmeh in potem hitel nazaj v grad.

„Nemarna koketa!“ sikal je med zobmi. — — — — —

Minili sta zatem dve leti.

Doktor Hrast in graščák Bolè sta zopet prijatelja, kakor nekdej, in to tembolj, ker sta sedaj oba najhujša nasprotnika Medenova, ki je tudi po deželnem zboru krenil v nemški tabor.

Koncipist Ruda je bil kmalu po zadnjih dogodkih premeščen v drug kraj, in tam si po starem pravilu političnih uradnikov išče zopet novih ženskih znanstev.

Tudi gospoda Antona ni več v Borji; dobil je faro v daljnih hribih in čaka, da pride na boljšo; njegovi politični prijatelji mu jo bodo sigurno preskrbeli.

Koren pa je napravil izpite svoje; sedaj je še vedno pri Hrastu zvest in spreten koncipijent, vendar v kratkem bo otvoril v bližnjem mesteci svojo pisarno, in tedaj bo tudi poroka njegova z — Boletovo Milico. Pravijo pa, da je še vedno stari, strastni — agitator.

